

Vzgoja

Revija za učitelje,
vzgojitelje in starše

junij 2019

Letnik XXI/2 ■ številka **82**
cena 5,80 eur

V žarišču: Gradimo dobre odnose v vrtcu in šoli

stran 18

Naš pogovor:
g. Alojz Kovšca

stran 24

**Pomen družinskega
branja**

stran 34

**Spremljajmo
dogodke v naravi**

Rocio Bonilla

Bratec in sestrice

Prikupno in več kot nazorno ilustrirana slikanica o tem, kakšno pestro paletu odnosov predstavlja razmerje med sorojenci, ki ga označujemo z izrazoma bratska in sestrska ljubezen.

Tudi tokrat se je avtorici – sestri in mami – Rocio Bonilla posrečil podvig, da nas s slikanico povabi k pogovoru o nadvse aktualni temi medsebojnih odnosov v družini. In to prav res z različnih perspektiv! Prevedla Veronika Rot.

www.mohorjeva.org

(40 strani, trda vezava, 19,50 €)

Ljubljana, Nazorjeva ulica 1, T 01 244 36 50

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —

Celje, Prešernova ulica 23, T 03 490 14 20

Ali lahko Božji obstoj dokazemo?

Je Bog moški ali ženska?

Ali si stvarjenje in evolucija nasprotujeta?

Ali imamo dokaze, da je Jezus živel med nami?

Ali je imel brate in sestre?

Zakaj Oče Jezusa ni rešil s križa?

Ali posmrtno življenje res obstaja?

Če je Bog dober, zakaj dopušča trpljenje otrok?

ROBERTA VINERBA
STO IN ENO
VPRAŠANJE O BOGU
232 STRANI, 13 X 21 CM,
INTEGRALNA VEZAVA,
ZANIMIVA GRAFIKA
CENA: 14,90 €

Najbrž ste si taka in podobna vprašanja že kdaj sami zastavili ali vam jih je zastavil kdo od znancev ali prijateljev. Morda so to vprašali otroci. Na ta in še na mnoga druga vprašanja (101) boste našli preprost, a dovolj poglobljen odgovor v knjigi **STO IN ENO VPRAŠANJE O BOGU**, ki je tako napisana, da je blizu mladim, s pridom pa jo bodo vzeli v roke tudi starejši.

Kupujte s kartico zvestobe Ognjišča!

ognjišče

05/61 17 220
0590/99 099

WWW knjigarna.ognjisce.si

Skupinsko križarjenje z ladjo COSTA Fortuna
od 20. do 27. septembra 2019

V sedmih dneh boste doživeli pozno poletje na Mediteranu in odkrivali čudovite plaže treh otokov: *Palma de Mallorca, Ibiza in Sardinija*. V času potovanja bo vsak dan na ladji sveta maša.

Prijave in informacije na **080 19 60**.

25let
radia ognjišče

Radio Ognjišče d.o.o., Pr. Brloha 11, Koper, Foto: ARO

Ustanoviteljica in izdajateljica
Društvo katoliških pedagogov Slovenije in
Družba Jezusova

Svet revije

mag. Ivan Bresciani
mag. Albert Bačar
dr. Viljem Lovše
Jože Mlakar
Marjan Peneš
dr. Andrej Perko
dr. Peter Svetina
Marija Šušteršič
Marija Žabjek

Odgovorni urednik

dr. Silvo Šinkovec

Uredniški odbor

Erika Ašič
dr. Janez Gabrijelčič
dr. Dejan Hozjan
dr. Jana Kalin
dr. Vanja Kiswarday
mag. Marijana Kolenko
dr. Nives Ličen
dr. Franci M. Kolenc
prof. Bernarda Mal
dr. Anton Meden

Naslov uredništva

Vzgoja, Rožna ulica 2,
1000 Ljubljana
01/43-83-983
revija.vzgoja@gmail.com
silvo.sinkovec@rkc.si
http://www.revija-vzgoja.si

ID za DDV

SI64231160

Transakcijski račun

SI56 6100 0000 9750 496
odprt pri Delavski hranilnici d.d.

Oblikovanje in prelom

Tiskarna Oman, Kranj

Tisk

Grafis trade d.o.o.

Lektoriranje

Barbara Rodošek

Revija *Vzgoja* izhaja štirikrat letno. Cena izvoda v letu 2019 je 5,80 €. Naročnina za naročnike v Sloveniji je 23 € (tujina 36 €). DDV in poštnina sta vštet v ceno. Odpoved naročnine sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. Navodila za pisanje prispevkov lahko dobite na uredništvu ali na spletni strani. Nenaročenih prispevkov ne honoriram. Če naročniki svojega izvoda ne prejmete na dom, prosimo, da nas o tem obvestite. Natisnjenih 1500 izvodov.

ISSN: 1580-0482

Revijo sofinancira Javna agencija
za raziskovalno dejavnost RS.

Dobri odnosi in vzgoja

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Otroci vedo, kaj so dobri ali lepi odnosi. Danes so oni naši učitelji. V grščini sta besedi *agatos* (dober) in *kalos* (lep) včasih sinonima. Vemo, da filozofija etimološko pomeni ljubezen do modrosti (*zofija* = modrost) in da filokalija pomeni ljubezen do lepega (*kalos* = lepota).

Blaž iz 8. razreda pravi: »Ob izrazu 'lepi odnosi v šoli' pomislim na učence, ki se med seboj dobro razumemo, se ne pretepamo, ne žalimo, ne zafrkavamo učiteljev in znamo spore reševati z besedo namesto s pretepom.« To je odlična opredelitev lepih odnosov. Polona, tudi iz 8. razreda, pa pravi, da je »to prijazen pozdrav, da si miren tudi v neprijetnih okoliščinah, poskušaš rešiti konflikte, se mirno in tiho pogovarjaš«. Zoja Larisa iz 6. razreda pravi, da so lepi odnosi »tudi to, da je vzdušje v šoli veselo, da smo učenci v šoli nasmejani in da ni preprirov, nasilja in grdih besed«. Eva iz 8. razreda ugotavlja, da »lepih odnosov v šoli zelo primanjkuje«. Neži lahko pritrđimo, da se je »vsak od nas že kdaj znašel v slabih odnosih, temu ne moreš pobeogniti«. V šoli se učenci zaradi slabih odnosov slabo počutijo. Ne želijo si, da jih kdo ponižuje, zasmehuje, jim nastavlja nogo, jih poriva ali ščipa. Želijo si biti spoštovani, ljubljani, sprejeti. Dobri odnosi izhajajo iz spoštljivega odnosa do drugega. Polona pravi, da se »v slabih odnosih vsakdo počuti stresno, nemirno, žalostno«. Eva včasih obupuje: »V slabih odnosih se počutim ponižano, saj sošolci ves čas nekaj zafrkavajo. Včasih sem obupana in pomislim, če bo sploh kdaj bolje. Sem nesrečna, a sčasoma se navadiš na vse te zmerljivke, žaljivke.« Tudi Blažu je jasno, »da nihče ne mara grdih odnosov. Kadar so odnosi grdi, se počutim zelo neprijetno, ker mi ni všeč, če sem skregan s sošolci, če sovražim učitelje, če se žalimo med seboj.« Zoja Larisa pravi: »Če je kdo, ki mi veliko pomeni, nesramen do mene, sem razočarana in tudi jezna. Žalosti me, če so učenci nesramni do učiteljev, jih ne spoštujejo. Takrat se počutim nemoč-

no.« Učencem je jasno, »da se iz učiteljev ne norčujemo, jih upoštevamo«. Zelo veliko jim pomeni tudi, »da so učitelji prijazni in spoštljivi«, saj zato raje hodijo v šolo.

Učenci tudi vedo, da so odnosi odvisni od naših odločitev: »V šoli lahko vsak prispeva k lepim odnosom, če poslušam, ni žaljiv, se ne pretepa« (Blaž). »Sama prispevam tako, da sem strpna do sošolcev in vsakodnevnih žalitev, spoštujem učitelje« (Eva). Slaba družba ni spodbudna. Učenci vedo, da »ne smem jemati za zgled tistih, ki so predrzni, nesramni, ki nikogar in ničesar ne spoštujejo«. Neža zazna: »V družbi slabih ljudi se počutim grozno, zanemarjeno, včasih celo osamljeno.«

Kaj lahko storimo za dobre odnose? »Vrstnikom bi svetovala, naj bodo strpni drug z drugim, naj se spoštujejo. S slabimi odnosi ne škoduješ le drugim, ampak tudi sebi« (Eva). »Poslušanje, počasna hoja po hodniku, nič kričanja in še milijon drugih stvari prispevajo k lepim odnosom. Že samo strpnost in držanje jezika za zobmi je velik napredek« (Neža). »Če pride do preprirov, se moramo mirno pogovoriti. Težav ne smemo ignorirati ali reševati na nasilen način« (Zoja Larisa). »Vrstnikom svetujem, naj bodo drug do drugega strpni, naj ne govorijo nesramnih besed in zmerljivk, ki zelo bolijo. Spoštujejo naj učitelje, ki se vsak dan trudijo z nami, in večkrat naj uporabijo besede hvala, prosim in oprostite« (Zoja Larisa).

Je tudi nam odraslim, učiteljem in staršem, tako jasno kot učencem, kaj so lepi odnosi? Odnose gradimo tudi preko vzgojnih načrtov. O tem, kje je sedaj vzgojno delo na osnovnih šolah, se bomo pogovarjali na posvetu *Vzgojni načrt – včeraj, danes in jutri*, ki bo 15. novembra 2019 v Celju. Dobrodošli s svojimi prispevki. Vem, da bo srečanje bogato in zelo zanimivo. Odgovori pa natančni tako kot od naših učencev, saj vsi gojimo ljubezen do lepega. ◀

Dobri odnosi: pot k dobremu počutju in učni zavzetosti

... Raziskave kažejo, da je eden ključnih dejavnikov, ki vplivajo na zavzetost učencev za pouk in njihovo uspešnost, prav dobro počutje in vključujoča razredna klima. Zadovoljstvo učencev v razredu ugodno vpliva tako na njihove učne dosežke kot na vedenje. Pri tem dobrega počutja ne razumemo kot pasivnost, lenobnost ali podpiranje čutnega ugodja, ampak kot večplastni učinek kakovostnega pouka in dobrih odnosov. ...

Kaj lahko starši storimo za lepe odnose v šoli

... Čeprav smo starši v šoli redko fizično prisotni, pa je naš vpliv (in posledično odgovornost) na oblikovanje odnosov, v katere so vključeni naši otroci, precejšen. V dobro otrok se moramo potruditi, da čim bolj izkoristimo svoj vpliv na odnose, ki jih v šoli vzpostavljajo naši otroci, in se seveda potruditi za dobre odnose, v katere v šolskem prostoru stopamo sami. ...

Za zdravje otrok in mladostnikov

... Delo z otroki je pomembno zato, ker se vedenje, ki pomembno vpliva na zdravje, začne, izoblikuje in krepi v otroštvu. ... Medicinske sestre se v šole vključujejo z obveznimi vsebinami, kot so osebna higiena, preprečevanje poškodb, zdrava prehrana, alkohol in droge, pozitivna samopodoba, vzgoja za zdravo spolnost, temeljni postopki oživiljanja ter mnoge druge. ...

Moč pogovora

... Poklicala je starejša gospa, ura je bila nekaj čez tri ponoči. Čas, ko so pripovedi iskrene, stik med človekoma pa pristen in globok. Gospa pove, da živi visoko v hribih, tik ob državni meji. V mislih stojim pred zemljevidom in si predstavljam dve budni piki, vsako na svojem koncu zemljevida. Odmaknjen svet. ...

Samovrednotenje znanja

... Vključujemo tudi izkustveno učenje vsebin, vsebine navezujemo na doživljanje učencev in matematično znanje poglobljamo v smereh, ki niso neposredno povezane z delom pri pouku matematike. Metode dela so zato drugačne. Prevladujejo aktivne oblike dela, prilagojene interesom in sposobnostni strukturi razreda. ...

Uvodnik

3 *Silvo Šinkovec: Dobri odnosi in vzgoja*

V žarišču:

Gradimo dobre odnose v vrtcu in šoli

5 *Zora Rutar Ilc: Dobri odnosi: pot k dobremu počutju in učni zavzetosti*

8 *Irena Potočar Papež: Pravljičnih sedem za uspešen dan*

10 *Marijana Kolenko: Etični kodeksi kot podpora dobrim odnosom*

12 *Bernarda Mal: Živeti zlagano ali izpolnjeno življenje*

14 *Kristina Grandovec: Bodoči učitelji o dobrih odnosih v šoli*

16 *Anton Meden: Kaj lahko starši storimo za lepe odnose v šoli*

Naš pogovor

18 *Silvo Šinkovec: Alojz Kovšca: Narodna identiteta je oblika samozavedanja in samospoštovanja*

Biti vzgojitelj

21 *Marija Preložnik: Za zdravje otrok in mladostnikov*

22 *Rok Bečan: Janez Ludvik Schönleben*

Starši

24 *Lucija Ademoski: Pomen družinskega branja*

26 *Romana Žitko Rožmanc: Jeza kot naš vodič*

28 *Neža Miklič: Kdo sem – kot človek, kot strokovnjak*

30 *Erika Ašič: Iskrenost omogoča razvoj*

Področja vzgoje

31 *Tatjana Vertačnik: Moč pogovora*

32 *Milček Komelj: Odrešilna zamaknjenost v lepoto*

34 *Boris Kham: Spremljajmo dogodke v naravi*

36 *Marjeta Krejči Hrastar: Metode MNRI®*

38 *Ana Nuša Zavašnik: Prostovoljsko delo z brezdomnimi*

40 *Maja Velički: Otroci o starejših*

Duhovni izziv

42 *Tanja Pogorevc Novak: Junaki naših otrok*

44 *Barbara Peterlin: Usmiljeni Samarijan*

45 *Odprto pismo: Odgovor na potrebe umirajočih je sočutje, ljubezen, prisotnost*

Izkušnje

46 *Vital Mihelčič: Koncert 'Bodi svetloba'*

47 *Tilka Jakob: Samovrednotenje znanja*

49 **Bralni namig**

50 **Iz življenja DKPS**

52 **Nova spoznanja**

53 **Napovedni koledar**

55 *Primož Rogelj: Zakaj otroci tečejo*

55 **Summary**

Dobri odnosi: pot k dobremu počutju in učni zavzetosti

Zora Rutar Ilc, univ. dipl. psiholog, dr. sociologije, ima izkušnje z znanstvenoraziskovalnim, razvojnim in svetovalnim delom. Na *Zavodu RS za šolstvo* dela na področju preverjanja in ocenjevanja znanja, didaktike, vpeljevanja sprememb in vodenja skupinskih procesov, coachinga ter odnosnih kompetenc in čustvenega ter socialnega opismenjevanja (spodbudno in varno učno okolje). Izvaja programe stalnega strokovnega usposabljanja za učitelje. 20 let je urednica revije *Vzgoja in izobraževanje*. Je avtorica strokovnih gradiv ter številnih člankov v domačih in tujih revijah in zbornikih.

Ob aktualnih razpravah o tem, kakšno šolo potrebujejo današnje generacije, in ob zadnjih rezultatih PISE, ki so pokazali – preprosto povzeto – da so naši učenci dobri v znanju (npr. naravoslovnem in matematičnem), slabše pa je njihovo počutje in sprejemanje šole, se je razvnela razprava o tem, ali se dobro počutje in zahtevno delo v šoli izključujeta ali pa – ravno nasprotno – še kako povezujeta.

Povezanost dobrih odnosov z dobrim počutjem in učno zavzetostjo

Začnimo z naslednjo vzporednico, črno-belim slikanjem v smislu: v šoli smo zato, da se (na)učimo, ne pa, da se »imamo dobro«, kar je podobno kratkovidno, kot če bi zatrjevali, da se dobro počutje na delovnem mestu ter učinkovito in uspešno delo izključujeta. S tem pa so povezana tudi druga pomembna vprašanja sedanjega trenutka, kot npr.: kako povečati motivacijo učencev za učenje, ali naj bo učitelj strog ali prijazen, kakšni so učinkoviti vzgojni prijemi in kako v današnjih časih predstavljati avtoriteto ... Raziskave kažejo, da je eden ključnih dejavnikov, ki vplivajo na zavzetost učencev za pouk in njihovo uspešnost, prav dobro počutje in vključujoča razredna klima. Zadovoljstvo učencev v razredu ugodno vpliva tako na njihove učne dosežke kot na vedenje.

Pri tem dobrega počutja ne razumemo kot pasivnost, lenobnost ali podpiranje čutnega ugodja, ampak kot večplastni učinek kakovostnega pouka in dobrih odnosov. Ko govorimo o dobrem počutju, mislimo na:

- učno izkušnjo, ki je osmišljena, povezana z življenjem oz. avtentičnimi problem-skimi situacijami, ki omogoča razvijanje

raznolikih zmožnosti in preizkušanje, ki omogoča izbiro in ki je povezana z interesi in naravno vedoželjnostjo;

- izkušnjo odnosov, ki omogočajo sprejetost, priznanje, občutek povezanosti, občutje lastne vrednosti in zaupanja v lastne zmožnosti.

Connel in Wellborn (1991, povzeto po Košir, 2013: 13) sta ugotovila, da sta za zavzetost za šolo ključni občutji kompetentnosti in avtonomnosti, Juvonen in Wentzel (1996, povzeto po Peklaj in Pečjak, 2015) pa, da je potreba po pripadnosti povezana s storilnostno motivacijo. Pri tem se sklicujeta na Ryana in Decija (2000, povzeto po Peklaj in Pečjak, 2015), da je šolska prilagojenost optimalna, kadar so zadovoljene tri temeljne potrebe: potreba po kompetentnosti, potreba po avtonomiji ter potreba po pripadnosti in povezanosti.

Zato ni presenetljivo, da je odnos učitelja, ki lahko najbolj neposredno podpre zadovoljevanje teh potreb, ključen za vključenost učenca, ki se kaže »v njegovem interesu za učenje in delo v šoli, manjšem izražanju jeze ter večjem vlaganju navora, večji pozornosti in daljšem vztrajanju pri nalogah« (Peklaj in Pečjak, 2015: 77). Izkazalo se je tudi, da je v višjih razredih, ko učenci postanejo bolj kritični do učitelja, v nekaterih okoli-

ščinah njegov pozitiven odnos do učencev še pomembnejši za vzdrževanje discipline in zavzetosti učencev za učenje.

Obratno pa tudi učna oz. socialna kompetentnost prispeva k občutju sprejetosti in zaupanja v lastne zmožnosti, vodi do boljše samopodobe in krepi dober položaj učenca v očeh sošolcev in učitelja oz. učiteljev, tako da gre za močno vzajemno povezanost vseh odnosov.

Učitelj k dobri klimi in vključevanju prispeva tudi s spretnim vodenjem razreda, ki vključuje tudi to, koliko se učenci čutijo slišane in kako so vključeni v dogovore in odločitve.

V nadaljevanju bomo pogledali, kako lahko prispeva učitelj k dobremu počutju in vključenosti učencev oz. k dobrim odnosom in klimi v razredu. To lahko stori:

- s svojo odnosno kompetenco in
- z vodenjem razreda.

Poučevalni pristop je tretji pomemben dejavnik učne zavzetosti in učinkovitosti (vezan na učitelja); na tem mestu bomo zgoj omenili formativno spremljanje (več v Holcar idr., 2016).

Odnosna kompetenca

Odnosna kompetenca je ena ključnih učiteljevih kompetenc (poleg didaktične, strokovne in vodstvene). Juul jo opredeljuje takole: »Če posedujemo odnosno kompetenco, ljudi vodimo tako, da se vsi počutijo dobro in brez občutka krivde. S tem preide-

mo iz stare kulture poslušnosti v novo kulturo odgovornosti.« (Malešević, 2018: 19) Različni avtorji evidentirajo vrsto dimenzij odnosne kompetence in ugotavljajo, kako različni vidiki odnosa med učiteljem in učenci vplivajo nanje. Najpogosteje se v zvezi z dimenzijami odnosne kompetence pojavljajo: pozitiven odnos do poučevanja in učencev, dostopnost, spodbudnost, visoka, a realna pričakovanja in verjetje v učence, osebni pristop, to, da se učenci lahko obrnejo nanje, sproščenost in humor, a hkrati spretno in suvereno vodenje razreda, iskrenost, samokritičnost, poštenost, spodbude in pohvale ter verodostojna in konstruktivna povratna informacija, ki učenca opogumlja in vodi k izboljševanju.

Tako npr. Wentzel (1997) ugotavlja, da učenci skrbne učitelje opisujejo kot tiste, ki »znajo narediti pouk zanimiv, se pogovarjajo z učenci in jih poslušajo, so pošteni, pravični in zaupanja vredni, preverjajo pri učencih, če so razumeli ali potrebujejo pomoč. /.../ Učitelje, ki so jih zaznavali kot neskrbne, pa so učenci opisali takole: spregledajo, prekinjajo, žalijo, spravljajo v zadrego ali vpijejo na učence, so dolgočasni ali izgubljajo rdečo nit, ne kažejo zanimanja za učence ...« (Košir, 2013: 111).

Pšunder pa povzema Strongovo metaštudijo iz leta 2007, ki kot ključne značilnosti izpostavlja prijaznost in osebni pristop, zaupanje odgovornosti učencem, omogočanje sodelovanja in sprejemanja odločitev, sproščen pristop (Pšunder, 2011: 104, 105), in Kounina: »Učitelj naj bi si prizadeval z učenci vzpostaviti pozitivno interakcijo s poučevanjem tako, da bi jim prislughnil, jih spodbujal, spoznaval njihove prednosti, jim pomagal, pokazal interes za njihovo življenje /.../, za njihove težave in jim sporočal, da jim je naklonjen, jih spoštuje, ceni in da mu je mar za njihovo dobro« (Pšunder, 2004: 17, 108).

Marzanova metaanaliza navaja, da imajo »v povprečju učitelji, ki imajo zelo kakovo-

stne odnose z učenci, skozi vse leto tretjino manj disciplinskih problemov in primerov kršenja pravil ter s tem povezanih težav kot učitelji, ki takih odnosov s svojimi učenci

Foto: Matej Hozjan

nimajo« (Marzano in Marzano, 2010: 55). Če bi odgovor učencev iz številnih raziskav o tem, kaj najbolj cenijo pri učiteljih, povzeli v dveh značilnih 'geslih', bi se glasili »Učitelju je mar zame« in »Učitelj ima dober stik z učenci«.

To pa ne pomeni razpuščenosti, dopuščanja in popuščanja, ne pomeni permisivnosti in tega, da se učitelj pusti voditi s strani učencev, ampak vodi razred s kombinacijo spoštljivosti, odločnosti in spodbudnosti, da se z učenci jasno dogovarja o mejah in pravilih in da je pri upoštevanju le-teh dosleden, hkrati pa pričakuje odgovornost in prosocialno ravnanje tudi od učencev (več v Kroflič, 2011). Pomembno je tudi, da se učitelj jasno izraža, da zaupa vase in v svojo zmožnost vodenja razreda, pa tudi v učence. Nasprotno: hitro, vznemirjeno in ostro odzivanje lahko začasno utiša razred, a ne

vzbuja zaupanja v učitelja, onemogoča dober stik in ne prispeva k dobri klimi.

Vodenje razreda

Če je odnosna kompetenca izjemno pomemben in nujen pogoj za dobro klimo in počutje učencev ter posledično učno zavzetost, pa to ni dovolj. Učitelj k dobri klimi in vključevanju prispeva tudi s spretnim vodenjem razreda, ki vključuje tudi to, koliko se učenci čutijo slišane in kako so vključeni v dogovore in odločitve (tudi pri pouku, na čemer temelji formativno spremljanje).

Na ZRSŠ smo za podporo učiteljem (prirejeno po Marzano in Simms, 2013; Pšunder, 2011; Bluestein, 1998 idr.) oblikovali opomnik za dobro klimo in opomnik za dobro disciplino, ki učitelje podpira pri upoštevanju različnih vidikov in strategij vodenja razreda. Med drugim zajema naslednje kategorije:

- skrb za varnost, orientacijo (npr. z jasno strukturo, postopki in pravili);
- osmišljen pouk z aktivno vlogo učencev (npr. navezovanje na predznanje, spodbujanje radovednosti);
- omogočanje potrditve in sprejetosti (izražanje zanimanja za učence, dajanje občutka, da nam je mar zanje);
- negovanje spoštljive, spodbudne in odprte komunikacije (npr. kombinacija sproščenosti in odločnosti, spoštljivo in sprejemajoče komuniciranje z učenci);
- nudenje podpore in pozitivna pričakovanja (npr. omogočanje priložnosti za uspeh in podpora na šibkih področjih);
- konstruktivna povratna informacija;
- sprejemanje različnosti;
- skrb za psihofizično blagostanje oz. dobro počutje;
- skrb za pravičnost;
- upravljanje s konflikti;
- strategije vodenja, npr. pritegnitev začetne pozornosti, vzdrževanje stika, ja-

snost pravil, informiranje o rutinah in postopkih, obvladovanje organizacijskih in skupinskih metod ure, ureditev prostora ter stopnjevanje signalov pri pojavu neželenega vedenja (več v Rutar Ilc, 2017: 12–13; 22–23).

Učinkovito vodenje razreda je odvisno od tega, koliko se učitelj sploh zaveda pomena tega dejavnika, kako ga ozavešča in katere

Za dobro klimo je pomembno upoštevati tudi spoznanja nevroznanosti o tem, kako lahko na počutje, učenje in spomin ugodno vplivajo čustva in interes, fizična aktivnost, temperatura, svetloba, barve, zvoki, prostorska ureditev, zaporedje in sočasnost aktivnosti in kako škodljiva je prisotnost različnih motenj, dolgočasje, strahu, zaskrbljenosti in stresa.

strategije uporablja. Nekateri učni in disciplinski problemi izvirajo prav iz tega, da se učitelj ne zaveda, kako pomemben izziv je ob poučevanju vodenje razreda.

Zelo pomemben dejavnik vodenja razreda je dober stik učitelja z razredom oz. njegova pristna povezanost z učenci. Dober stik je rezultat tega, kako dostopen in spodbuden je učitelj, kako komunicira z učenci in jih podpira, kako spoštljiv, korekten in pravičen je do njih, kakšna pričakovanja izraža do učencev in kako kaže zanimanje zanje, hkrati pa zna postaviti jasne meje, ki so osmišljene in pojasnjene.

Ne nazadnje pa je za dobro klimo pomembno upoštevati tudi spoznanja nevroznanosti o tem, kako lahko na počutje, učenje in spomin ugodno vplivajo čustva in interes, fizična aktivnost, temperatura, svetloba, barve, zvoki, prostorska ureditev, zaporedje in sočasnost aktivnosti in kako škodljiva je prisotnost različnih motenj, dolgočasje, strahu, zaskrbljenosti in stresa.

Če se kljub upoštevanju vseh dejavnikov za dobro in vključujoče vodenje razreda pri posameznikih vseeno pojavi neželeno vedenje, učitelju preostane t. i. stopnjevanje signalov (več v Rutar Ilc, 2017). Priporočljivo je, da se učitelj ne odzove pri vsaki najmanjši kršitvi dogovorov ali pravil na vso moč, ampak da stopnjuje moč svojih sporočil.

Če pa vendarle pride do problemov, je pomembna uporaba tehnike 4 R, tj. da učitelj:

1. razlikuje vedenje od osebe;
2. razume dogajanje in ga ne vzame osebno (kot napad nase); razume, kaj je privedlo do neželenega vedenja, in to pomaga razumeti tudi učencu;
3. se razumno odzove: ne reagira impulzivno, npr. z razburjenjem;
4. reagira odločno, a konstruktivno, tako da išče rešitve in k temu povabi tudi učenca (Rutar Ilc, 2017: 25).

Za bolj zahtevne primere ponavljajočega se neželenega vedenja je primerna tehnika ABC povezanosti čustev in vedenja. Učitelj se lahko poveže s svetovalno službo in timsko ter skupaj z učencem (lahko pa tudi s starši) naredijo načrt podpore pri spreminjanju vedenja, pri čemer je pomembno, da so z njim seznanjeni in da sodelujejo vsi učitelji, s katerim se učenec srečuje.

Kultura dobre skupnosti – prostor udejanjanja spodbudnega in varnega učnega okolja

Opisali smo pomen učiteljeve odnosne kompetence in strategije vodenja razreda kot ključnih za vključujočo klimo. Vendar pa učitelj ne deluje v vakuumu niti ni vse le v njegovem vplivnem območju. Prav tako kot razredna klima je za počutje učencev pomembna šolska kultura: katere vrednote zastopa in živi šola, kakšno je njeno (pravo) poslanstvo, kakšna sporočila daje in kakšne prakse spodbuja, kakšni so v njej vzorci vrstniških odnosov ...

Vključujoča skupnost ni nekaj, kar nastane spontano, ampak je plod načrtnega dela in sodelovanja oz. participativne kulture vseh udeležencev: učiteljev in učencev, pa tudi staršev. Tako kot se v razredu učenci lažje držijo dogovorov, če do njih pridejo z dialogom, je v učiteljskem zboru moč računati, da bo uspelo tisto, pri čemer so sodelovali vsi (ki jih to zadeva) (več v Skvarč, Čuk in Rutar Ilc, 2017).

S tem povezan pomemben vidik soustvarjanja vključujoče skupnosti je tudi skupno čustveno in socialno učenje učencev in učiteljev. Le čustveno zreli in socialno vešči učitelji so lahko zgled učencem; le tako

jih lahko aktivno podprejo pri razvijanju čustvene in socialne pismenosti. Le-ta prispeva k večji avtoregulaciji učencev in k njihovemu opolnomočenju (npr. z razvijanjem samozavedanja in samouravnavanja) ter boljšim vrstniškim in drugim odnosom oz. k prosocialnim praksam. Najbolj učinkovito k socialnemu in čustvenemu opismenjevanju prispevamo na sistematičen način: z medpredmetnim in kroskurikularnim povezovanjem na teme, povezane s tem področjem, z raziskovanjem, projekti in dogodki pri pouku in izven njega (npr. s krepitvijo veščin v posebnih delavnicah in krožkih, na dnevih dejavnosti in taborih; več v Klemenčič idr., 2016), pri obveznem in razširjenem programu ...

V programu usposabljanja šolskih timov za vpeljevanje varnega in spodbudnega učnega okolja, ki ga izvaja *Zavod RS za šolstvo*, so tako med drugim vključene različne aktivnosti čustvenega in socialnega opismenjevanja (od »Male šole čustvene pismenosti« – kratkih izkustvenih vaj – do preizkušanja kompleksnejših socialnih iger ter vaj iz preizkušenih programov, kakršen je npr. »To sem jaz« *Nacionalnega inštituta za javno zdravje*).

Viri

- Bluzstein, Jane (1998): *Disciplina 21. stoletja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Dogša, Irena (1995): *Interakcijske vaje za mladostnike*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Klemenčič, Ingrid idr. (2016): *Preventivne dejavnosti sistemskega pristopa k medvrstniškemu nasilju v VIZ*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo.
- Košir, Katja (2013): *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru.
- Kroflič, Robi (2011): *Induktivni vzgojni pristop*. Rogaška Slatina: Sekcija MVO pri Društvu specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije.
- Marzano, Robert J.; Simms, Julia A. (2013): *Coaching Classroom instruction*. Bloomington: Marzano Research Laboratory.
- Peklaj, Cirila; Pečjak, Sonja (2015): *Psihosocialni odnosi v šoli*. Ljubljana: Znanstvena založba FF.
- Prevodna številka revije *Vzgoja in izobraževanje* o vodenju razreda, disciplini in avtoriteti. Letnik 2010, št. 5.
- Pšunder, Mateja (2004): *Disciplina v šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Pšunder, Mateja (2011): *Vodenje razreda*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovenske jezike in književnost, FF.
- Rutar Ilc, Zora (2017): *Vodenje razreda za dobro klimo in vključenost*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Skvarč, Mariza; Čuk, Andreja; Rutar Ilc, Zora (2017): *Tudi učitelji smo učenci*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Tematska številka revije *Vzgoja in izobraževanje* o psihosocialnih odnosih. Letnik 2018, št. 3/4.
- Tematska številka revije *Vzgoja in izobraževanje* o vzgoji in avtoriteti. Letnik 2015, št. 4/5.
- Virk - Rode, Jožica idr. (1998): *Socialne igre v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Pravljicnih sedem za uspešen dan

■ **Irena Potočar Papež** je motivacijska predavateljica, avtorica knjig in moderatorka, lastnica podjetja *Peresa*.

V delovnem okolju se ves čas pogovarjamo o strategiji, vrednotah in poslanstvu organizacije, v kateri delamo (npr. v vrtcu, šoli ...). Toda – ali se zavedamo, kdo je organizacija? Kdo jo sestavlja? Odgovor je: zaposleni.

Pomemben je tudi odgovor na vprašanje, ali le poznamo vse 'sestavine' organizacije (strategijo, vrednote, vizijo, poslanstvo ...) in vemo, da obstajajo, ali vse to tudi živimo, čutimo. Če je naša osebna življenjska strategija z osebnimi vrednotami, poslanstvom in

Pozdravljanje (dobro jutro, dober dan, zdravo, na svidenje) in čarobne besede (hvala, oprosti, prosim) ne poznajo hierarhije. Uporabljati jih moramo vsi, v vseh okoljih in razmerjih. V govorjeni in zapisani obliki.

cilji usklajena z organizacijskimi, smo v pravem delovnem okolju, med pravimi ljudmi. Vse to je namreč temelj za širšo poslovno strategijo ter način dela. In posledično za individualni in kolektivni uspeh. Zato moramo vedno začeti pri sebi. Imamo osebne cilje, načrte, želje, prepričanje, sanjarjenje? Med sestavine za uspešno delo in hkrati zadovoljno življenje med drugim spadajo tudi obvladovanje komunikacijskih veščin, poznavanje in spoštovanje poslovnega bontona, usklajenost notranjega in zunanjega jaza, pozitivna samopodoba – samozavest in samozaupanje – ter postavljanje in doseganje ciljev.

Sedem pravil

Tokrat izpostavljam sedem pravil, ki so nepogrešljiva pri vsakodnevem delu in

medsebojnem komuniciranju (zasebno in poslovno – s sodelavci, otroki, njihovimi starši, poslovnimi partnerji in drugimi).

Ustrežno komuniciranje je namreč ena od temeljnih človekovih veščin in sestavni del bontona. Dale Carnegie je že leta 1936 razmišljal, kako si pridobiti prijatelje, zaveznike in jih navdušiti za sodelovanje. In to je osnovni cilj komuniciranja – ustrezen odnos med sporočevalcem in naslovnikom, s katerim ustvarimo obojestransko zadovoljstvo, zaupanje, napredek, uspeh ... Skratka 'win-win' kombinacija.

Naslovník naj bi sporočilo razumel natanko tako, kot ga je sporočevalec podal.

Komunikacijska 'potovanja' do naslovníka lahko sporočevalec mojstrsko izpelje, če je nenehno na 'preži', če utrjuje in dopolnjuje svoje znanje in komunikacijske veščine ter se zaveda enkratnosti (unikatnosti) vsakega dejanja in osebe posebej. Osnovni namen komunikacijskega procesa je namreč zadovoljstvo, ki je pogoj za boljše odnose.

Za vsa poslovna okolja, ne glede na to, s kom delate in sodelujete, komunicirate, so uporabni naslednji namigi.

1. *Osebno ime vsem veliko pomeni.* Spoštujemo dostojanstvo drugih. Nagovarjamo ljudi (otroke, njihove starše, sodelavce – nadrejene, podrejene) ustrezno glede na medsebojni odnos in v skladu s poslovnim bontonom. Spoštujemo njihovo ime. Dale Carnegie pravi, da »je vsakemu njegovo ime najpomembnejše in najlepša beseda od vseh, ki jih pozna«.

Uporabljajmo tudi nazive. V diplomatskih, uradnih, poslovnih in zasebnih stikih je pravilno naslavljanje znamenje spoštovanja in poznavanja pravil lepega vedenja. Naslavljamo z 'gospa', ('gospodična'), 'spoštovani' ... Z imenom nagovorimo le osebe, ki jih dobro poznamo.

Če ima oseba, ki jo naslavljamo, akademski naziv, dodamo imenu tak naziv. V tem primeru besedo 'gospod', 'gospa' opustimo (doktor Janez Novak, doktor Novak, profesor doktor Novak). Ob ženskih imenih uporabljamo žensko obliko (doktorica Jana Novak).

Priimke ob moških imenih sklanjamo, ob ženskih pa ne.

2. *Vljudnost ne pozna hierarhije in meja.* Pozdravljanje (dobro jutro, dober dan, zdravo, na svidenje) in čarobne besede (hvala, oprosti, prosim) ne poznajo hierarhije. Uporabljati jih mo-

Foto: Matej Hozjan

ramo vsi, v vseh okoljih in razmerjih. V govorjeni in zapisani obliki.

3. *Ljudje radi slišimo priznanje.* Ne pozabimo iskreno pohvaliti, kar je vredno pohvale. Prav tako pohvalimo tistega, ki si pohvalo zasluži. Torej dejanje in osebo. Žal nekateri raje kritizirajo, kot hvalijo.

Med poslušati in slišati je velika razlika. Poslušanje je eden od najboljših načinov, da pokažemo svoje spoštovanje do bližnjega.

Kritiko povedo na glas ali jo celo zapišejo, na pohvalo ob dobro opravljenem delu ali dejanju pa pogosto pozabijo. Pri posredovanju povratne informacije uporabimo metodo 'sendvič'. To pomeni, da najprej izpostavimo pozitivne stvari, ki smo jih opazili v konkretni zadevi, potem predstavimo napake, pomanjkljivosti, a pogovor zaključimo vzpodbudno, s spoznanjem, da je vsaka povratna informacija, podana na ustrezen način, nov korak do izboljšanja, odličnosti.

4. *Vsak je svet zase.* Zavedajmo se, da moramo ljudi obravnavati kot posameznike, individuume. Primerjajmo njihove dosežke enega z drugim (npr. v določenem časovnem okviru) in ne s sorodniki, sošolci, sodelavci ...
5. *Prvi vtis je pomemben.* Prvega vtisa ne moremo narediti drugič. Ta trditev oziroma ugotovitev velja tako za besedno kot nebesedno komuniciranje. Prejemnik sporočila (besednega ali nebesednega, pisnega ali ustnega) si o nas ustvari prvi vtis že na podlagi pozdrava, načina vstopa v prostor, napisanega naslova na ovojnici, ki jo prejme, oblike vabila, napak, govorenja, mimike ... Pogoj za to, da ustvarimo odlične odnose tako v zasebnem kot poslovnem okolju, je ustrezen (odličen) prvi vtis. Ta je namreč zelo pomemben in ga težko popravimo.

Kako naredimo dober prvi vtis pri osebnem stiku?

- ✓ Smo spočiti, naspani. Smo psihično in fizično 'fit'. To se namreč izraža na našem videzu. Bodimo dobre volje in pozitivno razpoloženi. S tem je tudi stres manjši ali pa ga sploh ni.

Foto: BS

- ✓ Vzemimo si čas za to, kar smo se namenili narediti. Bodimo osredinjeni na sogovorca in pogovor. Pozabimo na beganje z mislimi, utišajmo telefon, ne pogledujemo na uro vsakih pet minut. Le tako bomo delovali umirjeno, samozavestno, odločeno, a tudi prijazno in spoštljivo.
- ✓ Imejmo prijazen nasmeh in dober stik s sogovorcem. S sogovorcem vzpostavimo očesni stik, saj bomo tako delovali iskreno in samozavestno. Prijazno ga pozdravimo in se z njim rokušimo.
- ✓ Oblecimo se primerno glede na vrsto dogodka (poslovno kosilo, večerna prireditev, konferenca, roditeljski sestanek, športni dan, kulturni dan ...). Pomembno je, da smo urejeni in da se počutimo udobno. Tudi s tem izražamo svojo osebnost, počutje, samozavest ...
- ✓ Bodimo točni. To pomeni, da nismo pretirano prezgodnji in da seveda ne zamujamo. Zato se o kraju dogodka, možnosti parkiranja, časovni prometni konici, morebitnih drugih zastojih na cesti ... pozanimajmo že prej. V razred ali igralnico ne zamujamo, prav tako kot ne smejo zamujati otroci.
- ✓ Na srečanje se dobro pripravimo. Vnaprej moramo vedeti, kakšna je naša vloga, kdo se bo srečanja še udeležil, imeti moramo cilj in poznati temo, o kateri bomo govorili ...

6. *Trudimo se za 'kaizen'.* Navdušujemo se za izboljšave, iščimo nove, ustreznejše rešitve. To omogoča poslovno in osebno odličnost. 'Kaizen' je japonski sistem oziroma način za nenehno napredovanje.

7. *Poslušajmo, da bomo izvedeli.* Poslušanje je pri sporazumevanju najbolj pomembno. Ta večšina je povezana s kulturo dialoga. Med poslušati in slišati je namreč velika razlika. Poslušanje je eden od najboljših načinov, da pokažemo svoje spoštovanje do bližnjega. Lahko je izjemno močno orodje, s katerim lahko razvozlamo komunikacijske vozle oziroma preprečimo, da ti sploh nastanejo.

Naš dnevni izkupiček uspeha je odvisen od energije, ki smo jo vložili v odnos do življenja in oseb, s katerimi se zasebno in poslovno družimo ter sodelujemo. Pri tem pa si pomagamo z ustreznim vedenjem ter besednim in nebesednim komuniciranjem in razmišljanjem.

Priporočeni viri in literatura

- Anderson, Carol Grace (2004): *Zažarite, ne da bi izgoreli*. Ljubljana: Založba Tuma.
- Blanchard, Kenneth H.; Waghorn, Terry; Ballard, Jim (1996): *Misija: mogoče. Kako ustvariti vrhunsko organizacijo, dokler je še čas*. Ljubljana: Taxus.
- Carnegie, Dale (2009): *How to win friends and influence people*. New York: Simon & Schuster.
- Dyer, Wayne W. (2006): *Dragulj je v tebi*. Kranj: Založba Ganeš.
- Levine, Stuart R.; Crom, Michael A. (2000): *Kako uspešno vodimo ljudi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Potočar Papež, Irena (2016): *Bonton (bonbon) za vsak dan*. Novo mesto: Peresa.

Etični kodeksi kot podpora dobrim odnosom

■ **Marijana Kolenko**, mag., prof. ped., je ravnateljica na *Osnovni šoli Lava* v Celju. Ima izkušnje s poučevanjem, šolskim svetovalnim delom, predavanji o komunikaciji in retoriki ter pisanjem strokovnih člankov. Na *Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije* predava o poslovnem bontonu.

V OŠ Lava smo pred dvanajstimi leti prvič pisno oblikovali nekaj temeljnih pravil obnašanja učencev, staršev in tudi zaposlenih. Glede na to, da so odnosi med ljudmi vsak dan na preizkušnji, da je vedno več konfliktnih situacij, nepotrebne jeze, žaljenja, nestrpnosti, smo se odločili, da za vse tri najpomembnejše udeležence, ki usmerjajo tok vzgoje in izobraževanja (kot enega izmed temeljnih procesov, s katerim oblikujemo in razvijamo mlade osebnosti), oblikujemo nekaj temeljnih pravil obnašanja, medsebojnega spoštljivega nagovarjanja, spoštljivega naslavljanja, kar nam bo in nam pomaga dobro sobivati.

Glede na to, da so učenci postavljeni v središče vzgojno-izobraževalnega procesa, je nujno zavedanje vseh nas, ki ustvarjamo pogoje in dobro podporno okolje za učenje, razvoj, pridobivanje izkušenj, novih spoznanj, novih priložnosti, da zelo usmerjeno iščemo poti, kako to učencem zagotoviti. Spoznanja, da je vzgoja nujno potrebna za celovit razvoj osebnosti, so nas utrdila v odločitvi, da področju vzgoje namenimo pomemben del učno-vzgojnega procesa, ki bo zajemal tudi pravila obnašanja, spoštljivega medsebojnega komuniciranja, naslavljanja, opravičevanja, torej vseh najpomembnejših temeljev, ki zagotavljajo, da se v komunikaciji lahko vsi čutimo sprejete in slišane.

Le z dobro postavljenimi pravili obnašanja v vseh učnih situacijah v šoli in izven nje, medsebojnih pričakovanj, medosebnega komuniciranja lahko drug drugemu zagotavljamo varno ter zaupanja vredno in ugodno učno okolje, v katerem je dovolj prostora za kakovostno poučevanje, za kvalitetno učenje, za morebitno razreševanje konfliktnih situacij, za medsebojno zaupanje, kar podpirajo dogovorjena pravila. Pred leti so nas k oblikovanju *Etičnega ko-*

deksa učencev nagovorile predvsem razmere v šoli, ko smo ugotovili, da vzgojni del pouka ne deluje niti v prid učencev niti učiteljev. Tako je dozorela odločitev, da oblikujemo jasno zapisana pravila obnašanja – osnovni bonton – ki opredeljujejo pozdravljanje, spoštljivo nagovarjanje, vpludnostne besede, pričakovanja učencev in učiteljev, odgovornost učencev, reševanje konfliktnih situacij, spoštovanje dogovorov, strpno vedenje, načine obnašanja v razredu,

med odmori, izven šole, medsebojno pomoč, pravičnost, doslednost, lastno aktivnost ... Etični kodeks smo oblikovali skupaj z učenci, ki so dodali svoje pomembne vidike pravil obnašanja. Kodeks je zaživel v prijazni obliki – zgibanki in prejeli so ga vsi učenci. Pred tremi leti smo kodeks ponovno pregledali, ugotovili, ali je vse zapisano še aktualno in ali podpira naša trenutna prizadevanja – glede na porast odklonskega vedenja učencev v zadnjem obdobju, za katerega vemo, da je posledica zunanjega okolja in tudi spremenjenih družinskih razmer. Nekaj pravil, zapisanih v kodeksu, smo spremenili, nekaj smo jih dodali in ponovno natisnili 'osveženo' zgibanko. Etični kodeks vsako leto v začetku šolskega leta razredniki predelajo skupaj z učenci, da si takoj na začetku 'osvežijo' spomin.

V nadaljevanju smo se odločili, da bomo poleg *Etičnega kodeksa učencev* pripravili še *Etični kodeks za starše*, da bodo pravila delovanja čim bolj usklajena. Opazili smo namreč, da tudi veliko staršev vstopa v komunikacijo z učitelji ter ostalimi zaposlenimi na neprimeren in pogosto tudi nespoštljiv (agresiven) način. Pri oblikovanju pravil obnašanja staršev so sodelovali tudi predstavniki staršev po vsej vertikali. Tako smo dosegli, da so dogovorjena pravila v medsebojni komunikaciji, obnašanju ob vstopu v šolo in pri reševanju zahtevnih situacij jasna, življenjska ter uporabna. V etični kodeks obnašanja staršev smo prav tako zapisali pravila in osnove bontona, spoštljivega nagovarjanja drug drugega, spoštljivega naslavljanja, medsebojna pričakovanja, odgovornost staršev, doslednost staršev v ravnanjih, predstavili reševanje zahtevnih situacij, kadar se pojavijo, opredelili podporo otrokom in na drugi strani učiteljem ... Kodeks staršev vsako leto osvežimo na prvih roditeljskih sestankih, sicer pa ga imajo vse družine.

PRIJAZEN

Prijazen sem do ljudi, ki jih srečujem, tako da jih prvi pozdravim oziroma jim odzdravim.

STRPEN

Sprejemam vrstnike, takšne kot so, ne glede na njihove sposobnosti (ne norčujem se iz njihovih imen, iz njihovih oblačil, iz njihovega izgleda). Vsi nimamo enakih možnosti, ki izvirajo iz domačega okolja, zato spoštujem drugačne. Zunanji izgled mi ni merilo za ocenjevanje ljudi. Zavedam se, da smo vsi ljudje enakovredni. V šoli ne morem biti vedno prvi, zato sem potrpežljiv. V medsebojni komunikaciji ne segam v besedo in počakam, da lahko izrazim svoje mnenje.

Iz Etičnega kodeksa učencev. Arhiv: OŠ Lava

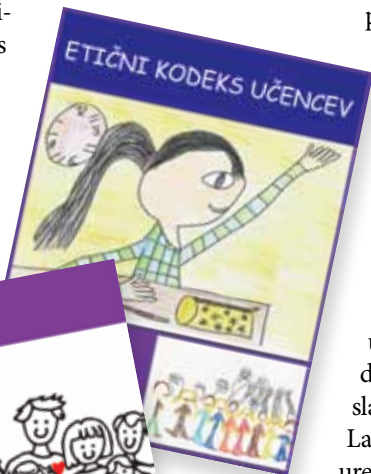
Najpomembnejši člen med učenci in starši so strokovni delavci šole – učitelji, ki s svojim zgledom, predvsem pa s svojim ravnanjem določajo profesionalnost v vzgojnem delovanju, pri zagotavljanju spoštljive medsebojne komunikacije in v nadaljevanju pri

Bonton obnašanja ter zagotavljanje ugodnega in varnega okolja tako v šoli kot doma je naša prednostna naloga na vzgojnem področju.

Še posebej zdaj, ko so na pohodu številne pasti interneta, ko so tudi odrasli na spletu brez zadržkov in se neprimerno izražajo, kar lahko berejo tudi otroci, ko so otroci doma priča neprimernemu izražanju staršev tako na spletu kot v družbi.

zagotavljanju kakovostnih medosebnih odnosov. Tako se je pokazalo kot nujno, da v prvi vrsti mi v šoli delujemo visoko profesionalno, se znamo obnašati, izbiramo pozitivne besede v komunikaciji z učenci, med zaposlenimi, s starši ter zunanjim okoljem. Kodeks ravnanja zaposlenih je doprinesel zavedanje: kako velika je naša profesionalna odgovornost, kako pomembno je spoštovanje sprejemanja različnosti, kako pomembne so pravičnost, doslednost, strpnost do drugačnosti, do drugače mislečih, lojalnost instituciji ter povezanost s sodelavci, ki omogoča enotno delovanje.

Etični kodeksi, ki jih imamo v šoli, nam poleg Vzgojnega načrta zagotovo

pomagajo pri vzgojnem delovanju na vseh ravneh. So velika podpora, če jih vsi deležniki spoštujejo in uporabljajo. V zadnjih letih se nam je večkrat zgodilo, da so posamezni učitelji, starši, učenci, pozabili na zapisane dogovore in tako so se povečale tudi vzgojne težave. Zato je izjemno pomembno, da kot ravnateljica ves čas skrbim tudi za udejanjanje zapisanih dogovorov, da se večkrat spomnimo nanje in predvsem spoštujemo zapisano.

Po nekaj letih ponovno preverjamo uporabno vrednost Vzgojnega načrta, ki smo ga v tem šolskem letu pričeli posodabljanjati, saj smo pri pregledu ugotovili, da nekaj zapisanih postopkov v Vzgojnem načrtu ne deluje več, ker so se okoliščine v zunanjem okolju zelo spremenile. Predvsem smo opazili različne odklonske pojave v medosebni komunikaciji na družbenih omrežjih pri vseh deležnikih: pri učencih, starših in tudi nekaterih učiteljih.

Družbena omrežja danes predstavljajo veliko zagato predvsem na področju spoštljive medosebne komunikacije, (ne)spoštovanja zasebnosti, (ne)sposobnosti ločevanja osebnega in službenega, na področju širjenja negativnih mnenj, predvsem pa (ne)spoštljivega naslavljanja in spoštovanja spletnega bontona. Družbena omrežja postajajo veliko polje, nad katerim nihče nima pravega pregleda, ga ne spremlja in ne preprečuje objavljana neprimernih vsebin, neprimerne izražanja in vedenja.

V OŠ Lava si zelo prizadevamo za dobre medosebne odnose, a kljub temu imamo veliko težav. Vedno znova se pojavljajo primeri nespoštljivega komuniciranja pri učencih, pri starših, ki nimajo odnosa do šole in do znanja, pa tudi pri posameznih učiteljih, ki se ne zmorejo zavedati izjemno pomembnega poslanstva svojega poklica.

Lahko rečem, da so nam na poti urejanja dobrih in spoštljivih medosebnih odnosov etični kodeksi in tudi Vzgojni načrt zelo pomagali. Nenehne spreminjajoče se razmere v družbi, nenehno padanje etičnih in moralnih norm, razvoj in poplava družbenih omrežij, ki so tako rekoč brez nadzora, pa nas znova in znova postavljajo pred številne

preizkušnje in v položaj, ko moramo iskati nove načine za premagovanje zank. To pomeni, da bomo ponovno pregledali naše zapisane dogovore in pravila, jih dopolnili z rešitvami, ki bodo zmanjševale anomalije zunanjega okolja, predvsem pa se bomo ponovno začeli sistematično ukvarjati z izboljševanjem odnosov na vseh ravneh.

Izdelati nameravamo tudi kodeks obnašanja na spletu – izražanje na družbenih omrežjih, spoštovanje zasebnosti, kritičen premislek o objavljenih vsebinah osebne narave, spoštovanje posameznikove in-

SOČUTEN, DOBRODELEN, SOLIDAREN

Razumem ljudi, ki imajo drugačne potrebe in interese (imajo manj kot jaz, morda so bolni, ostareli, invalidni ...), zato sem do njih sočuten in jim pomagam po svojih najboljših močeh. Ljudem lahko pomagam na več načinov:

- z materialnimi dobrinami (nisem skopuščen),
- z druženjem in pogovorom,
- jim nudim učno pomoč,
- z raznimi opravili.

Iz Etičnega kodeksa učencev. Arhiv: OŠ Lava

tegritete. S starši se želimo dogovoriti o omejeni uporabi družbenih omrežij njihovih otrok, ki so velika past za neprimerne vsebine, neprimerno izražanje in zapletanje otrok v različne združbe (internetno podzemlje, ki je razbohoteno in o katerem vsi premalo vemo).

Bonton obnašanja ter zagotavljanje ugodnega in varnega okolja tako v šoli kot doma je naša prednostna naloga na vzgojnem področju. Še posebej zdaj, ko so na pohodu številne pasti interneta, ko so tudi odrasli na spletu brez zadržkov in se neprimerno izražajo, kar lahko berejo tudi otroci, ko so otroci doma priča neprimernemu izražanju staršev tako na spletu kot v družbi. Učencev – otrok ne bomo zmogli obvarovati vsega nasilja ter neprimerne vedenja, lahko pa jih usmerjamo, se o tem pogovarjamo ter zavežemo s skupnimi dogovori. V veliki meri je to tudi odgovornost nas, strokovnjakov v šolah.

Živeti zlagano ali izpolnjeno življenje

■ **Bernarda Mal**, predmetna učiteljica slovenščine na OŠ *Jurija Vege Moravče*, ima naziv svétnica, je mediatorica, učiteljica razmišljanja in mentorica MEPI. Objavlja strokovne članke, sodeluje v radijskih in TV-oddajah ter na strokovnih posvetih.

Odnosi so temelj vsega dogajanja na šoli. Kadar vse deluje kot dobro naoljen stroj, se nihče ne sprašuje o odnosih. Odnosi delujejo in lahko se le veselimo rezultatov, uspehov in dosežkov. V samostojni državi se vsak dan bolj pojavlja vprašanje o pravih odnosih. Na prvi pogled lahko s čudnimi vrednotami postaneš nekdo; in propadeš, če vztrajaš v delavnosti, poštenosti, sočutju, spoštovanju ljudi in stvari ...

Da so odnosi res v krizi, kaže že jutranji ritual prihajanja v šolo. Pogled učencev je zaspan, uperjen v tla ali v telefon. Hodijo mimo, ne da bi se pozdravili med seboj ali z učiteljem. Enako ravnaajo starši, ki prihajajo z njimi. Celotni učitelji so se prilagodili novemu redu. Nekateri vztrajamo in prvi pozdravimo, s čimer izzovemo presenečen pogled in tudi, hvala Bogu, kak vrnjen pozdrav. Starejši vedo povedati, da so se nekdanji učiteljem in župnikom iz samega straho-

spoštovanja raje izognili, če so jih pravčasno zagledali na cesti. Pozdravili so jih s poklonom in besedo. Zdaj se starejši učenci v pozdrav med seboj objemajo.

Lepi odnosi nastajajo s premišljenim govorjenjem. Dvakrat premisli, enkrat govori – stara modrost, s katere bi bilo dobro obrisati prah. Učenci ne poznajo zadržkov pri govoru. Žalitve so neizogibne. Kar še posebej boli čuteče uho, pa sta vulgarnost in nasilno, celo sovražno govorjenje.

K slabšanju odnosov prispevajo tudi razne vragolije, kot so cviljenje med odmori, žvečenje, pitje energijskih pijač, pregovarjanje, skrivanje v skupini ... Dragocen čas, namenjen učenju, se zapravlja z urejanjem odnosov, da bi se lahko nato vsaj delček učne ure učili.

Zanimanje za znanje, veselje ob napredku, ponos ob dosežku znanja – kaj je že to? Skoraj nemogoče je pluti proti toku neoliberalizma. Veliko bolečine prinaša. In eno samo vprašanje: kako opolnomočiti tiste, ki so kljub pritiskom vrstnikov in družbe še dovolj močni in vztrajni, da vedo, kaj jih resnično izpolnjuje v življenju?

Pri vzgoji ni receptov, zato želim podeliti le svojo izkušnjo, da jo preizkusite in uporabljate, če se bo oz. kadar se bo izkazala za uspešno. Moj preizkušen recept je ponedeljkovo jutro, ki ga pripravim tako, da učencem povem zgodbo iz preteklega tedna, ki se me je dotaknila in se je zgodila v moji učilnici, na šoli, v okolici ali svetu. Iz-

Ko slišim izraz 'lepi odnosi v šoli', najprej pomislim na sošolce in sošolke, s katerimi se dobro razumem, nato pa seveda na učitelje. Zelo veliko mi pomeni, da so učitelji prijazni in spoštljivi, saj tudi zato rada hodim v šolo. Lepi odnosi so zame tudi to, da je vzdušje v šoli veselo, da smo učenci v šoli nasmejani in da ni preprirov, nasilja in grdih besed. K lepšim odnosom lahko prispevam tako, da sem spoštljiva in strpna ter pomagam drugim. Če pride do preprirov, se moramo mirno pogovoriti. Težav ne smemo ignorirati ali reševati na nasilen način. Žalostna sem, kadar smo v grdih odnosih. Če je kdo, ki mi veliko pomeni, nesramen do mene, sem razočarana in tudi jezna. Žalosti me, če so učenci nesramni do učiteljev, jih ne spoštujejo in dajejo nesramne pripombe. Takrat se počutim nemočno. Vrstnikom svetujem, naj bodo drug do drugega strpni, naj ne govorijo nesramnih besed in zmerljivk, ki zelo bolijo. Spoštujejo naj učitelje, ki se vsak dan trudijo z nami, in večkrat naj uporabijo besede hvala, prosim in oprost.

Zoja Larisa, 6. razred

berem navdušujoče in tudi nesrečne zgodbe. Po zgodbi, ki ji učenci radi prisluhnejo, ker je znana, življenjska, njihova, nastane tišina, za njo pa trenutek, ki ga učenci najbolj potrebujejo in najtežje pričakujejo – vprašanja za njihov razmislek, čas za njihovo najgloblje doživljanje, razmišljanje. Čas, ko so končno slišani in slišijo.

Osnovna vprašanja si sledijo po tem vrstnem redu in jih lahko dopolnjujete z vsemi variantami na 'k':

- Kaj točno se je zgodilo?
- Kaj iz zgodbe se te je dotaknilo?

V šoli lepe odnose vsak drugače razume. Zame je to prijazen pozdrav, da si miren tudi v neprijetnih okoliščinah, poskušaš rešiti konflikte, se mirno in tiho pogovarjaš. V slabih odnosih se vsakdo počuti stresno, nemirno, žalostno ... Vsakomur, ki se tako počuti, svetujem, da si najde prijatelje, ki ga bodo spoštovali, upoštevali in spodbujali k dobrih odnosom.

Polona, 8. razred

Lepo vedenje v šoli je zelo pomembno, saj z njim pokažemo, kako nas starši vzgajajo. Zame to pomeni, da se iz učiteljev ne norčujemo, jih upoštevamo. Večkrat sem že vprašala učiteljico, kaj naj storim, da bom prispevala k lepšemu vedenju v šoli. Kmalu sem ugotovila, da ne smem jemati za zgled tistih, ki so predrzni, nesramni, ki nikogar in ničesar ne spoštujejo. Tudi sama sem že to storila, ko sem mislila, da bom bolj popularna, če se spremenim in postanem takšna kot moje sošolke. Spoznala sem, da se nikoli ne smemo spreminjati zaradi drugih – ostani takšen, kot si. V družbi slabih ljudi se počutim grozno, zanemarjeno, včasih celo osamljeno. Za vas imam dva nasveta: nikoli ne stori komu tega, česar si ne želiš, da drugi storijo tebi, in ne vzemi si napačnega zgleda.

Neža, 6. razred

- Kako bi še lahko bilo? Kaj točno?

- Kaj bi si bilo vredno zapomniti?

Učitelj za to ne potrebuje veliko časa, biti mora le čuječ človek, ki zazna in začuti pravo zgodbo, se odzove na dogodke tukaj in sedaj. Dobro je, da je dober pripovedovalec – te spretnosti se lahko nauči. V zgodbo naj vloži svojo osebno prepoznavnost, in če je le mogoče, kanček pristnega in zdravega humorja. Ves dogodek naj bo sproščen in naj ne presega 5–10 minut. Učitelj mora imeti nadzor, saj ga učenci sprva hočejo zavesti v to, da bi se odmaknil od učne snovi. Pri pogovoru je pomembno, da ustvarimo občutek zaupnosti in varnosti, kar dosežemo s tem, da se na žaljive komentarje takoj odzovemo in tudi sami ne dajemo sodb. Bolje je, da zastavljamo še več vprašanj, ki pripeljejo do sprejemljivega zaključ-

Ob tej besedi pomislim na prijatelje, učitelje, sošolce ... kako se obnašajo in govorijo, se žalijo brez razloga. Lepih odnosov v šoli zelo primanjkuje. Sama prispevam tako, da sem strpna do sošolcev in vsakodnevnih žalitev, da spoštujem učitelje. V slabih odnosih se počutim ponižano, saj sošolci ves čas nekaj zafrkavajo. Včasih sem obupana in pomislim, če bo sploh kdaj bolje. Sem nesrečna, a sčasoma se navadiš na vse te zmerljivke, žaljivke in čez čas jih ne opaziš več, nisi več tako občutljiv. Vsem svojim vrstnikom bi svetovala, naj bodo strpni drug z drugim, naj se spoštujejo kljub razlikam in različnostim. S slabimi odnosi ne škoduješ le drugim, ampak tudi sebi.

Eva, 8. razred

Ob izrazu 'lepi odnosi v šoli' pomislim na učence, ki se med seboj dobro razumemo, se ne pretepamo, ne žalimo, ne zafrkavamo učiteljev in znamo spore reševati z besedo namesto s pretepom. V šoli lahko vsak prispeva k lepim odnosom, če posluša, ni žaljiv, se ne pretepa. Mislím, da nihče ne mara grdih odnosov. Kadar so odnosi grdi, se počutim zelo neprijetno, ker mi ni všeč, če sem skregan s sošolci, sovražim učitelje, se žalimo med seboj. Mojim vrstnikom svetujem, naj ustvarjajo in ohranjajo lepe odnose. V lepih odnosih je tudi življenje lepše.

Blaž, 8. razred

ka. Tukaj nam delo olajša poznavanje mediacijskih tehnik. Potrpežljivost je še ena pomembna vrlina, saj se ne moremo nadejati takojšnjega uspeha, z njo pa se bomo hitro bližali učinkovitosti. Sčasoma učenci sami povzamejo pobudo in prosijo, da bi kdo od njih pripravil zgodbo. Tedaj veste, da ste jih navdušili. Zelo priporočljivo je, da na nek način, npr. s fotografijo, risbo, posnetkom, karikaturo, grafitom, zgodbo zabeležite in jo objavite v mediju, brez katerega današnja mladina ne more. Vsak klik pa bo pomenil ponovitev, obnovitev in pomnjenje. Zavedanje, da ima vsak učitelj, tudi najboljši, slabše učence, nas opogumi, da cilj postane ja-

sen: trudimo se preseči le kritično maso ljudi, ki se bodo usmerjali v lepe odnose, da bodo ustvarili bolj pravično in izpolnjujočo družbo.

Ponedeljkova zgodba – šolski projekt – je morda le pobožna misel, kajti tudi odrasli, tudi učitelji, težko dosežemo kritično maso somišljenikov, ki bi bili pripravljene povleči voz dobrih odnosov in dobrih uspehov pred slabe. Naše ministrstvo pa nam nalaga 'pomembnejše' naloge: opremiti se moramo z letnim delovnim načrtom, beležiti minute in kaj vse smo naredili, da smo načrt uresničili. Kdo na tem svetu lahko nadzira izvajanje načrta, ki je povsem nekaj drugega kot beleženje, saj papir prenese vse. Kako nespametno je dati učitelju 'orožje' za izgovarjanje, da se z nečim ne bo ukvarjal, saj tega ni v njegovem letnem delovnem načrtu. In kako nespametno je misliti, da je v šoli vse predvidljivo za eno leto vnaprej. Šola ne proizvaja robotov iz materialov, ki jih s tehnologijo obdelaj in sestaviš v zeleni izdelek. Šola je živa in vsak njen učenec je unikat. Kdaj bo prišel čas, ko bo učitelj znova avtonomen strokovnjak za vzgojo in učenje? Kdaj se mu bo zaupalo? Kdo in kako bo naredil izbor ljudi, ki znajo biti učitelji? Kdo bo prenovil program pedagoške fakultete, da bi lahko učitelj vstopil v razred z opremo, ki bo brez najmanjšega dvoma vodila v dobre odnose?

In konec koncev, naj šola vendar postane izjemna priložnost za otroke, ki so se rodili v okolje z najvišjim razvojem. Mnogi otroci pa jo doživljajo kot največjo krivico, ki se jim je lahko zgodila v življenju.

Poslušanje, počasna hoja po hodniku, nič kričanja in še milijon drugih stvari prispevajo k lepim odnosom. V resnici je v današnjem svetu večino tega težko opaziti. Vsak od nas se je že kdaj znašel v slabih odnosih, temu ne moreš pobegniti. Takrat ni nikomur prijetno, zato je še toliko bolj pomembno, da sebe nadzorujemo in ne počnemo enakih stvari drugim. Že samo strpnost in držanje jezika za zobmi je velik napredek. Vsak napredek družbe se začne pri posamezniku, zato vedno pomislimo, kako bi se mi počutili v podobnem položaju.

Neža, 8. razred

Foto: Alenka Veber

Bodoči učitelji o dobrih odnosih v šoli

■ **Kristina Grandovec**, študentka razrednega pouka, je tudi birmanska animatorka in animatorka na oratorijih.

V vzgojo in izobraževanje otrok smo, hočeš nočeš, vpleteni starši, učitelji/vzgojitelji, otroci in tudi ostali. Da bosta le-ta čim bolj uspešna, pa moramo posamezni člani med seboj sodelovati in si pomagati. Grajenje dobrih, sodelovalnih odnosov je torej ena izmed pomembnih vrlin učitelja, ki mu omogoča, da njegovo poučevanje in prizadevanje dosežeta še boljši rezultat. O sodelovalnih odnosih, njihovi gradnji in izobraževanju sem se pogovarjala s tremi študenti razrednega pouka – z bodočimi učitelji, naša mnenja pa sem strnila v sledeči prispevek.

Pomembni smo vsi

Sodelovalne odnose razumemo kot skupno delo, pomoč in izmenjavo mnenj, kar pripomore k uresničitvi skupnega cilja (v vzgojno-izobraževalnem procesu največkrat k dobri vzgoji otroka). Za ta cilj naj bi bili vsi vpleteni v ta proces pripravljeni prilagoditi svoje interese in delati skupaj,

saj k dobri vzgoji pripomore več oseb – ne samo starši, niti ne samo učitelji/vzgojitelji. Pri sodelovalnem odnosu pa je pomembno tudi, da se osebe trudijo za dobre odnose – da sprejemajo drug drugega, se poslušajo in spoštujejo, saj to omogoča lažje in bolj kakovostno sodelovanje. Prav tako pa so starši s svojimi odnosi zgled in model svojemu otroku, ki posnema njihovo vedenje do učiteljev/vzgojiteljev ter tako oblikuje odnos,

ki je bolj ali manj primeren za sodelovanje med njim in njegovim učiteljem/vzgojiteljem. Ta je pomemben tako za vzgojni kot tudi za izobraževalni proces, saj odloča, ali nas bo otrok poslušal, nam verjel, sodeloval pri pouku, se trudil izpolnjevati naloge ter posledično pridobival novo znanje in razvijal svoje zmožnosti.

Foto: Peter Prebil

Za vzpostavljanje takega odnosa mora učitelj imeti čut za sočloveka ter empatijo. Zavedati se mora, da ima vsak posameznik lastno osebnost in pogled na svet, ki ga tudi izraža. Učitelj se mora zato učiti iskati skupni jezik/interese pri učencih in starših ter spodbujati okolje, v katerem bodo lahko vsi (sprejemljivo in spoštljivo) izrazili svoje mnenje in ideje. Ob tem pa mora poudarjati tudi sprejemanje različnih mnenj in pomembnost prilagajanja. Učitelj mora biti tudi oseba, ki koordinira sodelovanje med starši in učenci ter skrbi za primerno vzdušje v razredu, ki bo pripomoglo h grajenju odnosov med starši, učenci in učiteljem. Zato mora postavljati jasna pravila, skrbeti za red in dobro klimo v razredu, predvsem pa mora biti zvest svojim besedam.

Želimo si sodelovanja s starši

Pri svojem poučevanju si študentje želimo predvsem obojestranskega spoštovanja in sodelovanja s starši, kar jim bomo na začetku tudi povedali. Ne želimo, da bi nas starši (sploh na začetku naše učiteljske poti) dojemali kot nekoga, s katerim se lahko pogajaš o ocenah ali pa mu na govornih urah vztrajno zagotavljaš, da »naš pa že ni tak«, »to pa res ni nič takšnega« in podobno. Želimo si tudi korekten odnos – da bi se starši zavedali, da se naš delavnik ne konča ob 'dvanajstih', ampak da je za pripravo učnih ur, ocenjevanja in ostalih stvari potrebnega še veliko popoldanskega dela ter da za slabe ocene otrok ni kriv učitelj. Predvsem pa, da si nas starši ne bi predstavljali kot naspro-

Čeprav je poznavanje teoretičnih izhodišč pomembno, pa menimo, da to za grajenje dobrih odnosov ni dovolj, zato smo veseli vsake priložnosti za spoznavanje odnosov med učenci, učitelji in starši, ki jo dobimo na praksi.

tnike, ki jih je treba premagati, ampak kot sodelavce, s katerimi se trudijo za isti cilj. Nekateri bi te odnose skušali graditi predvsem s strokovno in profesionalno argumentacijo svojega poučevanja in vodenja razreda, drugi pa bi starše povabili, da tudi sami stopijo v razred in učencem predsta-

vijo določeno dejavnost, poklic ... ter tako prisostvujejo pouku in se počutijo vključene v vzgojno-izobraževalni proces. Pomembno se nam zdi, da učitelj tako staršem kot učencem že na začetku predstavi pravila, svoja pričakovanja in način dela. Lahko jih povabi tudi k sooblikovanju pravil in izražanju njihovih želja in stališč, da se počutijo vključene, vendar mora pri tem paziti, da o stvareh, o katerih lahko odloča le usposobljena oseba (npr. kako bo učencem razložil neko snov), odloča sam in obdrži svojo avtoriteto. Pri izražanju mnenj in idej se nam zdi pomembno, da so le-te tudi argumentirane in da se tudi mi trudimo, da bi jih razumeli, skušali videti s stališča staršev/učencev in jih ne bi kar takoj zavrnil.

Želimo si več praktičnih izkušenj

Med študijem bodoči učitelji sodelovalne odnose spoznavamo predvsem v teoriji – o njih smo se pogovarjali pri nekaterih predmetih, kot so razvojna psihologija ter teorija vzgoje. Čeprav je poznavanje teoretičnih izhodišč pomembno, pa menimo, da to za grajenje dobrih odnosov ni dovolj, zato smo veseli vsake priložnosti za spoznavanje odnosov med učenci, učitelji in starši, ki jo dobimo na praksi. Tam imamo možnost, da smo prisotni (če se starši strinjajo) na govornih urah in roditeljskih sestankih, kjer lahko poleg dogajanja v razredu spremljamo tudi interakcijo med učiteljem in starši. Želimo si, da bi imeli več prakse. Pri tem je eden izmed študentov izpostavil, da bi bilo odlično, če bi lahko potem, ko bi bili v razredu dlje časa, sami organizirali in vodili del roditeljskega sestanka ali govornih ur, saj bi tako res pridobili pomembne praktične izkušnje, sedaj pa se v tej vlogi preizkusimo šele, ko razred že učimo oz. naj bi bili za učiteljski poklic že usposobljeni. Pri tem bi nam pomagala tudi dobromamerna povratna informacija staršev in učitelja mentorja. Eden izmed načinov, kako pridobiti več izkušenj, je tudi organizacija okroglih miz, kjer bi se pogovarjali o sodelovanju med starši in učitelji. S tem bi skušali vzpostaviti dialog med starši, ki bi nam lahko zaupali svoje težave in kakšen odnos si želijo z učiteljem, ter učitelji, ki bi podali svoje konkretne izkušnje ter nasvete, kako te težave reševati in graditi dober odnos s starši. K

Foto: Matej Hozjan

boljšemu spoznavanju načinov gradnje sodelovalnih odnosov pripomorejo tudi tisti profesorji in asistenti na fakulteti, ki nam ne podajajo le akademskega znanja, ampak tudi svoje izkušnje in konkretne napotke, kako naj sodelujemo s starši in učenci. Želimo si, da bi bilo, tako kot prakse, tudi profesorjev in asistentov s praktičnimi izkušnjami čim več.

Tudi druge dejavnosti so nam v pomoč

Večina študentov meni, da se ob zaključku študija ne bodo počutili povsem suverene in usposobljene za vzpostavljanje dobrih odnosov. Za to so potrebne predvsem izkušnje ter povratne informacije, npr. ali nek način komunikacije spodbuja sodelovanje med starši in učiteljem, na kakšen način naj učitelj vključi starše v razred ... Vsem se zdi zelo pomembno, da se trudimo, da izkušnje z vodenjem in sodelovanjem (vodenje pevskih zborov, animacija otrok, inštruiranje ...) pridobivamo že med samim študijem. Tako se lahko tudi nekoliko pripravimo na to, kar nas čaka.

Kaj lahko starši storimo za lepe odnose v šoli

■ **Anton Meden**, prof., dr., je oče petih otrok in predsednik *Zveze aktivov svetov staršev Slovenije*. Več kot deset let si prizadeva za povezovanje staršev in njihovo dejavno sodelovanje v šolskem sistemu. Je redni profesor na *Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani*.

Šola je prostor za učenje in delo, za vzgojo in srečevanje, je delovno mesto za učitelje in druge zaposlene, je okolje, kjer je veliko otrok in kjer otroci preživijo veliko časa. Zato šola vrvi. Vrvi od dogajanja in velik del tega dogajanja so tudi odnosi. Nenehno in množično se vzpostavljajo, spreminjajo, krepijo, rahljajo, tudi zaostrujejo in blažijo. Verjetno imamo vsi izkušnjo, da odnosi v nekem okolju odločilno vplivajo na naše počutje in tudi našo ustvarjalnost. Lepi odnosi ustvarjajo dobro počutje in omogočajo učinkovito delo, in če nič drugega, sta to dva razloga, zakaj je potrebno in pomembno zavestno prizadevanje za lepe odnose v šoli – učenci in učitelji si zaslužijo okolje, v katerem se bodo dobro počutili in ob tem tudi dobro delali.

Foto: Peter Prebil

Odnosi med različnimi skupinami v šoli

Šola je namenjena otrokom in otrok je v šoli tudi največ, zato se med njimi vzpostavlja veliko odnosov, ki jih seveda oblikujejo predvsem učenci, nedvomno pa lahko odrasli – starši, učitelji in drugi zaposleni v šoli – na te odnose vplivamo in to je tudi naša

Spoštovanje mora biti obojestransko in načeloma naj bi vsak od dveh, ki vzpostavljata odnos, pri sebi poskrbel, da pristopi spoštljivo – ne glede na to, ali se srečata prvič ali se že dobro poznata. Pa v praksi ni tako lahko.

naloga. Druga skupina, ki je v šoli 'doma', so učitelji in drugi zaposleni. Tudi odnosi med njimi so ključnega pomena za počutje in delo. Starši imamo na odnose med zaposlenimi majhen vpliv, pa še ta je zelo posreden. Ključni za šolo so odnosi med učitelji in učenci. Največjo moč in s tem odgovornost za oblikovanje teh odnosov imajo učitelji, pomembno pa je tudi usmerjanje otrok s strani staršev za vzpostavljanje teh odnosov. Večina staršev vstopa v šolo precej poredko in takrat vzpostavlja odnose predvsem z učitelji. Kot odrasli seveda pri tem nosimo svoj del odgovornosti za razvoj

lepega odnosa, ne gre pa prezreti dejstva, da so učitelji v šoli na 'svojem terenu' in imajo poleg človeške tudi profesionalno odgovornost za gradnjo dobrih odnosov.

Čeprav smo starši v šoli redko fizično prisotni, pa je naš vpliv (in posledično odgovornost) na oblikovanje odnosov, v katere so vključeni naši otroci, precejšen. V dobro otrok se moramo potruditi, da čim bolj izkoristimo svoj vpliv na odnose, ki jih v šoli vzpostavljajo naši otroci, in se seveda potruditi za dobre odnose, v katere v šolskem prostoru stopamo sami.

Ker so odnosi po svoji naravi dinamični in v šolskem prostoru še posebej vrvijo in ker so v nekatere vključeni otroci, je skrb za lepe odnose trajna naloga. Nikoli ni do konca opravljena, tudi dosežen lep odnos je treba vzdrževati in se zanj vsakodnevno truditi. Na srečo pa to tudi pomeni, da je pokvarjen odnos mogoče popraviti, če se za to potrudimo.

Prvine lepih odnosov

Na delavnicah o odnosih med učitelji in starši, o katerih sem pisal v prejšnji številki *Vzgoje* (marec 2019, št. 81), se je kot temelj lepih odnosov vedno znova izpostavilo spoštovanje. Številni udeleženci delavnic so izpostavljali, da brez spoštovanja odnos ne more biti zadovoljujoč in spodbuden.

Spoštovanje mora biti seveda obojestransko in načeloma naj bi vsak od dveh, ki vzpostavljata odnos, pri sebi poskrbel, da pristopi spoštljivo – ne glede na to, ali se srečata prvič ali se že dobro poznata. Pa v praksi ni tako lahko. Udeleženci delavnic so povedali, da odrasli med sabo velikokrat zapademo v skušnjavo, da se v odnosu postavimo nad drugega. Posamezni starši morda zato, ker so bolj izobraženi, več zaslužijo, imajo pomembne funkcije, učitelji morda zato, ker so na 'svojem terenu' ali ker so navajeni učiti in tudi v starših vidijo nekoga, potrebnega poučevanja. Ohraniti spoštljivost v takih okoliščinah je gotovo velik izziv.

Kot pot do lepih odnosov in hkrati pokazatelj dosežene ravni odnosov so udeleženci delavnic prepoznavali dobro komunikacijo – seveda spoštljivo, odkrito, dobronamerno in čim pogostejšo. Ob taki komunikaciji odrasli vedno znova ugotavljamo, da smo na istem bregu, da imamo skupno odgovornost – naše otroke – in da smo eni in drugi vredni zaupanja in spoštovanja. Če se po-

Poleg pogovora imamo starši še eno močno orodje pri vzgoji za odnose. To je zgled.

govarjamo, nas naša različnost in različnost naših izhodišč nehata begati (na primer: starši izhajamo iz svojega otroka, učitelji praviloma iz skupine, razreda) in ugotovimo, da se lahko prav zaradi različnosti dopolnjujemo pri opravljanju skupne naloge. Vprašanje, kako tak odnos zavestnega spoštovanja soljudi in večine dobre komunikacije kot prvine lepih odnosov posredovati otrokom, je v bistvu temeljno vzgojno vprašanje. Koliko smo pri vzgoji uspešni, se lahko odraža tudi v odnosih, ki jih vzpostavlja naš otrok v šoli. Ko skušamo posredno vplivati na njegovo oblikovanje odnosov z drugimi, ga tudi vzgajamo.

Posredni vpliv in zgled

Orodje, ki ga za oblikovanje odnosov uporabljamo odrasli (komunikacija, pogovor), je seveda učinkovito tudi, ko vzpostavljamo odnos s svojim otrokom in ko želimo vplivati na to, kako bo on vzpostavljati odnose. Osebna izkušnja pri

Foto: Petra Duhannoy

tem zelo sovpada s tistim, kar je bilo o komunikaciji že velikokrat napisano – zelo pomembno je poslušanje (pa tudi preverjanje, da je bilo prav slišano). Pogovor z otrokom, kako se v šoli počuti, s kom se rad pogovarja in s kom morda ne in zakaj, kako dojema učitelje, je lahko izhodišče za to, da mu tudi kaj povemo (in preverimo razumevanje povedanega), da mu pojasnimo ravnanje učiteljev, ki ga otroci včasih ne razumejo, da v njem zbudimo občutek empatije do sošolca, s katerim se večina nerada družijo, da mu na način, ki mu je blizu, povemo, zakaj je treba biti spoštljiv do vseh. Tak pogovor seveda terja svoj čas; pogovorimo se lahko le takrat, ko je otrok na to pripravljen in ne zamudimo priložnosti, ker imamo drugo delo, poleg tega pa taki pogovori tudi zahtevajo precej časa – sploh če so pogosti, kar naj bi vsekakor bili.

Zagotovo je pri današnjem načinu življenja čas z obeh navedenih vidikov lahko težava. Zaradi zaposlenosti staršev in delovnega časa se nemajhnemu deležu otrok lahko zgodi, da od dopolnjenega prvega leta starosti z vzgojitelji v vrtcu in potem z učitelji v šoli preživijo več budnega časa kot s starši. Poleg tega je po besedah pediatrov dopoldanski čas, preživet v šoli, tisti, ko so otroci bolj spočiti, dojemljivi, ustvarjalni. V takih primerih je res vprašanje, kako in koliko starši lahko opravijo svojo vzgojno vlogo. Ne glede na objektivne težave pa je čas, ki ga namenimo zanimanju za otrokove odnose v šoli in vzgoji ('posrednemu vplivu') za vzpostavljajanje lepih odnosov, bogato naložen.

Poleg pogovora imamo starši še eno močno orodje pri vzgoji za odnose. To je zgled. Seveda so otroku lahko 'splošen' zgled za vzpostavljajanje odnosov odnosi v družini (tako med staršema kot med starši in otroki ter otroki med seboj). Po moji osebni izkušnji pa so odnosi zunaj doma, v tem primeru v šoli, tako drugačni, da otrok potrebuje še bolj konkretne zglede. Zato mu omogočimo, da zazna naš spoštljiv odnos do učiteljev in prijateljsko pozitiven odnos do njegovih vrstnikov, tudi tistih, s katerimi se trenutno ne razume.

Sklep

Odnos se sicer primarno vzpostavi med dvema osebam, v skupini je številno odnoso veliko in z medsebojnimi vplivi se oblikujejo kompleksni vzorci. Te medsebojne vplive je mogoče izkoristiti za to, da 'klimo', ki jo ti odnosi ustvarjajo, usmerjamo k pozitivnemu. Če je večina odnosov pozitivnih, to pripomore k temu, da bodo tudi na novo vzpostavljeni odnosi 'živeli' v tem duhu in da bodo tudi nekoliko manj lepi odnosi imeli boljše možnosti, da se izboljšajo. Tudi zelo težki primeri, ko posameznik pri sebi nikakor ne uspe vzpostaviti osnovnega spoštovanja do drugih, v skupnosti z večinsko zdravimi odnosi pustijo manj posledic kot v skupnosti, ki odnosom posveča premalo pozornosti.

Zato je vzgoja za lepe odnose poslanstvo, ki se ga moramo zavedati vsi odrasli, mu nameniti dolžni čas in odgovornost za lepe odnose v prihodnosti tako postopno preložiti na ramena prihodnjih generacij. ◀

Narodna identiteta je oblika samozavedanja in samospoštovanja

Pogovor: g. Alojz Kovšca

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Predsednik Državnega sveta g. Alojz Kovšca je bil 16. maja 2019 na Navju ob deklici Rastoče knjige. Državni svet (DS) je pokrovitelj projekta Rastoča knjiga, zato je vsako leto, ko deklica 'zraste' za 2 cm z novo mislijo enega od slovenskih literarnih ustvarjalcev, predsednik DS prisoten na tem dogodku. Na Navju sva z g. Kovščo načela pogovor o pomenu narodne identitete, narodne zavesti ter o pomenu knjige pri oblikovanju naše istovetnosti. Pogovor nadaljujema v naši reviji, da mu lahko sledite tudi bralci.

Letos je Rastoča knjiga z deklico na Navju zrasla za eno ploščo, za eno misel. Na njej je zapisan stavek pesnika Milana Dekleve. Kdo je izbral pesnika in njegov verz? Kaj nam ta verz v letu 2019 sporoča?

To odločitev sprejme *Upravni odbor Društva Rastoča knjiga*. Nad letošnjim izborom sem zelo navdušen. Misel literata Milana Dekleve je zelo mogočna. Njena sporočilnost je večplastna. Sporoča nam, da svet okrog nas vidimo in razumemo skozi svoj jezik. In če je poezija krona vsakega jezika, je pesem tista, ki nam odpira oči za vse podobne tega sveta.

V reviji Vzgoja smo Rastočo knjigo predstavili v 74. številki. Nam zaupate vaš pogled na razvijanje gibanja ob Rastoči knjigi?

Projekt *Rastoča knjiga* simbolizira tisto, kar Slovenci lahko damo svetu. Nimamo nafte, ne rudnin, ne močne industrije, ne armade ... imamo pa brezmejno ustvarjalnost za narode in jezike sveta. Nismo ne trgovci ne zavojevalci, smo pa lahko povezovalci in napovedovalci prihodnosti.

Kakšni so načrti za povezovanje z drugimi narodi ob Rastoči knjigi? Kako ocenjujete dosežanje sodelovanja z njimi?

Kot pokrovitelj tega projekta in predsednik *Državnega sveta* imam

največ možnosti za navezovanje stikov z veleposlaniki tujih držav v Republiki Sloveniji. Z vsemi spregovorim tudi o tem lepem projektu in jih toplo povabim k sodelovanju pri njem. Doslej ni še nihče zavrnil tega, kar si štejem v veliko čast. Ravno nasprotno, ugotavljam, da so veleposlaniki nad predlogom za sodelovanje navdušeni. Letos se nam pridružujejo Poljaki, v naslednjem letu najverjetneje Kitajci in mogoče še kdo drug. Gre za dolgotrajen proces, v katerem se morajo povabljeni države odločiti, kdo in s katerim literarnim delom bo predstavljen kot ključna osebnost njihove kulture na Navju, v deželi knjig. Verjamem, da je odločitev o izbiri pri mnogoštevilnih in kulturno razvitih narodih težka. Naša največja želja je, da bi *Rastočo knjigo* razsejali po vsem svetu, pri čemer bi slovenska rastoča knjiga služila kot kačipot do rastočih knjig drugih narodov in kultur.

Vaš predhodnik, g. Brvar, je v članku za 74. številko revije Vzgoja zapisal, da je »globalizacija nevaren talilni lonc nacionalnih kultur«. Kako komentirate to njegovo misel?

S to njegovo mislijo se strinjam. Z vstopom v EU nismo odprli le vrat za gospodarsko in politično sodelovanje, temveč tudi za kulturno izmenjavo. V materialnem smislu je težko zagotoviti podporo ustvarjalcem, ki se izražajo v jeziku dvomilijonskega naroda. Če hočemo Slovenci stati ob boku mnogoštevilnim narodom, moramo najprej sami svojim ustvarjalcem dati veljavo in

s tem podporo pri vstopu v brezmejni svetovni kulturni prostor. Na žalost se rek »nemo propheta in patria sua« pri nas prepogosto udejanja.

Kako opredeljujete pojma narod in nacija?

Narod razumem kot etnično skupino s skupno jezikovno, kulturno in zgodovinsko podlago. Pod pojmom nacija pa razumem državljanje, ki jih povezuje pripadnost domovini, v tem primeru državi.

Zakaj je pomembno, da naš narod goji narodno identiteto?

Za gojenje narodne identitete imamo prav poseben razlog; smo eden najmanjših narodov na svetu in se kulturno razlikujemo od večjih narodov, ki nas obdajajo. Nedvomno se moramo prilagajati sodobnim trendom, nikakor pa ne smemo podlegati neavtohtonim vplivom in izgubiti svoje bogate kulturne in jezikovne dediščine, z njo pa narodne identitete. Gre za procese, ki so jim izpostavljeni tudi večji narodi, le da jim o tem nihče ne govori. Sodobna družba ščiti biodiverzitetu, okolje in zgodovinske spomenike. Narodne identitete, ki je zgodovinski pomnik sama sebi, pa kot da si ne bi upali ščititi pred erozijo globalizacije. Slovenci smo lahko Evropejci in tudi državljanji sveta, če pa izgubimo narodno identiteto, bomo zgolj skupina individuuumov, ki se peha za biološko in materialno preživetje. S tem zanikamo evolucijo civilizacije in se postavljamo na darvinistično raven izumiranja neuspešne vrste.

Kateri so ključni gradniki narodne istovetnosti?

Gre za klasičen proces izgradnje kolektivne zavesti, ki ga moramo krepiti od spodaj navzgor, torej v najbolj matičnih celicah skupnosti: družina, šole ipd. Pa vendar mora vzporedno potekati tudi proces od zgoraj navzdol. Naloga države je, da ohranja, neguje in oblikuje vzvode, ki bodo zgradili narodno identiteto v neko niti ne končno, temveč bolj celostno in samozadostno strukturo. Vendar imajo nosilci države, politiki, sami s seboj preveč dela, da bi se znali posvečati tej najpomembnejši nalogi. Danes smo priča instant politiki, ki ne zmore načrtovati v več fazah. Slovenija pa bi potrebovala bolj futurologe kot politike.

Katere nevarnosti za ohranjanje narodne identitete slovenskega naroda zaznavate?

Prva temeljna nevarnost je atomizacija družbe. Slovenci smo bili enotni zgolj nekajkrat v tisoč letih. Nazadnje ob osamosvojitvi. Prehod iz tradicionalne, bolj kot ne podeželske družbe, vajene solidarnega sobivanja, smo z razmahom sodobnih komunikacijskih tehnologij nadomestili s komuniciranjem preko socialnih omrežij in preko klubov zvestobe trgovskim znamkam. Tradicionalno večgeneracijsko družino smo že davno izgubili, z njo pa tudi pretežen del ljudskega izročila in narodnih običajev. Politika s svojimi za Slovenijo značilnimi antagonizmi ne igra povezovalne, ampak bolj kot ne razdiralno vlogo.

Kakšna je razlika med nacionalizmom in narodno identiteto?

Narodna identiteta je predvsem emocija, izhajajoča iz poznavanja zgodovine, kulture, narodnih običajev in položaja slovenskega naroda med ostalimi narodi na svetu. To je oblika samozavedanja, samospoštovanja in pozitivne afirmacije glede na ostale. Pod pojmom nacionalizem pa razumem bolj politično opredelitev in delovanje v smeri zagotavljanja interesov lastnega naroda. Ni nujno, da nacionalizem razumemo v slabšalnem kontekstu, čeprav ga prvenstveno razumemo ravno tako. Slovenski tabori so bili v času zatona avstro-ogrske monarhije manifestacija nacionalizma, v tedanjem zgodovinskem kontekstu je bil torej slovenski nacionalizem pozitiven. Omogočil je ohranitev narodne identitete, daljnoročno pa nastanek samostojne slovenske države. Družba brez nacionalizma kot političnega sredstva obrambe narodne identitete je slej ko prej obsojena na razkroj.

Zakaj nekateri, tudi intelektualci, zamegljujejo pomen narodne zavesti in narodne pripadnosti?

To je izraz malomeščanskega snobizma. Rezultat tega je 'jara gospoda', ki se v svojih občutkih manjvrednosti šopiri kot vrana med pavi in dviga nad svoj narod. Tovrstno svetovljanstvo si brez posledic lahko privoščijo le mnogoštevilni narodi, Slovenci žal ne.

Gabrijelčič, Kovšca, Dekleva ob Rastoči deklici.
Foto: arhiv Državni svet.

Kako zaznavate prisotnost predsodkov do drugače mislečih, drugih narodnosti, ljudi drugih držav?

Premo sorazmerno. Kdor ne spoštuje v zadostni meri samega sebe, vidi drugega kot grožnjo in se z njim primerja z zanikanjem njegove vrednosti. Podobno neuspešni otroci v osnovni šoli uspešne izločajo kot 'piflarje'. Slovenci nimamo nobenega razloga, da bi se morali počutiti manjvredne ali nesamozavestne. Statistično smo nadpovprečno uspešni na veliko področjih, od znanosti, kulture, športa, kulinarike ... do tega, da smo skozi tisočletje pritiskov imperialnih narodov ohranili svoj jezik in identiteto ter si na koncu priborili še samostojno državo. Spoštovanje drugih narodov pa je v različnih segmentih slovenske družbe različno. Tisti bolj misleči in razgledani, ki poznajo druge narode, s tem nimajo težav. Ljudje s socialnega dna pa se v težnji po izboljšanju svoje samopodobe skrivajo za pripadnostjo slovenskemu narodu in omalovaževanju drugih.

Nekoč mi je nekdo rekel, da Slovenci nismo nestrpni, ker smo majhen narod, ampak da smo majhen narod, ker smo nestrpni. Nestrpni smo med seboj in nestrpni smo do drugih. Nestrpnost med nami napajajo ideologije, ki lahko obstanejo le v pogojih zastrupljenih družbenih odnosov. Osebnostno se ograjujem od ideologij, ki identificirajo katero koli skupino kot sovražnika, naj si bo to razredni ali nacionalni ... Zame človek ni nikoli številka in ljudi ne sodim na podlagi vere, spola, socialnega in kariernega položaja, narodnosti ...

Kateri pojavi vas še posebej skrbijo?

Posebej me skrbijo pojavi indoktrinacije mladih. Mladostna energija in uporništvost sta lahko hitro zlorabljena v ekstremistične namene.

V kakšnem razmerju naj bodo vsebine pri predmetu Državljska in domovinska kultura ter etika (DKE) o državi Sloveniji, Evropski uniji, domovini in narodu Slovencev ter o etiki?

Mlademu človeku ne moremo zgraditi ničesar brez temelja etičnega ravnanja. Otrok mora odraščati v samospoštovanju in v spoštovanju drugih, le tako bo zgradil pozitivno samopodobo. Z znanjem in starostjo pridobi vedenje o svojem narodu in narodni identiteti. Le takšen človek lahko spoštuje državo, ki mu je omogočila razvoj njegove lastne osebnosti. Tistim, katerih intelektualni doseg omogoča videti dlje in širše, je dano videti vlogo Slovenije v EU in pomen Unije za našo državo. Iluzorno bi bilo pričakovati, da bomo evropsko identiteto gradili na ljudeh, ki nimajo ne narodne zavesti ne državljanskega ponosa. V naših izobraževalnih sistemih se vse prerediti poudarja, da slovenski narod nikoli v svoji zgodovini ni poznal ne sužnjelastništva ne osvajanja tujih življenjskih prostorov in izkoriščanja tam živečih ljudi. Vso pravico imamo trditi, da smo dober narod, miroljubna država in enakopraven partner drugim narodom. Pri določanju razmerja med vsebinami predmeta DKE ne moremo mimo dejstva, da gre za proces graduacije; to je podobno kot pri matematiki, ko otroci ne morejo razumeti integralov, dokler ne usvojijo aritmetike.

Ta predmet se poučuje v 7. in 8. razredu osnovne šole, dvakrat po 35 ur. Se vam zdi, da je za tako pomembna vprašanja dovolj časa, da se učenci seznanijo z vsemi potrebnimi vsebinami (ustroj države, demokracija, domovina, narodna pripadnost, mednarodno sodelovanje, verska pripadnost, vrednote, etična načela in etična vprašanja, pluralnost ipd.)?

Na žalost se te predmete poučuje le v osnovni šoli. Rezultat je pomanjkljivo vedenje Slovencev o temeljnih vprašanih družbenega življenja. Menim, da smo eden izmed narodov, ki povprečno najmanj ve o tem, kdo, kje in kako sprejema odločitve o našem življenju in delu. V zelo ozki meri se zavedamo svojih državljskih pravic in možnosti vpliva na dogajanje v družbi. Tako na volitve hodimo vse redkeje, obkrožamo simpatične obraze in volimo bolj proti nekemu kot za nekoga in za njegov program.

Šola je le ena ustanova, ki more prispevati k oblikovanju narodne pripadnosti. Katere ustanove v državi so še pomembne, ključne za ta proces?

Najpomembnejša za ta proces je institucija, ki se imenuje vlada. Brez zaupanja v vlado ni zaupanja v vse državne institucije. In če starši ne zaupajo v državo, je trud učiteljev Sizičovo delo. Za oblikovanje narodne pripadnosti so pomembne prav vse družbene organizacije, od športnih klubov do kulturnih društev, univerz, ki naj bi slovenski jezik postavljale ob bok jezikom svetovno znanih univerz, do vojske, sodišč, policije – prav njim morajo ljudje zaupati, verjeti v njihovo pravičnost, s tem pa tudi v upravičenost obstoja države Slovencev – Slovenije.

Kaj vam pomeni pripadnost Sloveniji, slovenski kulturi in jeziku, Evropi?

Meni osebno ponos. S slovenskim potnim listom se lahko brez strahu in sramu znajdeš v malodane vseh državah sveta. Predsodki zoper nas Slovence ne sežejo čez naš lastni prag. Naš jezik je primeren za najkompleksnejše tehnološke razlage in najtrše vojaške ukaze ter tudi za najbolj nežno ljubezensko poezijo. Naša kultura je kultura miru, ljubezni in spoštovanja. Od morja in gora do panonskih ravnin smo prežeti s soncem, odločnostjo in strastjo. Vse to lahko delimo med seboj in ponudimo svetu.

Pripravljamo mednarodni posvet o ljubezni do domovine, ki bo 23. novembra 2019 na Osnovni šoli Radlje. Koga bi vi povabili na tak posvet in zakaj?

Povabil bi tiste literate, ki so sestavljali Majniško deklaracijo, in tiste mlade, ki so bili rojeni v tej državi in so že pokazali svojo ustvarjalnost. Metaforično rečeno, pod drevo bi postavil njegov sad in ocenil, ali je bila stvaritev samostojne Slovenije v prid slovenskemu narodu ne zgolj v besedah, pač pa tudi v dejanjih.

Gospod predsednik, hvala za vaš čas in odgovore. ◀

Za zdravje otrok in mladostnikov

Pomembna vloga medicinskih sester v zdravstveni vzgoji

■ **Marija Preložnik**, diplomirana medicinska sestra in magistrica zdravstvene nege, trenutno deluje na področju zobozdravstvene vzgoje in preventive; zaposlena je v *Zdravstvenem domu Velenje*.

Medicinske sestre v okviru primarne, sekundarne in terciarne ravni zdravstvene dejavnosti sodelujemo v aktivnostih za promocijo zdravja in zdravstvene vzgoje tudi v šolah, vrtcih ter drugih izobraževalnih ustanovah.

Naša temeljna naloga je krepitev in ohranjanje zdravja, preprečevanje bolezni ter kakovostno podajanje znanja. Usposobljene smo za učenje in vzgojo odraslih, otrok ter

mladostnikov, kar mora biti načrtovano in sistematično delo (Kvas, 2011). Namen prispevka je predstaviti delovanje medicinskih sester na področju zdravstvene vzgoje pri vključevanju v slovensko šolstvo.

Zdravstvena vzgoja je pomemben del sodobne zdravstvene nege in v zadnjem času ponovno postaja vidna. Številne definicije zdravstvene nege so že v preteklosti poudarile vlogo medicinskih sester pri edukaciji pacientov, ki naj bi s pomočjo informacij in naučenih spretnosti preprečili bolezen ali ohranili zdravje, predvsem pa za svoje zdravje prevzemali večjo osebno odgovornost. V sedanjem času so informacije o boleznih in zdravljenju vse bolj dostopne. V preteklosti je bila pomembna prelomnica, ko so se medicinske sestre iz skupnosti, kjer je bila zdravstvena vzgoja osredotočena zgolj na bolnišnice, vključile tudi na teren. Tako se lahko bolj približamo otrokom in njihovim staršem, se z njimi pogovorimo in jih spodbujamo v procesu pridobivanja znanja, novih spretnosti in veščin. Zavedati se moramo tudi pomena lastnega vseživljenjskega učenja, v okviru katerega pridobivamo specialna znanja s področja pedagogike, andragogike, didaktike, teorije vzgoje, psihologije učenja in razvojne psihologije (Kvas, 2011).

Delo z otroki je pomembno zato, ker se vedenje, ki pomembno vpliva na zdravje, začne, izoblikuje in krepi v otroštvu. Namen izvajanja vzgoje za zdravje v vrtcih in šolah je

informiranje in motiviranje posameznika in skupino za skrb za svoje zdravje. Medicinske sestre se v šole vključujejo z obveznimi vsebinami, kot so osebna higiena, preprečevanje poškodb, zdrava prehrana, alkohol in droge, pozitivna samopodoba, vzgoja za zdravo spolnost, temeljni postopki oživljanja ter mnoge druge. Pomemben del predstavljajo tudi vsebine iz zobozdravstvene vzgoje in preventive.

Medicinske sestre, ki vstopajo v šolsko okolje, lahko spremljajo otroke in mladostnike v njihovem naravnem okolju; lahko prepoznajo njihovo delovanje, način življenja ter jim tako lažje pomagajo pri reševanju vprašanj, težav ter kriznih situacij. Prav tako

Manj ali zelo malo imajo mladostniki informacij o odnosu med spoloma, o čustveni zrelosti in zvestobi, o tem, kaj nas žene v spolnost, kako se obnašati v času, ko se telo prebuja, kako ohraniti integriteto svojega telesa tedaj, ko še nisi pripravljen na spolnost, in kako se odzivati na zahteve lastnega telesa.

jih lahko učenci vidijo v drugačni vlogi – ne vedno v modri uniformi ob prisotnosti zdravnika, ampak bližje njim. Šolske učilnice tako učencem, ki redko ali nikoli ne obiščejo zdravnika, ponujajo možnost, da se seznanijo z medicinskimi sestrami. Z njimi se lahko bolj iskreno in sproščeno pogovorijo ter jim zastavljajo vprašanja, ki so povezana z zdravjem.

Čeprav je znanje nujno, pa to ni dovolj za doseganje cilja zdravstvene vzgoje – zdravega vedenja. Mladostniki imajo na primer precej informacij o škodljivih učinkih kajenja, pa vendar svojega tveganega vedenja, ki jim močno ogroža zdravje, ne

Foto: BS

spremenijo. Prav tako se učenci zavedajo pomena zdrave telesne aktivnosti, vendar jih večina ne telovadi redno. Ali sami vedno ukrepamo na podlagi vseh informacij, ki jih imamo? Pričakujemo pa, da bo zgolj informiranje otrok, mladostnikov in njihovih družin spremenilo njihovo vedenje (Council on School Health, 2008).

Izziv je v tem, da moramo biti realni glede tega, kaj je mogoče doseči, in določimo prednostne naloge. Pomembna vprašanja, ki si jih je treba zastaviti, vključujejo naslednje: Kaj je najbolj nujna potreba ciljne populacije? Kako kakovostno je znanje posameznikov ter kakšne možnosti imajo, da spremenijo škodljive navade? Cilji morajo biti realni, dosegljivi in merljivi (cilj je lahko, da si učenci umijejo roke po uporabi stranišča v kopalnici in pred kosilom). Vprašajmo se tudi, kaj je sprejemljivo za učence in kaj za širšo skupnost.

Pojavlja se tudi vprašanje glede načrtovanja vzgoje za zdravo spolnost. Medicinska sestra je kot izvajalka delavnice lahko v

zagati, kako učencem primerno predstaviti takšno tematiko. Otroci in mladostniki dobijo kar precej informacij o delovanju spolnih organov in zaščiti pred neželeno nosečnostjo, vprašanje pa je, ali jih dobijo v sprejemljivi in razumljivi obliki ter ob primernem času. Manj ali zelo malo pa imajo informacij o odnosu med spoloma, o čustveni zrelosti in zvestobi, o tem, kaj nas žene v spolnost, kako se obnašati v času, ko se telo prebuja, kako ohraniti integriteto svojega telesa tedaj, ko še nisi pripravljen na spolnost, da ne boš »črna ovca« med vrstniki, in kako se odzivati na zahteve lastnega telesa (Hafner, 2011). Kot strokovnjakinje imamo to svobodo, da izberemo pristope, ki bodo mladim pomagali sprejeti zdrave in pravilne odločitve.

Učenje življenjskih veščin otrok in mladostnikov zahteva celostni pristop. Tako bodo znali sprejemati odgovorne odločitve, reševati probleme, kritično in kreativno razmišljati, učinkovito komunicirati, graditi zdrave odnose, biti empatični,

spodobni (so)čustvovanja, spopadati se s težavami in zdravo ter produktivno upravljati svoje življenje. Ob tem pa ne pozabimo, da so »otroci odprti in pošteni posamezniki, ki raziskujejo svet s svežino in hrepenenjem, da bi izvedeli več. Če si bomo le dovolili, nam bo otroška spontanost omogočila, da bomo pogledali na svet malo drugače – zagotovo v bolj pozitivni luči!«

Literatura

- Council on School Health (2008): Role of the School Nurse in Providing School Health Services. V: *Pediatrics*, 121(5): 1052–1056.
- Gillespie, M.; McFetridge, B. (2006): Nurse education – the role of the nurse teacher. V: *J Clin Nurs*, 15(5): 639–644.
- Hafner, Alenka (2011): *Bilten javnega zdravja*. Pridobljeno 20. 1. 2019 na spletni strani: <http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/bilten29.pdf>.
- Kvas, Andreja (2011): Medicinske sestre na področju promocije zdravja in zdravstvene vzgoje: kje smo, kam gremo? V: *Zdravstvena vzgoja – moč medicinskih sester*. Zbornik prispevkov z recenzijo. Ljubljana: Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Ljubljana, str. 33–46.
- Pucelj, Vesna (ur.) (2007): *Vzgoja za zdravje: priručnik za izvajalce vzgoje za zdravje ob sistematskih pregledih šolskih otrok in mladostnikov: promocija zdravja za otroke in mladostnike v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS.

Janez Ludvik Schönleben

Pred 400 leti se je rodil polihistor
Janez Ludvik Schönleben

■ **Rok Bečan** je duhovnik jezuit, po izobrazbi tudi slovenist in zgodovinar. Od leta 2018 dela v *Ignacijevem domu duhovnosti* v Ljubljani.

16. novembra 2018 je minilo 400 let od rojstva Ljubljančana Janeza Ludvika Schönlebna, prvega kranjskega polihistorja, zgodovinarja, genealoga, duhovnika, mariologa, govornika in pridigarja. Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU je leta 2017 o Schönlebnu izdal monografijo oziroma doktorsko delo Monike Deželak Trojar. Avtorica je oktobra 2018 na Inštitutu vodila tudi simpozij o Schönlebnu, na katerem so znanstveniki osvetlili polihistorjevo življenje in obsežno delo z neobičajno veliko vidikov.

Janez Ludvik Schönleben je bil sin ljubljanskega župana in vse življenje se je s študijskih in delovnih poti vztrajno vračal v rodno mesto in pisateljsko dejavnost posvečal domači deželi Kranjski, njenim deželnim stanovom ter ljubljanski škofiji. Te okvire

je tudi presegel, recimo v genealogiji habsburških vladarjev (na simpoziju jo je predstavil Vanja Kočvar) in teoloških spisih, posvečenih Devici Mariji, a ostajal zvest posthumanističnemu baročnemu literarnemu slogu. Sodobne politične razmere na

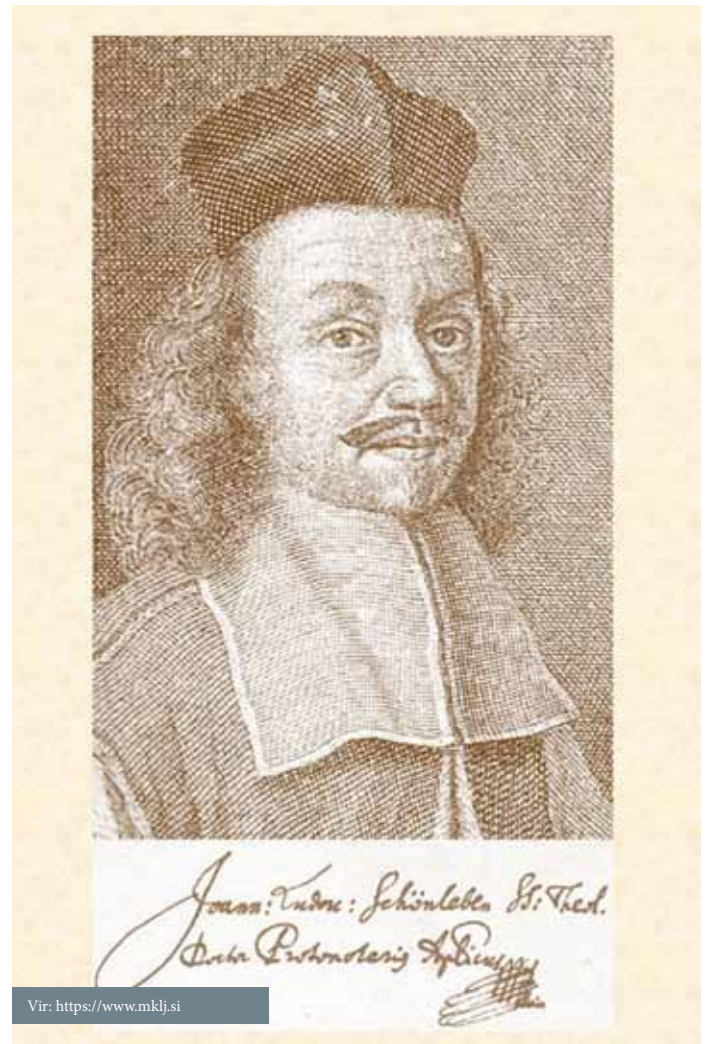
Kranjskem, v zaledju vojn, a v podrejenosti dežele absolutističnemu vladarju, je na simpoziju opisal Andrej Hozjan. Ana Lavrič je z umetnostnozgodovinskega vidika osvetlila »pietas Austriaca« oziroma pobožnost vladarske hiše, ki je utrjevala duhovno enotnost avstrijskih dežel in ki jo je med prvimi širil Schönleben. Še kot gimnazijec je Schönleben vstopil v Družbo Jezusovo in v njej ostal osemnajst let (1635–1653). Kljub temu, da je bil iz reda odpuščen, je stike z jezuiti ohranil, jim ob smrti zapustil knjižnico in v oporoki napisal, da njihovi vzgoji dolguje vse, kar ima in ve. V jezuitskem obdobju je bil razpet med Dunajem, Gradcem, Linzem, Passauom in Ljubljano, opravil je doktorske filozofske in teološke študije, bil posvečen v duhovnika, v duhovnosti in retoriki ni bil le vzgajan, ampak ju je tudi poučeval. Izraz njegove ustvarjalnosti je duhovna drama *Haeresis fulminata*, značilna za (jezuitsko) baročno dramatiko. Posvečena je kranjski plemiški družini Auerspergov in so jo ljubljanski jezuitski gojenci pod Schönlebnovim vodstvom izvedli v dvodnevni uprizoritvi maja 1651. Rokopis drame je v plemiškem arhivu na Dunaju odkrila Monika Deželak Trojar in ga predstavila na simpoziju.

Schönlebnove teološke oziroma mariološke spise sta predstavila Anton Štrukelj in Janez Ferkolj. Leto po izstopu iz Družbe Jezusove je Schönleben v Padovi zagovarjal doktorat, v katerem je obravnaval brezmadežno spočetje Device Marije. Delo je objavil v Ljubljani 1659, kasneje pa se v mariološki polemiki z dominikanci (npr. z delom *Palma virginea* iz leta 1671) prebil v sam evropski teološki vrh. Zaradi brezkompromisne polemичnosti sta bili dve njegovi deli žal uvrščeni na indeks prepovedanih knjig.

Svoja najboljša dela je Schönleben pisal v Ljubljani (1654–69), ko je opravljal lažje, a ugledne službe v stolnici in deželnem dvorcu. Čeprav se je izkazal tudi kot dušeslovec (filozofski rokopis o značaju *Basis ethica* iz leta 1654 je na simpoziju predstavil Matija Ogrin), se je Schönleben zapletel na škofiji v značajski prepir, pisateljsko delo pa ga je začelo zdravstveno izčrpati. Pedantni značaj mu je pomagal, ko je o družinskih deblih (genealogiji) kranjskega plemstva in cerkvenih ustanovah zbiral zgodovinske podatke, česar ni opustil vse do smrti. Njegove arhivske spomenike iz Nadškofijskega arhiva Ljubljana, ki pomagajo bolje razumeti barok in Cerkev 17. stoletja, je na simpoziju oživila Julijana Visočnik. Preden se je Schönleben iz vlažne Ljubljane umaknil za sedem let (1669–76) v Ribnico na mesto župnika in arhidiakona, je objavil še knjižno genealogijo Auerspergov, ki jo je na simpoziju z grafičnega vidika predstavil Luka Ručigaj.

V Ribnici je objavil več vplivnih del, ki kažejo na njegovo jezikovno cerkveno dejavnost, predstavila pa sta jih Alen Širca in Majda Merše. Tri njegove zbirke pridig v nemščini in latinščini (svetniki cerkvenega leta, postni govori in premissljevanja, nedeljski govori za vse leto in nekaj prazničnih) so vplivali na kasnejše slovenske retorike in duhovne pisatelje (Janez Svetokriški, Rogerij Ljubljanski, Jernej Basar, Matija Kastelec). Njegova izdaja bogoslužnih beril *Evangelia inu Lystuvi* (1672) je nadgradila jezik Dalmatinove Bible in Čandek-Hrenovega lekcionarja s kritičnim izbiranjem izrazov (npr. domačenjem tujk in novimi tvorjenkami) ter s prefinjenim smislom za Sveto pismo.

Iz Ribnice se je Schönleben vrnil v Ljubljano leta 1676, dve leti prej pa je svoje domoljubje izrazil z zgodovinopisnim delom

Aemona vindicata (1674; vpliv dela na baročno interpretacijo antičnih arheoloških najdb je predstavil Stanko Kokole). V delu je npr. prvi pravilno določil lego antične Emone. Knjigo je nadgradil v letu svoje smrti z delom, po katerem je kot zgodovinar najbolj poznan: *Carniola antiqua et nova* (1681). Na simpoziju so to delo osvetlili kar trije prispevki (Janez Mlinar, Darja Mihelič, Janez Weiss), in sicer v luči baročnega zgodovinopisja (npr. predhodnik Megiser in naslednik Valvasor) in metodologije. Če so bila prejšnja Schönlebnova dela natisnjena v tujini, je za slednje značilno, da je natisnjeno v Ljubljani. Prav Schönlebnova zasluga je, da je v domače mesto za stalno pripeljal tiskarja iz Salzburga.

Janez Ludvik Schönleben počiva v jezuitski cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani pod oltarjem sv. Križa, ki ga je dal sam predelati. Njegova dela, ki jih je celovito popisala Monika Deželak Trojar, vabijo k branju in še kakšni obravnavi. Zbornik simpozija, ki je oživil Schönlebnovo dediščino, bo izšel konec letošnjega leta.

Literatura

- Deželak Trojar, Monika (2017): *Janez Ludvik Schönleben (1618–1681): oris življenja in dela*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Deželak Trojar, Monika (ured.) (2018): *Janez Ludvik Schönleben (1618–1681): 400-letnica rojstva: znanstveni simpozij: program simpozija in povzetki referatov*. Ljubljana: Založba ZRC.

Pomen družinskega branja

■ **Lucija Ademoski**, univ. dipl. rusistka in bibliotekarka, je knjižničarka na OŠ Franceta Bevka v Ljubljani.

Na otrokovo bralno uspešnost najbolj vplivajo njegove predšolske izkušnje z branjem v domačem okolju. Zelo uspešni bralci se s knjigami srečajo že pred vstopom v šolo in tudi pri svojih najbližjih zaznavajo pozitiven odnos do branja. Takšni bralci imajo doma veliko knjig, pogosto pa zahajajo tudi v knjižnico.

Foto: JA

Vpliv družine

Družina je zelo pomemben element v razvoju otrokovega odnosa do pisane besede. V povprečju otroci dosežejo tisto raven pismenosti, ki so jo dosegli njihovi starši, in pridobijo zelo podobne bralne navade, kot jih imajo njihovi starši. Na to, do katere stopnje bodo otroci razvili svoje bralne zmožnosti, vpliva več dejavnikov. Najpomembnejše med njimi predstavljajo bralne navade primarne družine, okolje, v katerem otroci odraščajo, njihovi interesi ter šola s šolsko knjižnico.

Starši so otrokovi prvi in najpomembnejši učitelji. Po njih se otrok zgleduje in išče

oporo, tudi pri branju. »Čeprav je otrok bistri in ima dobro razvite zaznavne procese, je njegova bralna uspešnost slabša, če živi v nesposobnem okolju /.../, saj otrok ne dobiva dovolj spodbud, da bi razvil interes do branja in do odkrivanja neznanega« (Lušina, 2007: 80). Do tretjega leta starosti se razvije kar 90 % človekovih možganov. Ko otroku ob pravem času v roke položimo pravo knjigo in si z glasnim branjem in pripovedovanjem zanj vzamemo čas, mu pomagamo odpirati vrata v širni svet. Otroki najljubši bralci smo njegovi najbližji. Branje v ljubečem okolju ugodno vpliva na njegov čustveni in socialni razvoj, krepijo se močne vezi, otrok spontano razvija

besedišče ter posluš za melodijo in ritem. Domače bralne spodbude naj otrokom nikakor ne bodo vsiljene, zahteve odraslih pa naj ne bodo prevelike. Najpomembnejše je, da v branju in pripovedovanju pravljic najprej uživamo mi sami. Otrokovo zgodnje doživljanje branja naj bo le pozitivna izkušnja. Z vsakim novim besedilom se bo naučil česa novega in tako nadgrajeval svoje učenje branja.

Knjige naj bodo sestavni del otrokovega domačega okolja vse od rojstva. Odrasli naj bi otrokom brali vsak dan, ob različnih priložnostih, ne le zvečer, čeprav je za mnoge otroke večerna pravljica najlepši del dneva. Aktivnosti branja naj ne zajemajo le branja leposlovja. Z njimi lahko otrokom na igriv način približamo tudi vsakdanji svet, in sicer z branjem preprostih navodil za pripravo jedi, uporabo naprav, z branjem vsebine jedilnikov, reklamnih napisov, s poimenovanjem trgovin itd. Presenečeni bomo, kaj vse otroci opazijo v svoji okolici in kaj jih najbolj pritegne.

Zavedajmo se pomembnosti posedovanja njihovih najljubših knjig, zato jim knjige kdaj tudi kupimo. Podarimo jih za rojstni dan ali ob drugih posebnih priložnostih. Izbrane naj bodo na osnovi otrokovih čustev, želja in radovednosti, v družinski knjižnici pa naj zavzemajo prav posebno mesto. Otrokom pomagajmo pri branju, dokler nas potrebujejo. Zanje si vzemimo čas in jim vsak dan glasno berimo, s starejšimi otroki pa se vsaj pogovarjamo o prebranem. Ta čas je nenadomestljiv, zato jim bomo najboljši zgled.

Družinski bralni projekti Ciciuhec, beremo z malčki

V ljubljanskih vrtcih od oktobra do maja poteka projekt *Ciciuhec, beremo z malčki*, ki ga izvajajo knjižnice *Mestne knjižnice Ljubljana* v sodelovanju z *Društvom Bralna značka Slovenije* – ZPMS. V projekt so vključeni otroci do šestega leta starosti. Otroci v sproščenem pogovoru v vrtcu predstavijo knjige, ki so jih doma prebrali s starši. V

starosti do treh let predstavijo dve knjigi, starejši pa štiri knjige. Skupine otrok od tretjega do šestega leta starosti obiščejo najbližjo knjižnico, kjer jim knjižničarji le-tudi predstavijo in zanje izvedejo različne dejavnosti: pripovedovanje pravljic, reševanje ugank, izposojajo knjig, ustvarjalne delavnice ... Ob zaključku projekta vsi sodelujoči otroci prejmejo pohvalo za družinsko branje (Kulturno-vzgojna ponudba Mestne knjižnice Ljubljana 2018/19).

Predšolska bralna značka

Predšolska bralna značka predstavlja obogatitev in razširitev knjižne vzgoje v vrtcu ter je namenjena tudi družinskemu branju. Otroci še ne berejo sami, zato jim ponudimo vsebine, ki jih veselijo. Ob poslušanju pravljic in pesmi ter ogledovanju ilustracij vstopajo v čudežni svet knjig. Po branju jim moramo omogočiti premor za podživljanje knjige, odzivanje nanjo in ponotranjenje vsebine. Včasih pa otroci izrazijo željo po ponovnem branju. Po zaključenem bralnem obdobju in uspešno opravljenem branju za bralno značko so otroci nagrajeni s priznanji in mapami, v katere shranijo priznanja.

Družinski obiski splošnih knjižnic

Knjižnice so največji in najbogatejši vir knjig, zato naj jih starši z otroki čim večkrat obiščejo. V posebnih oddelkih za najmlajše se nahajajo vse vrste in tipi bralnega gradiva, tudi igrače. Z obiski različnih bralnih dejavnosti bodo otroci vstopili v čudoviti svet branja, starši pa bodo deležni dobrodošlih namigov za popestritev domačega vsakdana.

Bralni nahrbtniki

Bralni nahrbtniki so ena izmed možnih dodatnih spodbud za razvijanje družinske bralne kulture in dopolnilo ostalim rednim dejavnostim vrtca in šole. Otrokom, staršem in ostalim družinskim članom naj bodo v veselje. V njih se ne skrivajo le knjige, ampak tudi kakšno drugo zanimivo čtivo za odrasle in zvezki, v katere lahko otroci in odrasli kaj narišejo, včasih pa se jim pridruži tudi priljubljena igrača. Vsebina nahrbtnika je primerna otrokovi starosti, njegovo potovanje od

Foto: Peter Prebil

družine do družine pa usmerjajo vzgojiteljice in učiteljice.

Poletavci – poletni bralci

Priložnosti za družinsko branje je veliko tudi med počitnicami, še posebej poletnimi. Navdušeni bralci 1. in 2. triletja osnovne šole lahko od 10. junija do 10. septembra sodelujejo v projektu *Poletavci – poletni bralci*, katerega namen je spodbujanje branja in obiskovanja knjižnice v

Do tretjega leta starosti se razvije kar 90 % človekovih možganov. Ko otroku ob pravem času v roke položimo pravo knjigo in si z glasnim branjem in pripovedovanjem zanj vzamemo čas, mu pomagamo odpirati vrata v širni svet.

času poletnih počitnic in izboljšanje bralnih zmožnosti. Otroci postanejo poletavci tako, da 30 dni po lastnem izboru berejo 30 minut na dan in vse naslove zabeležijo v bralni seznam, ki ga dobijo v knjižnicah Mestne knjižnice Ljubljana oz. na njihovi spletni strani. Starši pa v projektu sodelujejo tako, da s podpisom potrdijo, da so otroci res brali. Zagotovo se med njimi razvijejo mnogi zanimivi pogovori. Ob zaključku projekta so otroci vabljeni na

zaključno prireditev v središču Ljubljane, ki jo vsi nestrno pričakujejo. Tam prejmejo majico in priznanje, vsi pa sodelujejo tudi v nagradnem žrebanju (Kulturno-vzgojna ponudba Mestne knjižnice Ljubljana 2018/19).

Zaključek

Branje v družinskem krogu je zelo pomembno, še posebej v zgodnjem otroštvu in v prvih letih šolanja, ko otroci gradijo sebe in svoj pogled na svet. Čas, ki ga namenimo družinskemu branju v katerem koli razvojnem obdobju otroka, nikoli ni izgubljen. Z branjem tudi nikoli ne začnemo prezgodaj. Že pred rojstvom na otroka zelo ugodno vplivajo petje, pogovor, mrmranje in tudi branje. Otroku berrimo, dokler si to želi. Spodbujajmo ga in mu pomagajmo. Poslušajmo ga, ko nam bere na glas, in mu pomagajmo izpopolnjevati njegovo bralno tehniko. Vsak čas, namenjen branju, je dragocen. Bralno prizadevanje v družini naj zato (p)ostane motivacija za razvoj dobrih in navdušenih bralcev.

Literatura

- Glogovec, Viktorija Zmaga (2006): *Nežine črke*. Celje: Društvo Mohorjeva družba, Celjska Mohorjeva družba.
- Jamnik, Tilka; Perko, Manca (2010): *Otrok, branje, odrasli*. Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.
- *Kulturno-vzgojna ponudba Mestne knjižnice Ljubljana 2018/19*. Ljubljana, oktober 2018.
- Lušina, Irena (2007): Kako približati branje osebam s težavami pri branju. V: *Šolska knjižnica*, letnik 17, št. 2, str. 79–85.

Jeza kot naš vodič

■ **Romana Žitko Rožmanc**, mag., specialistka zakonske in družinske terapije, je katehistinja v župniji Vrhnika in opravlja terapevtsko in svetovalno delo v svetovalnici Župnijske karitas Vrhnika. Je tudi supervizorka in predavateljica različnim skupinam.

Ko sem pred nekaj leti prebiralala knjigo Celostni razvoj otrokovih možganov avtorjev D. Siegla in Tine Bryson, sem njuno teorijo prenesla v prakso.

Bil je topel pomladni dan in moj štiriletni sin se je vozil s kolesom po cesti, ki vodi ob hiši, sama pa sem delala na vrtu. Najin pogovor je tekel približno takole:

Jaz: »Takoj pojdi s ceste in se vozi po dvorišču.«

Sin: »Ne!«

Jaz: »Ja. Ker te bo zbil avto. Saj vidim, kako voziš po sredini cestišča.«

Sin: »Ne, ne bom!«

V tistem trenutku sem se spomnila, da bi bilo smiselno stavke kot »Zbil te bo avto« spremeniti v stavke, ki ne bodo tako podkrepljeni z občutjem jeze in krivde, npr. »Strah me je, da ...«.

»Poglej,« sem nadaljevala, »ko te vidim, da se voziš s kolesom po cesti, se ustrašim, ker me skrbi, da bo pripeljal avto. In ker sta lahko oba prehitra, lahko pride do nesreče.« V tistem trenutku me je sin pogledal, zato sem nadaljevala: »In ker me je strah, ti bom vzela kolo, skupaj ga bova peljala na dvorišče.« Tako sem tudi storila. Pri tem me je presenetil sinov odziv. Kolo sem mu z lahkoto vzela iz rok, ne da bi se pri tem jezila ali se borila z njim. Kolo sem mu vzela, ker me je bilo strah, obenem pa sem starševsko skrb tudi izrazila (»Skrbi me.«). Seveda nihče v tem položaju ne govori z mirnim glasom. Si

predstavljate, da vaš mož razbije vašo najljubšo keramično skodelico ali lonček; verjetno se ne boste odzvali mirno: »Veš, dragi, ko si razbil mojo najljubšo skodelico, sem bila jezna in vznemirjena. Zelo veliko bi mi pomenilo, če bi bil v prihodnje bolj previden.« Namesto tega bomo uprizorili pravo malo sceno. Seveda se vam bo kasneje opravičil in nekaj minut kasneje bosta ponovno v najboljših odnosih.

Pomembno je, da čustvo jeze prevedemo v jasne stavke, v katerih ne bomo kazali na krivca. Pomeni, da bomo stavke »Ti si ...« zamenjali z »Jaz čutim ...«. Možnosti nekonstruktivnih dialogov zmanjšamo, če rečemo »Čutim, kot da me ne slišiš« namesto »Ti niti ne znaš poslušati«. Uporabiti jezo kot izhodiščno točko spoznavanja sebe ne zahteva, da na sebi opravimo pravo psihološko analizo. Jeza je orodje, ki nas privede do sprememb in nas izziva, da postajamo strokovnjak zase in manj za druge. To pa zahteva, da opustimo iskanje krivca v drugih, da v drugih ne vidimo povzročitelja težav ali odgovornega za našo nesrečo. Naša naloga ni spreminjati druge ali jim govoriti, kako naj se vedejo, kaj naj mislijo ali kaj naj čutijo. To tudi ne pomeni, da samo pasivno sprejemamo, kako se drugi vedejo do nas. Glavni namen je, da znamo drugim pojasniti svoj položaj ali situacijo. Če bo jeza naš vodič v pojasnjevanju naših potreb, želja in vrednot, ne bodimo presenečeni, če odkrijemo, kako zelo nejasni smo bili v izražanju le-teh. Če čutimo kronično jezo v odnosu, je to znamenje, da smo v odnos vložili preveč sebe. Pogumno je sprejeti dejstvo, da nas občutje jeze privede v položaj, ki ne premislimo dovolj. V tem položaju nam ne pomagajo

Foto: BS

Foto: Benedikt Lavrh

niti nasveti ljudi in njihovo opogumljanje v smislu »Povej že svojemu šefu, da tega ne boš storil/a« ali »Ne moreš mu več dovoliti, da ti grozi na ta način«.

Naša jeza je lahko zelo močno pogonsko sredstvo v osebni rasti in spremembah. Zato se takrat za trenutek ustavimo. Ko nas premaga občutje jeze, pričnemo obsojati, kritizirati, valiti krivdo na druge, moralizirati, dajati napotke.

Pred leti je pri meni poiskala pomoč ženska, mati srednjih let. Prišla je zaradi svojega očeta, ki je pred časom postal vdovec, sedaj pa veliko ali kar preveč zahteva zase; redno ga mora obiskovati, opravljati gospodinjstva dela v njegovi hiši, ga voziti po opravkih ... Ko mu odgovori z jasnimi »ne«, se oče užaljeno umakne, v njej pa se prebudi boleče občutje krivde. Ali se njen oče res moti, ko od svoje hčere pričakuje, da mu bo ustregla ter izpolnila njegove želje in potrebe? Če bi različni ljudi spraševali za mnenje, bi najverjetneje dobili vsaj toliko različnih mnenj, kolikor ljudi bi vprašali. Njihovi odgovori bi bili odvisni tudi od njihove starosti, socialno-eko-

nomskega položaja in družinskega ozadja, vere, narodnosti. Kdo od nas pa lahko z gotovostjo trdi, koliko očetovih želja in potreb bi morala njegova hčerka urediti oziroma poskrbeti za njih? Nihče. Ali je hčerka lahko upravičeno jezna? Ja, kajti čutiti jezo ni niti prav niti napačno. Vsi imamo pravico čutiti in njena jeza potrebuje, ali bolje rečeno, si zasluži pozornost. Kar pa vsekakor ne pomeni, da je za njeno jezo kriv oče. Občutje jeze je znak, da mora v tem tako pomembnem odnosu delovati drugače. Očeta bi lahko dokaj hitro okarakterizirali kot izredno zahtevnega, sebičnega, nekoga, ki sedaj izrablja hčerko, da bi zapolnil praznino, ki je nastala po smrti njegove žene. Diagnosticiranje drugih je past, v katero se z lahkoto ujamemo, ko smo v stresu, saj pomeni, da 'vemo', kaj bi morali drugi misliti, čutiti ali kako se vesti. Tega pa ne moremo vedeti. Dovolj težko je prepoznati opisane stvari pri sebi.

V prvi vrsti bo morala hčerka odgovoriti na vprašanje: Kakšna je moja odgovornost do mojega življenja in kakšna je

moja odgovornost do mojega očeta? Katero so moje želje in potrebe? Kakšno pomoč lahko nudim svojemu očetu, ne da bi se ob tem počutila jezno in nemočno? Njen oče ni odgovoren za to, da se ona počuti krivo. Za svoja občutja je odgovorna hčerka sama. Delo matere in žene se nikoli ne konča. V tem prepričanju so živele in delale hčerka, njena mama in prav tako njena prababica. Povsem se je predala skrbi za druge, ob tem pa izgubila sebe. Ne moremo trditi, da je nevrotična ali da dela narobe, kot tudi ne moremo trditi, da je sama povzročila težave. Hčerka se je morala le za nekaj časa ustaviti, kajti ni ravno primerno, da pomembne odločitve sprejemamo, ko smo jezni ali napeti. Dober začetek je, ko preneha kriviti sebe in diagnosticirati očeta. Najprej se mora odkrito pogovoriti s svojim očetom: »Veš, oče, imam težavo ... ne najdem ravnotežja med odgovornostjo, ki jo čutim do tebe, in odgovornostjo, ki jo čutim do sebe ...« Največje olajšanje je začutila, ko ji je oče odvrnil: »Ali lahko jaz kaj storim glede tvojega problema?« Njun iskren pogovor je odprl nemalo vprašanj, obenem pa je oče z njo delil izkušnjo, kako sta že njena mama in prav tako babica skrbeli za starejše člane družine. Ob tem se je naučila, kako so se ostali družinski člani skozi generacije soočali s podobnimi težavami in občutji, kot jih ima sedaj ona. Zunanji opazovalec se bo zdel premik, ki ga je storila hčerka, majhen, za njo pa je bila to pomembna sprememba. Odločila sta se, da bosta imela skupne večerje 3-krat tedensko, določila sta dan za nakupe in skupno delo na vrtu in v hiši. Vendar to ni najbolj pomemben del njene odločitve. Pomembno je delo, ki ga je opravila v svoji družini, kar ji je dalo močan občutek povezanosti z družinskimi koreninami. Sedaj je svojo jezo uporabila tako, da je razmislila o svojem položaju, ne pa ostajala v vlogi žrtve. Jasno razmišljanje o tem, za katere stvari sem odgovoren in za katere nisem, je eden težjih izzivov za vse nas.

»Vrlo ženo, kdo jo najde! Njena vrednost je daleč nad biseri. Svojo dlan odpira potrebnemu, svojo roko podaja ubogemu.« (Prg 31,10.20) ◀

Kdo sem – kot človek, kot strokovnjak

■ **Neža Miklič**, univ. dipl. soc. del., univ. dipl. sociologinja; dolgoletna kriminalistka, ki se je aktivno ukvarjala s preiskovanjem najrazličnejših oblik zlorab in nasilja v družini. Je avtorica preventivnega projekta *Policist Beno, kaj pa zdaj?*. Sedaj je predavateljica kriminalistike na *Višji policijski šoli na Policijski akademiji*.

K pisanju me je spodbudil uvodnik že 80. revije Vzgoja. Urednik revije s častitljivo letnico in številko izhajanja, Silvo Šinkovec, se v uvodniku sprašuje o vlogi in pomenu vzgojitelja. Piše o človeku, posamezniku, ki verjame, vedno upa, se ne vda, ne glede na okoliščine, ovire in prepreke. Zapisal je: »Sredi novembra so ubili ravnatelja pedagoške gimnazije v Južnem Sudanu. P. Viktor Luke Odhiambo je bil ravnatelj Mazzolar Teachers' Collegea v Cueibetu v Južnem Sudanu. Življenje je posvetil vzgoji, spremljal in podpiral je študente, ki so mu zaupali in ga spoštovali. Bil je skrben, pameten, ustvarjalen, pogumen. Mnogim je prinašal upanje. Verjel je v moč vzgoje. Preko vzgoje se mora v raztrgani družbi oblikovati nova kultura. Verjel je v človeka. To opogumlja.« (Vzgoja 80, str. 3)

Pomen delovnega okolja

Velikokrat me vprašajo, kako moje operativno delo neposredno vpliva name. Sem zaradi svojega poklica, v katerem se srečujem s 'temo', kot človek, partnerica, mama, sosedka ali prijateljica drugačna? Boljša ali slabša? Morda stalno prestrašena ali celo 'paranoična'? Kako sploh lahko zjutraj vstanem in na svet gledam s pozitivnimi očmi, če pa sem obdana z nepredstavljivo človeško zlobo, nasiljem in zlorabami? Kaj me vleče dalje? Kje najdem smisel?

V policijo sem vstopila mlada; v letu 2018 je od takrat minilo že polnih 20 let. Kot ženske so se mi v policiji odprla vrata na področju obravnave nasilja v družini in nad otroki. V tistih časih je bila policija moška organizacija in ženske so delale predvsem v administraciji. Področje obravnavanja nasilja v

družini, mladoletniške kriminalitete in zlorab otrok je bilo eno redkih, kjer so v svoje vrste sprejemali ženske. Veljalo je namreč, da smo ženske bolj empatične, 'materinske', da je 'to je v naši krvi', zato naj bi bile za obravnavo družin in otrok bolj primerne. V policijo smo vstopale 'od zunaj' in z že pridobljeno univerzitetno izobrazbo. V skupni smo se znašle: pravnica, socialna pedagoginja, psihologinja in socialna delavka. Naši moški kolegi so imeli opravljeno kadetsko šolo, nekateri so se že pričeli izobraževati 'ob delu'. Delati v takšni skupini ljudi, ob prepletanju različnih znanj in izkušenj je bila zame izjemna izkušnja. Kako dobro smo se dopolnjevali, kako nesebično smo si izmenjavali znanje in kako predano smo reševali primere – otroke. Nismo tekmovali med seboj, drug drugega smo dojemali in obravnavali enakovredno. Ker smo delali

kot ekipa, smo bili v istem duhu neizmerno povezani. Tudi danes, ko opravljamo delo na drugih delovnih mestih, se vez, ki ni bila nikoli pretrgana, še vedno čuti.

Kakovostno delovno okolje sem postavila na prvo mesto. Zakaj? Ko se namreč v delovnem okolju dobro počutimo, je odhod v službo, na teren in delo v drugih situacijah, tudi travmatičnih ali nevarnih, lažje. Delo sem opravljala tudi v okolju, ki je bilo diametralno nasprotno od navedenega. Vsak dan posebej sem v sebi iskala moč, da sem lahko vstopila v stavbo, dvignila glavo in predvsem zdržala. Delo je bilo enako; zahtevno in naporno, le jaz sem potrebovala več moči, da sem ga opravila na visoki kakovostni ravni. Razlika med prej in potem je bila tako zelo jasna, da zelo dobro vem, da si strokovnost in osebnost posameznika delita drugo in

Foto: Petra Duhanny

tretje mesto, takoj za prvim – kakovostnim delovnim okoljem.

Osebnost ali strokovnost?

Osebnost pred strokovnostjo ali strokovnost pred osebnostjo?

Pred kratkim sem si ogledala gledališko predstavo *Pogrešana*. Predstava ponazarja delovanje t. i. stockholmskega sindroma, ki se je razvil med ugrabiteljem in deklico, ki je bila od njega odvisna več let. Ko se je deklica končno vrnila v 'varno zavetje svojega doma', je vez z ugrabiteljem ostala. Starši niso razumeli, kaj se dogaja; nič ni bilo preprosto ali logično. V predstavi je nastopila strokovnjakinja, ki naj bi pomagala deklici, sedaj odrasli ženski. Lik strokovnjakinje je predstavljen negativno. V njeno znanje ne dvomimo, toda z deklico ni vzpostavila stika, kaj šele odnosa. Ni razumela, kaj se dogaja z njo, gledala je na uro in odmerjala čas, ob tem pa se ji je zdelo, da celo napreduje. Bolelo me je, ko sem opazovala lik, ki je bil predstavljen izrazito stereotipno, in to že s pomočjo njenih oblačil in pripomočkov: očali, beležnico, sivimi uradniškimi oblačili. Sedela je daleč stran od otroka. Bolelo je spoznanje, da za umetelno prirejenim nasmeškom strokovnjakinje ni bilo človeka, zanosa in predanosti.

Lahko si izjemen strokovnjak, a če nimaš občutka, bo stroka ostala le črka na papirju. Edina prava mera je pravzaprav zdrava kombinacija: odnos naj bo pristen, vodi naj ga stroka – znanje ter izkušnje.

Kakovost opravljenega dela ni odvisna od spola. Vsak spol ima svoje prednosti in pri delu je pomembno le, da se jih maksimalno izkoristi. Zato ženskam ni nič lažje obravnavati nasilja kot moškim. Naletela sem na kolegice, ki niso premogle empatije in srčnosti, pa tudi na kolege z veliko mero čutenja. Dejali so mi, da bom kasneje, ko bom sama mama, lažje opravljala svoje delo. Ne drži! Nasprotno; vse je veliko težje. Znanje ter vseživljenjsko učenje ter velika predanost ti omogočajo, da ostaneš objektiven. Gledati ali bolje obravnavati otroka skozi starševsko vlogo ni dobro niti zanj niti za nas. Z otrokom, s katerim nisem osebno biološko povezana, lahko opravi izjemno kakovosten forenzični intervju, saj bom ves čas imela v mislih vse nadaljnje korake. V tem je moja in njegova moč. Da sem pre-

dana in mislim na to, kaj še lahko storim. Okolica od mene pričakuje podrobno in natančno preiskavo. Edino to je ustrezná oblika pomoči otroku in njegovi družini. Gre za odnos!

Ali to pomeni, da se z otrokom ne smem povezati? Nasprotno. Velikokrat me vprašajo, ali sem ambiciozna. Prav nič; le povsem sem predana svojemu delu. Ko je pred menoj otrok, se mu povsem posvetim. Vidim ga, poslušam, čutim in spremljam. Gledam v obraz in telo. Vidim celo oklepe, ki si jih je nadel, da bi se zavaroval, in ko slišim jezne besede, vem, da gre pravzaprav za stisko in strah. Ko se odloča, ali bi povedal ali raje molčal, vidim, da ima z odraslimi izkušnje, zato me ocenjuje, ali sem prava oseba zanj. Ocenjuje me kot osebo in ne kot strokovnjakinjo. Tehta mojo iskrenost in željo po pomoči. Če bi le za kanček podvomil, bi me zavrnil.

Opažam, da se odrasli, žal tudi strokovnjaki, bojijo trenutka, ko se jim bo otrok izpovedal. Sama menim drugače. Ko se ti otrok izpove, je to nagrada! Vedno, prav vedno v odnosu z otrokom pridobiš. Ne zgolj pripoved, zgodbo, ki je lahko zelo huda in travmatična; dobiš sporočilo, iskreno, neposredno ter čisto. Ko se otrok izpove, ti zaupa, se nasloni nate, ti ne daje zgolj odgovornosti za ukrepanje, temveč veljavo. Veljavo človeka! Tudi zato se vedno, za vsakega otroka posebej potrudim. Ko otroka 'predam' dalje, grem naprej, ker moram (zaradi otroka in sebe) in ker vem, da grem s čisto vestjo. Vedno, prav vedno upam na najboljši izplen za otroka in njegovo življenje. Ko pričam na sodišču, se zavedam, da pričam namesto otroka oz. sem njegov glasnik. Napade obrambe sprejemam dobrohotno, saj ti le preverjajo mojo strokovnost. Višina kazni za storilca name nima nikakršnega vpliva.

Velikokrat me vprašajo, ali otroke, ki jih obravnavam, spremljam tudi v nadaljevanju, v prihodnosti. Ne. Tega ne smem. Poskrbeti moram za svojo dobro psihično kondicijo. Zdrava lahko ostanem le, če jih 'izpustim'. Otroka moram 'izpustiti', da lahko sama živim. Čaka me naslednji otrok; tudi ta pričakuje vse in še več. Ponudim lahko vse, kar znam in vem, in dam od sebe največ le, če si dovolim, da 'otroka ne nosim s seboj'. Ko kakšnega opazim po desetletju ali več in vidim, da mu je dobro, da mu je uspelo, da živi in ne životari, me prežame

občutek zadovoljstva. Rečem si: »Tisti petek sem naredila nekaj dobrega.« Ko sem sama s seboj, razmišljam o njih. Tudi skozi oči mame in preko svojih otrok. Takrat vem, da so me službene izkušnje, vsi stiki z otroki, naredili boljše – boljše kot osebo.

Kakovostno delovno okolje, predanost in strokovnost ter pozitiven pogled na življenje so odgovori na vprašanja, kakšen človek sem in kakšna strokovnjakinja želim ostati.

Biti zvesta sebi

Delam s srcem in dušo. Na življenje gledam kot na kozarec, ki je napol poln in ne napol prazen. Seveda imam težke in naporne dneve. Seveda se srečujem z ovirami in 'poleni pod nogami'. Preveč izstopam, razmišljam nekonvencionalno, izven povprečja sem in zahtevna, še posebej do sebe. Če bi bila bolj povprečna, bi mi bilo lažje, vendar ostajam zvesta sami sebi. Ko se pogledam v ogledalo, vidim odločnost in samozavest. Tudi ko pride slab dan, vem, da bo minil. Tudi zato sem se odločila za zakon, družino in otroke ter bila z njimi blagoslovljena. Ko zapuščam svoje delovno mesto, vidim lepoto v malenkostih. Zato me tema ne poškoduje. Cenim vse, kar imam. Vidim lepoto in znam vreči slabe stvari čez ramo. Tega sem se preprosto naučila, saj mi ni bilo položeno v zibelko. Slabe izkušnje so me oplemenitile. Hude stvari sem vzela kot poduk. Zaradi svojega dela sem drugačna oseba, drugačen človek. Stvari ne jemljem za samoumevne. Pojem hvaležnosti jemljem zelo resno.

Enako kot pri otroku tudi v predavalnici dam 'vse od sebe'. Zahtevam veliko. Poskušam učiti in vzgajati. Svojim študentom povem, da si vsak človek zasluži strokovno, zakonito in človeško obravnavo – tudi s strani policije. Vprašam jih, kakšnega preiskovalca bi si želeli na kraju kaznivega dejanja. Kakšnega, ko bi šlo za njih same ali za koga od njihovih bližnjih? Zato pri mojih predmetih ni bližnjic, je le pot. Moj cilj ni 'biti všečen', moj cilj je zanetiti iskro, usmeriti, nakazati smer ter pripraviti trdne temelje; ali kot piše pisatelj Fredrik Backman v knjigi *Babica vas pozdravlja in se vam opravičuje*: »Samo drugačni ljudje spreminjajo svet: nihče normalen ni še nikoli dosegel ušive spremembe.«

Vsi potrebujemo pogum in ljudi, ki osmišljajo naš vsakdan. Vsi potrebujemo ljudi, kot so p. Viktor Luke Odhiambo.

Iskrenost omogoča razvoj

■ Erika Ašič, univ. dipl. soc. del., je zaposlena v DKPS, v uredništvu revije Vzgoja.

Iskrenost odpira poti. Ko smo iskreni do sebe in si priznamo dobre in slabe lastnosti ter izkušnje, smo lahko za dobre hvaležni, slabe pa lahko začnemo spreminjati, se iz njih učimo. Ko smo iskreni do drugih, se odpira pot za odnos; za napredovanje v odnosu ali pa tudi za odmik, če vidimo, da nam odnos ne omogoča napredka.

Pred nami je poletje. Morda se nam bo uspelo malce odmakniti od dela in vsakdanjih skrbi. Na kakšnem sprehodu, hoji v hribe, plavanju ali jutranjem teku, morda na večdnevnem oddihu svoje misli usmerimo v razmišljanje o sebi, o svojem notranjem svetu; skušajmo biti iskreni do sebe, si priznati dobro in slabo na različnih področjih našega življenja in doživljanja. Si upamo sprejeti izziv?

Začnimo pri telesu. Naše telo je tisto, kar drugi najprej opazijo. To, kako se počutimo v svojem telesu, vpliva tudi na druga področja našega življenja. Zunanji svet pred nas postavlja določena merila, kaj je lepo in kaj naj bi omogočalo srečo. Kako pa mi doživljamo svoje telo? Ga poznamo? Vemo, kako deluje? Zaznamo spremembe na svojem telesu, se jih zavedamo, in če je treba, poiščemo pomoč? Sprejemamo svoje telo tako, kot je? Tudi s 'pomanjkljivostmi', morda boleznijo? Skrbimo za svoje zdravje z gibanjem, zdravo držo in zdravo prehrano? Smo hvaležni za to, kar naše telo zmore?

Kaj pa naš čustveni svet? Se zavedamo svojih čustev? Se znamo ustaviti, ko smo vznemirjeni, žalostni, veseli, in si to dovolimo čutiti, sprejeti? Znamo čustva izraziti na pravi način, na pravem kraju in v pravi meri? Ali morda svojo jezo, razočaranje, strah 'stresamo' na nič hudega sluteče bližnje? Ko si priznamo, da smo sami odgovorni za svoja čustva, za njihovo izražanje ter za to, kako jih predelamo, je to začetek zrelega, odgovornega čustvovanja, ki je temelj dobrega odnosa do sebe in drugih, ker se problem rešuje tam, kjer se je začel – v nas samih.

Naslednje področje so naše misli. Ali je to, o čemer razmišljamo, o čemer se učimo, kar prebiramo, res tisto, kar nam omogoča napredovanje in pomaga k temu, da smo vedno boljši in da delamo prave stvari? Imamo svoje mnenje ali nas morda preplavi mnenje večine, ker je tako bolj 'udobno'? Ali poiščemo prave informacije, da naše mnenje stoji na trdnih tleh? Ga znamo zagovarjati s pravimi besedami in na pravi način? Znamo sprejemati mnenje drugih, četudi je drugačno od našega? Ni vseeno, kaj pride v naš miselni svet, saj nekaj tega zagotovo ostane in deluje v nas.

In že je tu naš najbolj središčni svet. Naša ustvarjalnost, naši cilji, naše poslanstvo, viri moči, smisel življenja. Kam usmerjamo svojo ustvarjalnost? Ali svoj čut za lepo

razvijamo tako, da je do vseh spoštljivo – na področju glasbe, likovne umetnosti, igre, oblačenja, pa tudi besed; slednje uporabljamo ves čas – so spoštljive? Ali smo si zastavili dosegljive cilje, ki ne 'pohodijo' drugih ali nas samih? Se zavedamo svojega poslanstva v družini, službi, družbi in ga aktivno živimo? Je naš vir moči tak, ki nas res vodi višje? Kaj je za nas božje, sveto, kaj 'častimo' s svojim načinom življenja? Se zavedamo, da ima naše življenje smisel, čeprav ga morda še nismo dojeli? Življenje vsakega človeka je edinstveno in smiselno, od začetka do naravnega konca. Pa naj se nam zdi še tako nemogoče in neverjetno. Zmoremo delati v skladu s tem?

Odnosi, ki jih ustvarjamo z drugimi, so živi, velikokrat lepi, včasih pa težko obvladljivi. Ali kdaj pomislimo na to, kaj najprej opazimo pri drugih – napake ali dobre lastnosti? Kako vstopamo v odnose – da bi gradili ali rušili? Smo pripravljene darovati, nekaj narediti ali samo zahtevamo, pričakujemo? Kako se odzovemo, ko pridemo v konflikt – ga stopnjujemo ali se trudimo poiskati skupno rešitev, ki bo dovolj dobra za vse vpletene? Dober odnos z drugim se začne v nas samih.

Ne nazadnje je tu odnos do naše preteklosti, zgodovine, tudi do okolja. Poznamo svoje korenine? Se zavedamo, kaj je grenilo, težilo, spodbujalo, gradilo naše prednike? Smo se iz tega kaj naučili? Ali kdaj pomislimo, kaj bodo naši otroci o nas pripovedovali svojim otrokom? Kaj pa bi si želeli, da bi pripovedovali? Moramo za to kaj spremeniti? Kakšen odnos imamo do okolja? Skrbimo za to, da ga bodo tudi naši potomci lahko uživali?

Lahko bi postavljali še veliko vprašanj. O sebi lahko razmišljamo ure in ure. Pomembno pa je, da ob takem razmišljanju ne obstanemo zagrenjeni, češ, 'takšni pač smo', ampak si za začetek poiščemo eno uresničljivo stvar, na katero bomo v prihodnje bolj pozorni, in svoje misli, besede in dejanja usmerjamo v dobro nas in drugih. ◀

Spodbuda za osebno delo:

- Zapišem deset svojih dobrih lastnosti. Ko sem 'na tleh', si to preberem.
- Poiščem tri stvari, ki mi gredo slabše in bi jih želel spremeniti. Morda v odnosu do svojega telesa, s čustvenega, duševnega, duhovnega področja ali področja odnosov v družini, v službi ipd. Izberem eno stvar ter razmislim, kako jo lahko začnem spreminjati. To zapišem in se čez dan večkrat spomnim na to. Če je mogoče, si zapisujem neuspehe, da se iz njih učim, ter uspehe in doživljanje ob njih. Ko vidim, da mi gre, lahko po določenem času izberem drugo stvar in jo začnem podobno spreminjati.

Moč pogovora

Poslušanje in sprejemanje

■ **Tatjana Vertačnik**, univ. dipl. psihologinja, strokovna vodja Društva Zaupni telefon Samarijan.

V enem od nočnih dežurstev na zaupnem telefonu za klic v stiski Društva Zaupni telefon Samarijan sem prejela učno lekcijo o poslušanju in sprejemanju. Izkušnja še vedno odmeva v meni in me spominja na vrednost aktivnega poslušanja ter na moč odprtosti in sprejemanja.

Poklicala je starejša gospa, ura je bila nekaj čez tri ponoči. Čas, ko so pripovedi iskrene, stik med človekoma pa pristen in globok. Gospa pove, da živi visoko v hribih, tik ob državni meji. V mislih stojim pred zemljevidom in si predstavljam dve budni piki, vsako na svojem koncu zemljevida. Odmaknjen svet. Prav poseben občutek me spreleti, ko pomislim, da sediva sredi noči, daleč narazen, a povezani preko našega telefona. Najin odnos se vzpostavlja in gradi le preko glasu, besed in dolžine premorov med njimi, vzdihov, hitrosti govora, barve glasu ... Gospa je zgovorna, hitro pripoveduje. Sama je, sedi v sobi in strah jo je. Ne upa zaspati, ker ji peč na drva ne deluje dobro. Rekli so ji, da se lahko zastrupi, zato si nastavi uro večkrat na noč, da prezračí. Pričakuje mojo pomoč. Pripoveduje o življenju na odmaknjeni kmetiji, o partnerju, ki je v bolnišnici, o tem, da nima nobene pomoči. Poslušam, nekaj časa sledim pripovedi, ki se zapleta in razpleta, počasi v mislih oblikujem mnenje, ki pravi, da gospa živi v izredno težkih razmerah, s svojim ravnanjem pa si situacijo le še otežuje. V odnosih s pomembnimi drugimi se zapleta in ne sprevidi, da niso vedno vsega krivi le drugi. Vidim, da mi pozornost popušča, in vdam se v pasivno poslušanje. Z nekaj vprašanji potek pripovedi vendarle obrnem v drugo smer. Z zapletov in nesoglasij, tožarjenja na sodiščih in sporov med sorodniki preideva na ljudi, ki so ji v pomoč. Ima poškodovano nogo in patronažna sestra jo hodi oskrbovat. Prijazna je. Vedno pride. Včasih ji prinese, kar potrebuje. Ona ji rada povrne s kakim domačim pridelkom, rada ima domača jajčka. Počasi

se pred menoj plete in spleta solidarnost in sočutje, prepletenost tistih, ki potrebujejo, in tistih, ki iskreno dajejo. Na koncu ni več jasno, kdo da več in kdo bolj potrebuje, niti to ni več pomembno. In ko sva pri domačih jajčkih, povprašam o živalih, ki živijo z njo na kmetiji. Od tu dalje samo še poslušam ... V trenutku se znajdem v basni, kjer živali spregovorijo, kjer ljudje in živali sobivajo. Domače živali živijo korak ali dva od divjih, včasih pa se celo hranijo skupaj. Najdem se v svetu, kjer je divjina blizu, kjer se dogajajo neverjetne zgodbe ...

Prevzeta od pripovedi izrazim gospe iskreno hvaležnost, da je delila z menoj ta neverjetni svet, ona pa zaključi: »Peči sicer nisva popravili ... sem vam pa zares hvaležna, da ste mi prisluhnili in sem čutila povezanost in bližino. Jutro je. Zdaj se počutim manj sama.«

Na hitro še nanizava, kam se lahko obrne za popravilo peči, pri tem pa je večina idej njenih.

Sistematično poslušanje in sprejemanje je pomembno

S pozornim in sistematičnim poslušanjem ustvarjamo prostor in možnost, da se klicalec razbremeni in obvlada svoja čustva. S tem gradimo odnos. Klicalcu sporočamo: »Ni mi vseeno zate. S teboj sem. Na voljo sem ti.« Ko si prizadevamo klicalca razumeti, mu sporočamo: »Vreden si moje pozornosti.« Pogovor je osredotočen na klicalca, človeka poslušamo, mu izkazujemo pozornost in spoštovanje. Dobro poslušati pomeni zaznati človekovo subjektivno en-

kratnost in jo potrditi. Poslušamo načrtno in sistematično, kar pomeni, da hkrati zajamemo celoto in smo pozorni na podrobnosti. Sledimo osrednjemu toku pripovedi in vmesnim, vrinjenim vsebinam. Zbrano poslušamo izgovorjene besede, pa tudi premore in vse neverbalne izraze komunikacije (jakost in barvo glasu, vzdih, jok, smeh ipd.). Na področju doživljanja leži ključ do reševanja problemov; tam so viri klicalečevih moči, h katerim ga bomo usmerjali. Zato ne poslušamo samo z ušesi ali razumom, ampak z empatijo, lahko bi rekli s celotnim svojim bitjem. Tako poslušanje zahteva našo maksimalno osredotočenost ter odprt, sprejemajoč odnos brez sodb in vnaprejšnjih predstav.

Potreba po ljubezni je osnovna človekova potreba in pogoj za vsako osebnostno rast. Ko klicalca sprejemamo in imamo do njega topel, pozitiven odnos, lahko predpostavljamo, da bo sčasoma tudi sam začel sprejemati in spoštovati sebe. Sprejemanje in pozitiven odnos ustvarjata v smislu tako imenovanega medsebojnega učinkovanja vzdušje, v katerem se razblinita strah in napetost, popustita občutek ogroženosti in s tem potreba po zaščitnih in obrambnih mehanizmih. Človek se odpre, če pogovor postane varen prostor, v katerem lahko mirno raziskuje svojo stisko. Sprejeti klicalca pomeni, da enako sprejemamo tako njegova prijetna kot manj prijetna čustva, zrele in nezrele vzgibe, prijetne in odbijajoče vsebine; sprejmemo ga takšnega, kot je. Ob podpori naklonjenega vodnika si bo klicalec morda upal pogledati v oči svojim strahovom in bolečinam. (Povzeto po: Učno gradivo za usposabljanje novih prostovoljcev, Društvo Zaupni telefon Samarijan.) ◀

Odrešilna zamaknjenost v lepoto

Polona Kunaver Ličen: Pogled na breze, 2010

■ **Milčec Komelj**, dr. znanosti in pesnik, je do upokojitve leta 2011 predaval na *Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete* v Ljubljani. Deset let je bil predsednik *Slovenske matice*. Je redni član *Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, redni član *Evropske akademije znanosti in umetnosti* v Salzburgu in častni občan Novega mesta. Njegova bibliografija obsega nad 1500 objav, od tega več kot 30 knjig in vrsto katalogov.

Slika Polone Kunaver Ličen Pogled na breze uteleša medčloveško harmonijo v skupni zazrtosti v lepoto, ki jo simbolizirajo bujne rože v vazi, podobi pa daje temeljni ton skozi naslikano okno razvidna narava, ki se izteka v poetičen brezov gaj.

Slika je navzven zelo preprosta in vseskozi lična, kot bi bila naslikana s hoteno, a pristrčno naivnostjo; a hkrati je tudi pretanjena in skrivnostna. Sama po sebi bi bila s svojo nazornostjo prav lahko ilustracija neznano kje opisanega prizora, vendar je v resnici

Harmoničen medčloveški odnos v domačem okolju je najbrž najbolj naraven temelj za vsakršne poznejše ljubeznive medčloveške odnose v vrtcu ali šoli, kjer v naravo in lepoto zagledani otroci izžarevajo nekonfliktna in miroljubna čustva, ki usmerjajo njihova dejanja.

osebna motivna in kompozicijska interpretacija Chagallove slike iz leta 1915 s pogledom iz dače. V primerjavi z njo se izkazuje predvsem kot izraz umetničine težnje po upodobitvi čustvene ubranosti in zbrane pozornosti, ki se prepušča lepoti varnega dóma in njegove narave.

V stiliziranem profilu izrisana podobna si obraza na njeni sliki, drugače kot pri vzorniku, očitno označujeta mater in hčerko. Na mizi razpostavljeni Chagalovi predmeti, porcelanast čajnik s skodelico ter krožnik s sadjem, zaznamujejo ubrani čas po zajtrku, ko sta se široko strmeča pogleda najbližjih si bitij zazrla proti vazi s cvetjem kot očarljivi podobi barvite živosti in lepote, ki njuno radoživo srce očitno napolnjuje s srečo, ki

navdihuje slikarko. Na bolj melanholični Chagalovi podobi pa ravno vaza ostaja prazna.

Pisan šopek igrivo stiliziranih cvetlic, povezanih v živahen ornament barv in oblik, bi lahko pri slikarki učinkovito dominiral tudi kot docela samostojno tihožitje. Prav ta na videz sicer konvencionalni motiv pa ji je omogočil toliko več možnosti, da sta skozenj zažarela njena notranja podoba in radoživ odnos do stvarstva, tako slikarkino razigrano čustvo kot likovna domišljija. Tako kot živahen preplet cvetja je na sliki ornamentalno obarvana tudi sama vaza, zlato obarvana s krogi in pravokotniki. Enakomerno ornamentiran je na krožniku še okrogel hlebček poleg sadežev, s podobnimi elementi je kot z dragimi kamni posuta materina pričeska, medtem ko kite takih elementov spremljajo zlate pramene hčerkinih počesanih las. Vzorcji draperije pod materinim vratom so nanizani kot ogrlica, okroglasti harlekinski ovratnik nad hčerkino progasto obleko pa s svojo belino odzvanja belini porcelana in brezovih dreves.

Oba obraza sta videti s svojo arhaično stilizacijo izrazito shematska, kot bi bila s sklenjeno linijo zajeta skozi pogled ustvarjalnega otroka. Njune poudarjeno izrisane oči izvirajo iz starodavne orientalske umetnosti, izvorna dekoracija pa učinkuje kot spomin na nekdanjo secesijo, ki po obuditvi v iztekajočih se desetletjih preteklega stoletja na novo izzveneva in se sproščeno preraja tudi v sodobnem likovnem snovanju. Z bolj

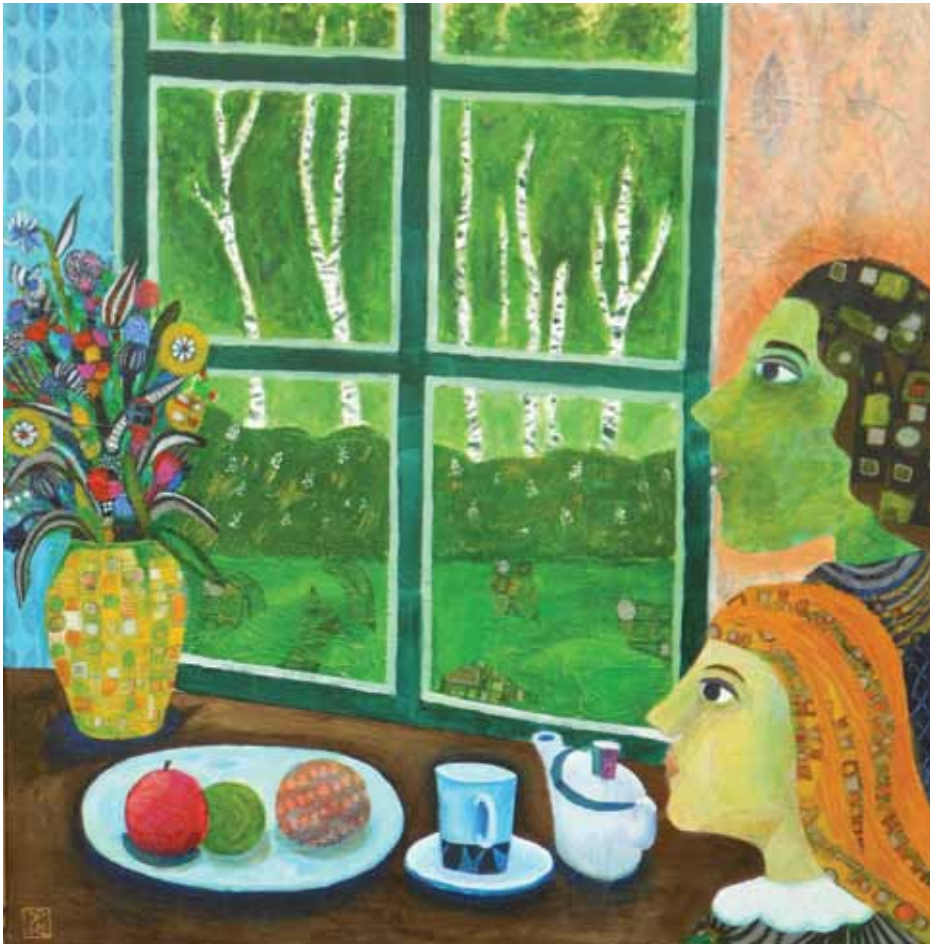
pridušenimi vzorci sta poživljena tudi segmenta stene, sinji in rožnato obarvan, celota pa je spričo kombinirane tehnike (akril in dekopaž) ponekod vzorčasto razčlenjena oziroma rahlo nagrbnjeno oživljena tudi po siceršnji površini slike.

Osrednji del podobe zavzema oglata konstrukcija okna, skozi katero se gledalcu odpira očarljiv pogled na breze. Razgled na prostran travnik, tu pa tam ritmično posejan z ornamentalno ubranimi, motivno ne do kraja razvidnimi liki ter zamejen s pasom enakomerno razraščene grmičevja in brezami nad njim, je pretopljen v zaslon zelenila, ki prav tako kot cvetje na mizi, a bolj blago zadržano, naznanja cvetočo ali v poletje razraščajčo se pomlad. Brezova debela rastejo kvišku kot bela vilinska drevesna bitja, okrašena s črnikastimi progami ljubja, njihovo belino pa pod njimi napovedujejo enakomerno razporejeni vzorcji belo plamtečih cvetov.

Breze, ki imajo v zgodovini likovne ustvarjalnosti po svetu različne pomene, so že same po sebi podobe krhkosti, nežnosti in lepote. Na Chagalovi upodobitvi z ve-

Vse človeško na sliki je praznično nedeljsko, človeška harmonija z naravo na njej je videti organski del družinskega interierja in s tem se usklajajo tako likovni prijem kot motivika in čustvena vsebina umetnine.

čjim realizmom izhajajo iz spomina na rusko naravo in umetnost, v slovenskem umetnostnem izročilu pa koreninijo v findesičlovski umetnosti številnih pesnikov in slikarjev naše moderne, še posebno

Jakopiča, kjer so lahko znanilke tako osončene pomladi kot jesenske melanholije. Na sliko Polone Kunaver Ličen so prek Chagallovega pogleda prirasle iz njene lirične zazrtosti v krhkost prerajajoče se narave, a že same po sebi nosijo v sebi tudi spomin na kulturno izročilo in z belimi barvami ter linijsko enakomernostjo dominirajo tudi z negibnim plesnim ritmom. Pri tem pa so kontrastno potopljene v enakomerno zelenino, ki daje barviti podobi ob vseh belih prebliskih nosilni razpoloženski značaj. Svetli prizor v svoji vedrini ni jarko osončen, ampak je prepojen z blagim razpoloženjem, z vlažno svežino in ubranostjo, kakršno oznanja optimizem brstečega zelenja ali svetlo pričakujočega otroškega obraza. Prav zelena umirjenost, v kateri je morda zaznati tudi že napoved ali kanec poznejše melanholije, pa je obarvala tudi prostranost materinega obraza. Pri tem seveda ne gre za impresionističen odsev okoliške barve (kakršen se je, presijan s soncem, prelil na rdeče obsijan obraz Sternenovde deklice pod

rdečim parazolom), ampak se zelenilo inkarnata prej nanaša na simbolično duhovno obarvanost kot izrecno nosilko notranjega občutenja. Hkrati pa se chagallovska zelenina materinega obličja likovno usklaja z nosilnimi toni slike, medtem ko ostaja deklica ob materi, tako kot vaza pred njo, sončno svetla.

Vse na nežni podobi je ritmično ubrano, jasno izrisano v nosilnih oblikah ter zgoščeno v vzorce in ornamente, posebej stopnjevanje v likovnem bogastvu cvetličnega šopka. Taka harmonija domačnega ambienta v soju lepote, ki jo neposredno ali prek umetnin odkrivamo tudi v običajni vsakdanjosti, pa je najlepši obet za harmonično življenje, ki temelji na ljubečem odnosu do ljudi in narave, saj je harmoničen medčloveški odnos v domačem okolju najbrž najbolj naraven temelj za vsakršne poznejše ljubeznive medčloveške odnose v vrtcu ali šoli, kjer v naravo in lepoto zagledani otroci izžarevajo nekonfliktna in miroljubna čustva, ki usmerjajo njihova dejanja.

Prav tako življenjsko harmonijo je očitno prinesla od doma tudi slikarka, ki širi ljubezen do življenja s prisrčnim veseljem svojega ustvarjalnega srca. O tem nas enako kot vedrejša interpretacija Chagallove slike prepričujejo tudi njene druge stvaritve, v številnih podobah pa se njen izrazit smisel za dekorativnost in ornamentiko razcvete tudi v izrazitejšo fantastiko.

Njen osebno prirejani pogled na zamaknenost naslikanih obličij in na breze v naravi je v bistvu poetično idiličen. A tudi taka slika je več kot samo prikaz ustavljenega in prazne ubranega življenjskega stanja ali trenutka, ker je na novo napolnjena z oznanjanjem življenjske sreče in hrepenenja, če že ne tudi s slutnjo minevanja, kakršna se je morda že z zelenjem pomladi naselila na materinem zelenkastem obličju, ki se usodno preliva v barvo vselej spreminjajoče se narave.

Vse človeško na sliki je praznično nedeljsko, človeška harmonija z naravo na njej je videti organski del družinskega interierja in s tem se usklajajo tako likovni prijemi kot motivika in čustvena vsebina umetnine. Tako učinkovitost pa podoba znotraj svoje shematičnosti dosega šele s celotnim izpovednim izrazom, temelječim na likovnih značilnostih in finesah. Sinje uokvirjeno okno na sliki se poševno dviga tik nad diagonalno postavljeno ploskvijo družinske mize. Z nakazano perspektivo razblinja morebitno monotonijo slike in v njeno spokojnost vnaša tudi pridih dinamike, medtem ko ostaja podoba v duhu modernistične umetnosti, ki je realnost prizorov spremenila v izraz umetnikovega osebnega pogleda ali doživetja, v osnovnem slikarskem prijemu docela ploskovna. A je s hote nedoslednimi perspektivičnimi naglasi in rahlo nakazano modelacijo v njej moč zaslutiti tudi prostorskost in otipljivo telesnost, na katero obzirno kažejo že nežne sence pod zaobljenim sadjem na krožniku ali globinska usmerjenost skodelice na mizi. Vsa taka likovna invencija, sicer oprta na Chagallovo izhodišče, pa sliko Polone Kunaver Ličen gotovo na novo prešinja s prvinskim začudenjem in z dobrohotnim, vedro ponotranjenim osebnim pogledom, ki nam potrjuje vero v življenjski smisel s pristnim zaupanjem v odrešilnost sleherne lepote, tako v dosedanji umetnosti kot v cvetoči naravi.

Spremljajmo dogodke v naravi

■ **Boris Kham**, prof. fizike in amaterski astronom, ima naziv svetnik. Na osnovni in srednji šoli je poučeval 40 let, sodeloval je v različnih komisijah in pri organizaciji medpredmetnih taborov. Je avtor radijskih oddaj, samostojnih razstav ter vrste strokovnih člankov. Prejel je *Slomškovo priznanje za življenjsko delo* (DKPS, 2011), *priznanje za življenjsko delo na področju poučevanja matematike, fizike in astronomije* (DMFA Slovenije, 2014) ter naziv *Prometej znanosti za odličnost v komuniciranju* za leto 2009 (Slovenska znanstvena fundacija).

Opazovanje narave nam nudi največ zadovoljstva. Kjer koli živimo, v središču mesta ali na deželi, vedno smo v objemu narave. Del nje smo, zato je prav, da jo spoznavamo, jo poskušamo razumeti in odkrivati njene zakonitosti.

Ko učence odpeljemo iz običajnih šolskih prostorov v naravno okolje, se sprostijo. Ko jih odtrgamo od vseh vrst ekranov, mobilnih in brskanja po internetu (kako težka naloga je to danes!), globlje doživijo naravo – od gorskega cvetja preko vetrov in šumenja morja do globlin zemlje in zvezd. Pustiti jim moramo, da doživijo naravo, da začnejo razmišljati in se spraševati o njenih zakonih; potem gredo lahko še korak naprej in se začnejo spraševati o smotnosti narave in nastanku našega sveta.

Profesor Pavel Kunaver piše: »Če sem iz knjig, gora in jam zajemal toliko lepega, da sem od tega lahko mnogo oddal naprej mladini, pa me je zvezdnato nebo še bolj obogatilo in sem le malokrat sam užival, kar mi je ponujal daljnogled. Kar sem govoril s katedra, je bilo treba pojasniti v naravi, na izletih – in na mojem malem observatoriju ...« In dodaja: »... je stalo poleg mene mnogo mladih ljudi in z menoj vred zrla lepote velikanstva, o katerih niti slutili niso prej. Koliko je bilo vzklikov, začudenja in globokih nepozabnih vtisov, ki so jih ponesli« (Pavel Kunaver, 1974: 170).

Delo na terenu ima različne oblike: nekaj ur v okolici šole, enodnevni ali večdnevni tabor. Beseda tabor nam navadno predsta-

vlja večdnevni umik iz vsakdanjega okolja v prostor, kjer smo blizu predmetu raziskovanja in se mu tako lahko bolj posvetimo. Tabori so lahko enopredmetni (biološki, astronomski, kemijski ...) ali večpredmetni, na katerih se prepletajo samo naravoslovni predmeti ali pa naravoslovni in družboslovni. Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana, denimo, organizira večdnevni interdisciplinarni Plečnikov tabor, na katerem se prepletajo astronomija, kemija, biologija,

Foto: arhiv Boris Kham

zgodovina, (tuji) jeziki in športna vzgoja. V okviru interdisciplinarnega tabora se prepletajo vsebine z različnih področij, kar udeležencem omogoča spoznavanje različnih ved in s tem prepoznavanje svojih talentov. Pri organizaciji večdnevni aktivnosti v naravi moramo posebno skrb nameniti temu, da so stroški čim nižji, da se jih lahko udeležijo tudi socialno šibkejši učenci.

V učni proces je smiselno vključiti izredne dogodke v naravi: Sončeve in Lunine mrke, prehod planetov preko Sončeve ploskvice, kraške pojave ali opazovanje redkih ptic. Te dogodke je težko vključiti v pouk, ker se dogajajo v omejenem časovnem obdobju in so nepremakljivi. Če npr. organiziramo ogled Sončevega mrka in je ta sredi dopoldneva, je učni proces moten. »Ni časa, kako bomo nadomestili izgubljeno uro?« velikokrat ugovarjajo kolegi. Prav Sončev mrk se v naši bližini ne zgodi vsako leto, nanj lahko čakamo več desetletij. Toda opazovanje takih dogodkov pomeni, da smo v učni proces vnesli aktualno dogajanje v naravi, katere del smo. Take pojave doživeti v živo je drugače kot spremljati jih preko interneta, kjer je vse brezhibno in lahko dogajanje opazuješ iz udobnega stola. Če učence na taka opazovanja peljemo v naravo, morajo pozorno opazovati, risati in/ali fotografirati in zapisati, kar so doživeli. Učence vključimo v pripravo opazovanja – tako se bolj poglobijo, intenzivneje doživijo pojav, kar jih pritegne, motivira za predmet. Zavedati se je treba, da vseh ne bomo nikoli pridobili. Vendar pa se moramo za skupino, ki se je odzvala, kar najbolj potruditi. Začutiti morajo učiteljevo predanost in veselje ob dogodkih naravi.

Osnovna metoda dela in hkrati najpomembnejša zahteva je pozorno opazovanje brez hitenja. Da vidimo podrobnosti, si moramo vzeti čas. Nujno je, da se mentorji odrečemo storilnosti. Bolje je izpeljati eno samo vajo in se poglobiti vanjo kot narediti množico vaj, pa te obdelati samo površinsko. Zavedati se moramo, da imajo učenci različne talente: eden odlično opazi podrobnosti, drugi dobro opiše pojav, tretji natančno meri, četrti zna iz meritev sklepati na zakonitost, peti razume matematični za-

pis zakonitosti itd. Seveda pa se ti talenti pri učencih prepletajo.

Vredno se je truditi na tem področju, saj učencem dobro izveden tabor ostane v lepem trajnem spominu. Kako lepo je srečati bivšega učenca, ki ti reče: »Uh, kako je bil Lunin mrk 'the best'!«

Poglejmo nekaj primerov iz prakse. Na enem izmed Plečnikovih taborov smo vse dijake, ne glede na to, v kateri skupini so bili, proti večeru peljali na morsko obalo. Posedli so po obali, zahtevali smo, da odložijo mobitele. Predstavil sem jim nekaj misli o razsežnosti vesolja in narave, potem pa smo jih izzvali, da so 30 minut tiho in opazujejo sončni zahod in njegove barve ali valovanje morja in njegove zvoke, da prisluškujejo šumenju vetra ali opazujejo galebe in o tem razmišljajo. Najtežje pri tem je doseči, da so tiho. V pogovoru po tem doživetju so nekateri povedali, da je bil izziv zanje pretežek, čustva premočna.

Na nekem štiridnevnem osnovnošolskem taboru je bila res lepa samo zadnja noč. Postavil sem teleskope in poiskal čudovito Orionovo meglico, ki ima obliko metulja, ki z razpršenimi krili leti po vesolju. Med opazovanjem objekta je eden izmed učencev navdušeno vzkliknil: »Bellissimo, bellissimo!« Učenca se je tako prijel vzdevek Bellissimo.

Leta 2006 smo na ekskurziji v Španijo (Madrid) poleg klasičnih umetnostnozgodovinskih vsebin ponudili tudi opazovanje kolobarjastega Sončevega mrka, ki v Sloveniji ni bil viden. Nabralo se je za en avtobus dijakov in za približno 70 % od njih sem imel občutek, da jim je ob prijavi bilo opazovanje mrka 'deveta briga', da so si mislili: »Pa naj mu bo, Khamu, če že mora biti mrk!« Na dan mrka smo pripravili vse potrebno za opazovanje in za prenos mrka po internetu. Na prizorišče so nekateri prišli krmežljavi in so klepetali, a ko se je mrk začel in so dojeli, da se svetloba zmanjšuje, da se pred njimi na nebu nekaj dogaja, so utihnili in z navdušenjem opazovali. Prevzelo jih je!

Zanimivi dogodki v naravi se seveda ne ozi-
rajo na šolsko leto, temveč se lahko zgodijo tudi med počitnicami. V takem primeru učencem dogodek (Lunin ali Sončev mrk, meteorski roj Perzeidi) napovemo in jih vzpodbudimo, da ga opazujejo, pripravijo poročilo in ga jeseni prinesejo k pouku.

Naj opišem konkreten primer. Ob koncu pouka v juniju sem navadno dijake spodbujal, naj poleti na počitnicah opazujejo krasen meteorski roj – Perzeide (utrinke), ki je najmočnejši v noči med 11. in 12. avgustom. Razložil sem jim osnovne opazovalne tehnike, razdelil navodila in jih spodbudil, naj poročila o opazovanju prinesejo jeseni v šolo. Jeseni jih je nekaj res prineslo poročilo, med njimi tudi dijakinja, ki je svoje doživljanje opisala takole (navajam odlomek): »Vremenski pogoji: čez dan je bilo zelo slabo vreme. Občasno je tudi deževalo. Proti večeru (ob 20:30) se je v dolino začela spuščati megla. Nebo je bilo slabo vidno /.../ Ob 21:30 se je začelo jasni, tako da sem imela lepo priložnost za opazovanje Perzeidov. Prvega sem videla ob 21:35, za njim pa še veliko /.../ V spodnji tabeli so opisani samo nekateri izmed najlepših Perzeidov. Za opazovanje Perzeidov sem se z dedijem dobro pripravila. Najprej sva si dobro ogledala karto večernega neba v avgustu /.../ V vinograd sva si odnesla ležalnika in se toplo oblekla /.../« Celotno poročilo je bilo tako dobro, da sem ga posredoval slovenski astronomski reviji Spika, da ga je objavila (Spika 15(2007), št. 10, str. 440).

Eno temeljnih vprašanj je, kako ovrednotiti delo učencev. Pri tem sem izhajal iz dejstva, da jih želim motivirati za fiziko, pa tudi za naravoslovje nasploh. Tako sem učenca ob dobro izpeljani vaji na terenu ali poročilu nagradil z dobro oceno, ki je bila enakovredna ostalim, in tako marsikaterega od njih spodbudil, da je bil tudi pri rednem pouku uspešnejši. Zahteval pa sem, da je učenec poročilo znal tudi zagovarjati in s tem dokazal, da dogodka ni opazoval iz udobnega fotelja preko interneta. Zaradi ideje, da je ocena enakovredna drugim, sem včasih naletel na nerazumevanje kolegov, češ da test pokaže več ipd. Menim, da bi moral biti učitelj avtonomen, da je treba na začetku šolskega leta postaviti jasna pravila glede ocenjevanja in se jih dosledno držati.

Zelo pomemben vidik pri večdnevni aktivnosti v naravi je povezovanje in spoznavanje udeležencev med seboj, posebno t-
krat, ko prihajajo iz različnih razredov. Pri ustvarjanju vezi veliko vlogo igrajo skupni dogodki: športne aktivnosti, skupni ogledi muzejev ali obisk koncerta. Pomembni so tudi odnosi med učenci in mentorji. Zlasti pri večdnevnih taborih se lahko pojavijo

težji vzgojni problemi: uživanje drog ali alkohola. Tu ni nobene tolerance. Na enem izmed taborov smo s kolegi odkrili, da so dijaki prinesli s seboj alkoholne pijače in jih tudi uživali. To smo opazili proti večeru in se takoj odzvali. Poklicali smo njihove starše, okoli polnoči so prišli ponje in jih odpeljali domov. Zavedati se moramo, da se to dogaja, da nihče ni imun za take dogodke, o tem odkrito spregovoriti in ukrepati. Žal se temu problemu posveča premalo pozornosti. Tudi v reviji *Vzgoja*.

Leto 2009 je bilo mednarodno leto astronomije. Ministrstvo za šolstvo in šport je takrat vsaki šoli namenilo 550 € za nakup astronomske opreme. Veliko šol je to izkoristilo (526 ali 82 % vseh šol). Če je šola temu znesku še kaj dodala, je lahko kupila soliden teleskop. Možnost je izkoristilo veliko šol. Odlično, toda počasi je navdušenje upadlo in marsikje je oprema romala v omare, kjer se na njej nabira prah ... Morda pa je letos priložnost, da prah obrišemo in se pridružimo akciji *100 let pod skupnim nebom*. V letu 2019 namreč mineva 100 let od ustanovitve Mednarodne astronomske zveze, ki povezuje astronome z vsega sveta. Vse leto bodo potekale aktivnosti, ki želijo poudariti pomen astronomije za izobraževanje, razvoj in povezovanje med narodi. Akcija je opisana na <http://www.portalvesolje.si>. Predlagam, da se šole povežejo z lokalnimi astronomskimi društvi.

Za konec pa še čisto konkreten predlog za opazovanje v naslednjem šolskem letu: na letošnje martinovo (11. november) bo Merkur prečkal Sončevo ploskev.

Literatura

- Delors, Jacques (1996): *Učenje: Skriti zaklad*. Poročilo Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za UNESCO. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Kham, Boris (2004): V objemu narave. V: *Vzgoja*, letnik VI, št. 22, str. 5–7.
- Kham, Boris (2011): Dogodki v naravi in članki v dnevnem tisku pri pouku fizike. V: Orel, Mojca (2011): *Sodobni pristopi poučevanja prihajajočih generacij*. Zbornik mednarodne konference EDUvision 2011, str. 223–230.
- Kham, Boris (2015): Biti učitelj fizike. V: *Vzgoja*, letnik XVII, št. 68, str. 23–24.
- Kham, Boris (2017): Astronomski tabor v srednji šoli. V: *Fizika v šoli*, letnik 22, št. 2, str. 32–37.
- Kham, Boris; Prosen, Marijan (2010): *Viljem Ogrinc, Ivan Tomec, Pavel Kunaver v slovenski astronomiji*. Ljubljana: Jutro.
- Kunaver, Pavel (1974): *Brezna in vrhovi*. Maribor: Obzorja.
- Paschoff, Jay M.; Percy, John R. (1992): *The Teaching of Astronomy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Strnad, Janez (2006): *O poučevanju fizike*. Ljubljana: DMFA – založništvo.

Metoda MNRI®

■ **Marjeta Krejči Hrastar**, višja fizioterapevtka, je inštruktorica za integracijo refleksov po metodi MNRI® in inštruktorica za BrainGym. Intenzivno se izobražuje in pridobiva klinično prakso tako v ZDA kot v Evropi, in sicer na ravni neinvazivnih tehnik vstopanja v integracijo primarnih možganskih povezav na podlagi gibanja, katerih rezultat je razvoj višjih in nižjih možganskih funkcij. Vodi rehabilitacijski center, ki se osredotoča na optimiziranje možganskega delovanja. Iskana je v Sloveniji in v tujini.

V 81. številki revije Vzgoja (marec 2019) sem predstavila eno od osnovnih tehnik integracije, in sicer taktilno integracijo. Sedaj pa bi želela več napisati o sami metodi MNRI® (Masgutova nevrosenzomotorična refleksna integracija).

Začetki metode segajo v leto 1989, ko se je v Ufi (Rusija) zgodila katastrofalna železniška nesreča. Trčila sta 2 vlaka, mrtvih je bilo 575 ljudi, preko 800 pa poškodovanih. Dr. Svetlana Masgutova je po nesreči odšla v bolnišnico kot psihologinja prostovoljka, da bi jim pomagala prebroditi težko stanje. Več o njenem delu s takratnimi poškodovanci si lahko preberete v knjigi Trauma Recovery. Na podlagi izkušenj in dognanj ruskih znanstvenikov ob tej nesreči (I. M. Setchenow (1829–1905), Ivan Pavlov (1849–1936), Lev Vigotsky (1896–1934) in drugi) je Masgutova pričela razvijati metodo MNRI®.

Osnova metode MNRI® so refleksi – naš razvojni načrt gibanja, ki je vgrajen v telesni sistem, v naš nezavedni del možganov, je avtomatičen in se pojavi že v zarodku. To so samodejni gibi, ki zardok vodijo v nosečnosti, ko dozori za ta svet, pa dojenčka vodijo skozi porod. Ko se porodimo, nam refleksi pomagajo zadihati in zajokati, doseči dojko in sesati. V prvem letu življenja nas ščitijo in nas po točno določenem časovnem zaporedju vodijo v prijemanje, v oporo na roke, obračanje z vodenjem glave, plazenje, kobacanje, obračanje z vodenjem noge, postavljanje na noge, hojo ob opori vstran in končno v samostojno hojo. Refleksi nas ščitijo, da telo samodejno ravna tako, kot je prav.

Če je dojenčku omogočena svoboda gibanja na trdni podlagi, da je čim manj v statičnih položajih, bo imel več možnosti, da mu refleksi omogočijo svobodno gibanje in se tako vgradijo v hoteno gibanje. Z gibanjem namreč otrok v možganih ustvarja nove

nevronske poti in s tem vpliva na povezovanje nižjih možganskih struktur, od koder izvirajo refleksi, preko bazalnih ganglijev z višjimi možganskimi strukturami, ki pa so kasneje odgovorne za kognitivne in izvršilne funkcije.

Refleksi se morajo torej vgraditi v hoteno gibanje; nekateri najkasneje do zaključenege 2. leta starosti, nekateri pa do končanega 3. leta starosti. Imamo tudi skupino refleksov, ki so prisotni v telesu celo življenje, na primer varovalni refleks (kit) tetiv (*tendon guard reflex*), ki nas celo življenje drži v ravnopravi napetosti, da nismo nagnjeni preveč nazaj ali preveč naprej.

Seminar *Nevrotaktilna integracija* bo v slovenskem jeziku v Ljubljani, 23. in 24. 5. 2020, v obsegu 20 ur. Izvajala ga bo Marjeta Krejči Hrastar.

Informacije in prijave:

<http://www.dkps.seminarji>.

Več o tem in drugih seminarjih najdete tudi na straneh 53–54.

Integracija refleksov ni le gibalni razvoj našega telesa. Če se integracija zgodi ob pravem času in na pravem mestu in je gibanje v skladu z osnovnim naravnim gibanjem, to pripelje do kontroliranega vedenja in komunikacije. Pravilen gibalni razvoj torej vpliva tudi na dober vedenjski in kognitivni razvoj.

Bolj kot je otrok nesposoben nadzorovati svoje gibe, bolj se nagiba k čustvenim izbruhom in nestabilnosti. Če težko obvlada svo-

ja čustva, je posledično bolj 'grob' in morda tudi 'nasilen' v svojem gibanju in ravnanju. Težave z nadzorovanjem gibov povzročajo celo paleto simptomov, s katerimi se srečujemo pri današnjih otrocih: nezrelost ob vstopu v šolo, hiperaktivnost, motnje pozornosti, agresija, nemotiviranost, pretirana ali premajhna skrb, več strahov, disleksija, zaostanek na govorno-jezikovnem področju, agresivno vedenje, pozno zorenje, slaba groba in fina motorika, slaba samokontrola, slabe socialne veščine in nesposobnost vključevanja.

Ta zapleten mehanizem delovanja refleksov sem si dovolila razložiti na preprost način. Vse to je seveda mnogo bolj zapleteno, vendar je zgornja razlaga dovolj, da lahko sedaj kaj več povem o metodi MNRI®.

Bistvo delovanja metode je, da terapevt prepozna reflekse, ki niso integrirani – vgrajeni v hoteno gibanje. Z integracijo prične po razvojni hierarhiji. Integracija je vzpostavitev refleksnega loka. To stori tako, da pozna mesto, kjer izvede senzorni dražljaj za posamezni refleks. Senzorni dražljaj gre v centralni živčni sistem. Terapevt takoj za senzornim dražljajem pokaže telesu, kakšen mora biti motorični odziv na izbrani refleks. Tako se refleksni lok sklene. Ob večkratnem terapevtovem ponavljanju omenjene vaje se refleks postopno vgradi v hoteno gibanje.

Te osnovne informacije nam pomagajo bolj razumeti, kako pomembno vlogo ima naš primarni načrt – primitivni refleksi in refleksi dojenčkov – za naš kasnejši razvoj, zorenje in normalno funkcioniranje.

V pretekli številki sem omenjala sistem zaščite in sistem napredka. Kadar smo v stanju zaščite, nas zajamejo primitivni refleksi in ne moremo napredovati. Otroku z neintegriranimi refleksi je ves čas v stanju zaščite. Neintegrirani refleksi mu ves čas onemogočajo, da bi deloval zlahka. Vse delo opravlja s kompenzacijami, kar pa od njega terja veliko več energije in napora kot

pri otroku, pri katerem se je gibalni razvoj odvil po načrtu.

MNRI® metoda ponuja veliko možnosti izobraževanja:

Tečajji za začetnike

- Taktilna integracija
- Arhetipna gibanja
- Integracija dinamičnih in posturalnih refleksov
- Integracija vseživljenjskih refleksov

Osnovni tečajji za specifična področja

- Integracija avdiovizualnih refleksov
- Integracija govornih in obraznih refleksov, 1. raven
- Integracija posttravmatskega stresnega sindroma
- Integracija proprioceptivnih in kognitivnih refleksov
- Integracija stresnih hormonov
- Integracija za povečanje možganskega potenciala
- Integracija refleksov in rešitve za disleksijo
- Integracija refleksov za novorojenčke in nedonošenčke

Nadaljevalni tečajji

- Integracija dihalnega refleksa
- Taktilna integracija v povezavi z refleksi

- Integracija refleksov za otroke s posebnimi potrebami
- Integracija disfunkcionalnih in patoloških refleksov
- Integracija obporodnih refleksov in refleksov po rojstvu
- Integracija refleksov v vodi

Tečajji za specialiste

- Nevrostrukturalna integracija
- Integracija govorno-obraznih refleksov, 2. raven
- Integracija biomehanskih in senzomotričnih regulacijskih točk
- Refleksi in imunologija

IPET – intenzivni profesionalni izobraževalni trening

- IPET Taktilna integracija
- IPET Arhetipna gibanja
- IPET Prevzorčenje refleksov, 1. raven
- IPET Prevzorčenje refleksov, 2. raven
- IPET Nevrostrukturalna

Od novembra 2017 sem specialistka MNRI®. V Sloveniji poleg mene delujeta še dve specialistki in dve, ki sta na 3. ravni (od štirih) šolanja v programu MNRI®. Veliko je tudi terapevtov, ki so bili le na nekaj tečajih in tehniko MNRI® vpletajo v svoje delo. Izobraževanje po tej metodi je primerno za vse pedagoške in zdravstvene

ne profile, ki delajo z otroki in odraslimi z nevrološkimi motnjami, pa tudi za profesorje športne vzgoje in kineziologe, ki se ukvarjajo s športniki, saj so športne poškodbe velikokrat posledica neintegriranih refleksov v hoteno gibanje.

Kot fizioterapevtka sem se med šolanjem srečala s posameznimi refleksi, vendar ne tako podrobno, kot sem to lahko analizirala med specializacijo. Klasične metode v fizioterapiji se ukvarjajo z refleksi na način facilitacije in inhibicije. Facilitacija refleks spodbuja, inhibicija pa ga zavira, če je preveč aktiven. Refleksi pa delujejo kot bati; če enega potlačiš, bo drugi privrel na dan.

Metoda integracije pa je gradnja. Grem tja, kjer se je hierarhično prvi podrl in s tem 'podrl domine'. Pričnemo ga vgrajevati v hoteno gibanje in običajno je že po nekaj prvih terapijah opazna izboljšava na gibalnem, vedenjskem in kognitivnem področju. Metoda ni čudežna, saj zahteva redno delo terapevta in staršev doma, vendar daje upanje.

Literatura

- Curlee, Pamela; Masgutova, Svetlana (2004): *Trauma Recovery – You are a winner*. 1st World Publishing.
- Masgutova, Svetlana (2010): *Integracija otrokovih dinamičnih in posturalnih refleksov*. Za interno uporabo.
- Spletna stran: www.masgutovamethode.nl
- Spletna stran: www.masgutovamethod.com

Foto: Benedikt Lavrih

Prostovoljsko delo z brezdomnimi

■ **Ana Nuša Zavašnik**, dipl. teologinja, spec. zakonske in družinske terapije, je strokovna delavka v *Društvu prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote*. Od leta 2005 je aktivna prostovoljka pri delu z brezdomnimi ter v mladinski pastoralni (animatorka mladinske in birmanskih skupin, animatorka in sovoditeljica na oratorijih, voditeljica mladinskega pevskega zboru).

V decembrski številki revije Vzgoja (št. 80) smo vam predstavili prostovoljstvo v Centru za družine Mirenski Grad, ki deluje pod okriljem Društva prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote. Tokrat vam predstavljamo drugo področje prostovoljskega dela društva, to je delo z brezdomnimi. Program poteka v Ljubljani in na Goriškem – na Mirenskem Gradu in v Novi Gorici.

Od leta 1994 prostovoljci društva pomagamo brezdomnim na ljubljanskih ulicah. Takrat so lazaristi po povojnem razpustu zopet obudili *Vincencijevo zvezo dobrote*. Začeli so z deljenjem sendvičev in oblačil na Taboru, nadaljevali pa z deljenjem toplih obrokov na različnih mestih v Ljubljani, kjer so se zbirali brezdomni.

Delo z brezdomnimi se je širilo, vse več je bilo novih prostovoljcev, *Vincencijeva zveza dobrote (VZD)* pa je postala *Društvo prostovoljcev VZD*. Med dolgoletnim srečevanjem in delom z najbolj ubogimi smo člani društva prihajali do spoznanja, da je vzrok za različne stiske in odvisnosti ter materialno pomanjkanje in revščino razpad najožjih odnosov, torej odnosov doma. Brezdomnim smo želeli ponuditi dom, kjer bi se počutili sprejete in bi lahko zaživel. Prizadevali smo si za primerne prostore, v katerih bi lahko ustvarjali dom zanje in skupaj z njimi. Leta 2005 so nam sestre uršulinke ponudile prostore v Plečnikovem podhodu v Ljubljani, kjer smo leta 2006 odprli *dnevni center za brezdomce*, od koder so se širile vedno nove dejavnosti. Leta 2011 smo začeli z razdeljevanjem toplih večerij brezdomnim v Novi Gorici.

Celostna pomoč brezdomnim

Tudi danes se skušamo z različnimi dejavnostmi in programi korak za korakom približati brezdomnim, z njimi graditi iz-

gubljen dom in iskati poti iz njihovih stisk. Najbolj ranjene srečujemo med terenskim delom. Obiskujemo jih na ulicah, v parkih in v njihovih bivališčih, t. i. bazah. Ponudimo jim možnost tuširanja, poskrbimo za njihovo zdravje in osnovno socialno varnost (prijava prebivališča, osebni dokumenti, zdravstveno zavarovanje ipd.) ter jih vabimo k aktivnostim dnevnega centra. Obiskujemo jih tudi v bolnišnicah, domovih za ostarele in zaporih. Med terenskim delom prav tako pomagamo tistim, ki živijo v stanovanju, vendar sami ne zmorejo poskrbeti zanj. Skupaj počistimo in pospravimo, pomagamo pri beljenju ipd. Poskušamo priti naproti in vabimo k lepšemu

življenju. Tu se začenejo prvi koraki na poti k večjemu dostojanstvu.

Naslednji korak je *dnevni center za brezdomce*. To je naš skupni dom, stičišče vseh, ki so vključeni v naše programe. Nahaja se v Plečnikovem podhodu v Ljubljani. Dom se začene, ko prostovoljci in zaposleni skupaj z brezdomnimi pozajtrkujemo, pospravljamo in čistimo dnevni center, pečemo kruh in sladice, kuhamo večerje in opravljamo druga dela. Skupno delo in obroki ustvarjajo občutek doma in gradijo zaupanje ter povezanost med nami. K povezanosti veliko pripomore tudi ustvarjalnost, saj skoznjo lahko izražamo sebe in krepimo svoje talente. Na ustvarjalnih delavnicah okrašujemo dnevni center, se pripravljamo na praznike in pripravljamo kulturna srečanja. Tako skupaj ustvarjamo dom, v katerem lahko vsi rastemo, sklepamo nova prijateljstva in se imamo lepo.

Delo v dnevnem centru je naravnano k dvigu kakovosti življenja in vračanju dostojanstva. Brezdomni se lahko stuširajo, poskrbijo za osebno higieno ter v pralnici oddajo oblačila, ki jih prostovoljci in zaposleni operemo. Poskrbimo tudi za osnovno zdravstveno oskrbo in rešujemo socialno problematiko. Pomagamo pri iskanju primerne nastanitve in v drugih stiskah. Poskušamo videti tisko vsakega in nanjo odgovoriti. Naslednji korak k ustvarjanju doma je skupno bivanje. To je mogoče v *zavetišču za brezdomce VZD* poleg dnevnega centra. Brezdomni imajo v tem programu možnost prenočišča in celodnevne oskrbe. Tu se nadaljuje vzgoja za skrb zase, za osebno

Kuharske delavnice.
Foto: arhiv Društvo prostovoljcev VZD

higieno in urejenost skupnega prostora. V zavetišču je sedem postelj, zato se morajo uporabniki učiti tudi odgovornosti do drugega. Če se samo eden od uporabnikov ne tušira redno, to vpliva na ostalih šest, ki spijo z njim v istem prostoru.

V zavetišče sprejmemo tiste, ki glede na svojo stisko in zdravstveno stanje najbolj potrebujejo nastanitev. Prav tako imajo prednost tisti, ki so vključeni v aktivnosti dnevnega centra in si želijo nadaljnje rasti. Brezdomni, ki aktivno sodelujejo v programih dnevnega centra ali zavetišča in želijo izboljšati svoje življenje, se lahko vključijo v program *Namestitvena podpora (Resetlement)*. Program poteka na Mirenskem

Brezdomni ni le človek brez strehe nad glavo, ampak človek brez doma. Brezdomstvo nastopi zaradi razpada družine; s tem je povezana izguba osnovne varnosti in pripadnosti. Ko dom razpade, izgine tudi motivacija za reševanje lastnih stisk in težav.

Gradu, kar brezdomnim omogoča umik iz stare družbe. Tu skupaj bivajo in delajo na vrtu, njivi, v kuhinji, mizarški delavnici ter pomagajo pri prenavljanju objektov. S tem pridobivajo delovne navade, se učijo novega načina življenja in se krepijo za samostojno življenje.

Program poteka tudi v Ljubljani, kjer imajo brezdomni in družine v stiski možnost, da se učijo skupnega bivanja in ustvarjanja doma. Zaposleni in prostovoljci jim pomagamo pri vztrajnosti in odgovornosti do dela, skrbi za dom in pri reševanju različnih težav (zdravstvene težave, ponovna pridobitev vozniškega izpita, ureditev dokumentov, zavarovanja, socialne pomoči, pokojnine, premagovanje odvisnosti ...). Vzgajamo jih za nove odnose v skupnosti, ki bi ji lahko pripadali in kjer bi dobili moč za novo življenje.

Izguljen dom in dostojanstvo

Pomagati brezdomnim pomeni v celoti odgovarjati na stisko, jih srečati v njihovem najglobljem bistvu. Brezdomni ni le človek brez strehe nad glavo, ampak človek brez

doma. Brezdomstvo nastopi zaradi razpada družine; s tem je povezana izguba osnovne varnosti in pripadnosti. Ko dom razpade, izgine tudi motivacija za reševanje lastnih stisk in težav. Stanovanje in materialne dobrine same po sebi postanejo prazne in ne morejo nadomestiti toplote, ki jo prinaša dom. Osebe v stiski odklanjajo vse, kar človeku daje temeljno vrednost. Marsikdo ne skrbi več za svoje zdravje, osebno higieno in osnovno socialno varnost. Ovire, ki mu to preprečujejo, so prevelike in jih sam ne zmore preseči. Oseba, ki v svojem otroštvu ni prejela prave ljubezni, ne verjame več v svoje temeljno dostojanstvo. Vse to sili človeka v pasivnost, posledično pa v vedno večjo odvisnost, nasilje in zlorabe.

Pomagati brezdomnemu pomeni pomagati mu verjeti, da je vreden več od tega, kar živi sedaj. Pomeni vztrajati z njim v malih korakih in ga pripeljati do tega, da se potruди ohranjati in razvijati svoje dostojanstvo. Ti koraki se nam večkrat zdijo nepomembni. Od nas zahtevajo vztrajnost, saj se mnogokrat zdi, da ne prinašajo nikakršnih rezultatov. V resnici prinašajo zadovoljstvo in veselje nad rastjo vsakega od nas. Začnejo se s tem, da človeka najprej srečamo, sprejmemo in poskrbimo za njegovo osnovno dostojanstvo (hrana, obleka, tuš). S toplo besedo, spodbudami in vero vanj se postopoma prebujajo želje po boljšem življenju, po domu. Skupno delo, skupni obedi, pogovori in skrb za drugega so koraki naprej, ki prebujajo veselje nad delom in lepimi medčloveškimi odnosi.

Šola prostovoljstva v Ljubljani

V delo z brezdomnimi so ves čas vključeni prostovoljci vseh starosti. V lanskem letu je bilo v programe za pomoč brezdomnim vključenih več kot 100 prostovoljcev (v celotno *Društvo prostovoljcev VZD* pa kar 240). Najbolj številčno so vključeni v dejavnosti dnevnega centra ter v terensko delo. Pri tem nam je najbolj pomembno, da se prostovoljci z brezdomnimi družijo, pogovarjajo in so z njimi pri skupnem delu, v ustvarjalnih delavnicah in drugih dejavnostih.

Ob konkretnem delu in skrbi za bližnjega se tudi prostovoljci in zaposleni srečujemo s svojimi težavami ter pomanjkanjem pristnih odnosov. Vsi smo ranjeni in se mo-

ramo učiti, kaj pomeni pravi dom, po katerem hrepenimo. Vsi se učimo, kaj nam v resnici daje vrednost in dostojanstvo, ki ju tudi mi pogosto iščemo na napačnem mestu in na napačen način. Tako kot brezdomni se tudi mi srečujemo s tem, da nam je delo kdaj krivica in aktivno razmišljanje

Terensko delo.
Foto: arhiv Društvo prostovoljcev VZD

v breme. Tudi mi potrebujemo vzgojo in spodbudo pri svojem delu in v odnosih, da lahko v tem vzgajamo brezdomne.

S šolo prostovoljstva zato rešujemo odgovore na ta vprašanja tudi za nas. Dnevne refleksije, mesečne delavnice, duhovne vaje za prostovoljce, terapevtsko spremljanje in preprosti pogovori nam pomagajo, ko skušamo stati drug drugemu ob strani. Učimo se, kako živeti pripadnost in veselje v trudu za dom in dostojanstvo vsakega od nas.

V sodelovanju z *Društvom katoliških pedagogov Slovenije* in *Vincencijevo zvezo dobrote* smo junija 2018 oblikovali skupen program za kakovost in razvoj prostovoljstva, ki smo ga poimenovali *Daj naprej*. Ta vključuje *šolo prostovoljstva* v okviru *Centra za brezdomce* in v *Centru za družine Mirenski Grad (Društvo prostovoljcev VZD)*, program *Človek za druge (Društvo katoliških pedagogov Slovenije)* ter prostovoljstvo za brezdomne v okviru *Vincencijeve zveze dobrote*.

Veseli smo vsakega novega prostovoljca, ki se nam pridruži. Zato vas vabimo, da tudi vi sodelujete pri naših dejavnostih. Več o našem delu in možnostih za vključitev v prostovoljsko delo si lahko preberete na spletni strani www.brezdomec.si.

Otroci o starejših

■ **Maja Velički**, mag., poučuje na osnovni šoli v Bohinjski Bistrici. Na področju izobraževanja dela 32 let, ima tudi dodatna znanja iz menedžmenta; je absolventka študija socialne gerontologije.

Demografski trendi upadanja rojstev in povečevanja starosti populacije se bodo po napovedih nadaljevali do konca 21. stoletja, ko bo po vsem svetu nastopila stabilizacija populacijske velikosti in staranja prebivalstva. Zato ni vseeno, kakšen odnos zavzemamo do starejše generacije.

Uvod

Demografski trendi staranja na številnih ravneh vplivajo na družbo. Zavedanje o daljšem življenju in staranju prebivalstva tako ne vpliva samo na družbeno in gospodarsko politiko ter politične odločitve, temveč tudi na stike in vedenje posameznikov (Harper, 2014: 587). Ob večanju števila starejših v družbi se ne spreminjajo le razmerja starostnih skupin, ampak zaznavamo tudi spremembo v odnosu družbe do sta-

Mladi bi lahko v večji meri sodelovali in s prostovoljnim delom v okviru šole, društev, mladinskih organizacij pomagali starejšim. Od tega bi imele korist vse generacije.

rejših. Ng s sodelavci (2015: 117) ugotavlja, da se skozi čas stalno povečujejo negativni stereotipi. Negativni odnos pripadnikov različnih družbenih skupin do starejših obravnavamo v okviru 'ageizma'. V različnih družbah starost različno vrednotimo. Današnje zahodne družbe izrazito spodbujajo vrednoto mladosti, ki postaja vse bolj cenjena. Svojo vlogo so odigrali tudi mediji, ki idealizirajo mladost. Številni filmi, serije, časopisi in oglaševanje izrazito poudarjajo mladost kot ideal, kar je na splošno usmerjeno k mladim generacijam.

Stein idr. (2002: 733) navajajo, da že v otroštvu pričnemo razumeti kategorije različnosti in pojmovanje mladih in starih. Tradicionalne vrednote in kultura življenja se spreminjajo tudi zaradi izobraževanja. Empirične študije kažejo, da stereotipne

predstave in predsodki pomembno vplivajo na spremenjeno vedenje otrok do starejših (Marques in Vauclair, 2015: 21). Zaradi spremenjenega načina življenja mladi ne sprejemajo naukov tradicije. Večji del vzgoje se prenaša na šolo, vrstnike in okolje. Med otroki je ključni dejavnik razvijanja negativnih stališč do starejših nuklearizacija družinske strukture in posledična redukcija medgeneracijskih interakcij (Han idr., 2016: 50).

Opredelitev problema in ciljev

Z raziskavo želimo ugotoviti, kakšno je mnenje, sprejemanje in fizična podoba starih staršev v očeh adolescenta. Deklici živita v socialnem okolju in skupini, le-ta pa po svoji naravi nalaga omejitve in vzorce življenja. V zgodnjem otroštvu otrok najbolj hitro in aktivno pridobiva vzorce vedenja. Otroke in adolescente bo treba izobraževati, da bi staranje dojemali in sprejemali kot del življenja, ki ima enako vrednost kot vsa predhodna obdobja; da bi staranje povezali z obdobjem, ko je možna ustvarjalnost, aktivnost, sodelovanje, in da to ni le upad človekovih življenjskih funkcij.

Raziskovalna vprašanja

- Kakšen odnos imata adolescentki iz ruralnega območja do starejših?
- Imata adolescentki stike s starimi starši?
- Kdaj sta adolescentki zaznali motorične spremembe pri starejših?
- Kako ocenjujeta kognitivne sposobnosti starejših?

Metode raziskovanja

V izhodišču je bila uporabljena metoda pregleda literature s področja psihologije otrok in adolescentov, izobraževanja otrok in adolescentov, gerontologije in stereotipizacije starejših. Raziskava temelji na empiričnem kvalitativnem pristopu s študijo primera, ki je bila izvedena aprila 2019 s soglasjem staršev (obrazec Soglasje za zbiranje osebnih podatkov) in v kateri sta prostovoljno sodelovali deklici, stari 16 let, ki obiskujeta 2. letnik srednje šole v gorenjski regiji. Z njima je bil opravljen polstrukturirani intervju, ki je vključeval osrednje teme odnosa in pogleda na stare starše in starejše. Intervju z deklico D1 je trajal 34 minut in deklico D2 21 minut. Opravljena je bila kvalitativna vsebinska analiza – odprto kodiranje, združevanje sorodnih pojmov v kategorije in pojasnjevanje.

Rezultati

Cilj naloge je bil ugotoviti in opredeliti, kakšno je dojemanje starih staršev in starejših v očeh adolescentov; kakšen je odnos do starejših, ali imajo stike s starimi starši in starejšimi, kako vidijo in zaznavajo njihove motorične in kognitivne sposobnosti.

Ugotovili smo, da imata adolescentki iz ruralnega območja lep in pozitiven odnos do starejših in starih staršev. Opisujeta jih kot preudarne in umirjene. V njunih življenjih imajo stari starši vlogo pomembnih oseb. Njihov stik je pogost in kakovosten. Ostale starejše vidita podobno kot svoje stare starše.

Drugo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na količino stikov s starejšimi glede na

starost otrok. Ugotovili smo, da se s starostjo otroka stiki s starejšimi zmanjšujejo. Vzrok lahko iščemo v večjih obremenitvah v šoli in šolanju izven kraja bivanja. Kljub temu pa obe adolescentki še vedno večkrat na teden svoj prosti čas preživljata s starimi starši.

Na vprašanje, kdaj sta adolescentki zaznali motorične spremembe pri starejših, ne moremo odgovoriti, ker se ne spomnita zaznav o slabših motoričnih sposobnostih v mlajšem obdobju, temveč opisujeta sedanje stanje: opažata pešanje pri hoji, vsakodnevnih opravilih, ki so narejena bolj počasi, starejši potrebujejo več počitka, prenehali so se voziti s kolesom.

Obe adolescentki opisujeta stare starše in starejše kot modre, razgledane, preudarne osebe, ki na njih prenašajo znanje in različne sposobnosti, ki jih bosta lahko uporabili v življenju. V intervjuju sta obe zelo pou-

darili, da sta se veliko naučili od starejših. D1 je posebej izpostavila pomembnost in umirjenost starega očeta v pogovorih in pri učenju življenjskih izkušenj.

Razprava

Glede na že opravljene raziskave (Allan in Johnson, 2009; Vodanovich in Crede, 2005) je razvidno, da se stereotipi in ageizem pojavljajo v vseh starostnih obdobjih. V kolikšni meri je stereotipizacija prisotna pri določenih starostnih skupinah, v naši raziskavi zaradi premajhnega vzorca in pozitivnega pogleda na stare starše in starejše ni moč pokazati. Lahko pa je to iztočnica pri ozaveščanju mladih, ki bi pomagala do še boljšega sprejemanja, povezovanja, učenja in prenašanja znanja med generacijami. Ramovš (2012) je zapisal, da se mora družba ozavestiti, da je obdobje

starosti ravno tako smiselno v človeškem življenju kot obdobji mladosti in srednjih let. Zato je potrebno ohranjanje in razširitev že obstoječih medgeneracijskih programov ter vključevanje gerontoloških vsebin v učne vsebine predmetnika osnovnošolcev in srednješolcev. Izmenjava izkušenj, učenje, ustvarjanje, solidarnost, druženje in širjenje socialne mreže ohranjajo našo kulturno dediščino in materialno varnost na višji ravni.

Zaključek

Učenje medčloveških odnosov in uresničevanje medgeneracijske solidarnosti krepi našo družbo. Sožitje med mladimi in med drugimi generacijami je nujno.

Mladi bi lahko v večji meri sodelovali in s prostovoljnimi deli v okviru šole, društev, mladinskih organizacij pomagali starejšim. Od tega bi imele korist vse generacije. Otroci bi lažje sprejeli vrednote, se naučili solidarnosti in odnosa do starejših. V mladih letih bi s poznavanjem in razumevanjem starejših pravočasno vzgajali čuteča bitja. Tako se vzpostavljajo občutki soodvisnosti, vzajemnosti in učenje pozitivnih vrlin in znanja. To lahko označimo kot enega od pomembnih segmentov v mladostnikovem življenju, kar predstavlja šolo življenja. Starejšim bi to dalo novo dimenzijo in zadovoljstvo. Potrebna medgeneracijska solidarnost in vzajemna pomoč morata biti odziv na nove demografske spremembe. Medgeneracijsko povezovanje in učenje morata postati zavestna odločitev v družbi, kar je lahko merilo zrelosti družbe.

Literatura

- Harper, Sarah (2014): Economic and social implications of aging societies. V: *Science*, 346(6209): 587–591.
- Marques, Sibila idr. (2015): *Intervention program to prevent ageism in children and adolescents*. Lizbona: Leya Publishers.
- Ng, Reuben; Allore, Heather G.; Trentalange, Mark; Monin, Joan K.; Levy, Becca R. (2015): Increasing negativity of age stereotypes across 200 years: evidence from a database of 400 million words. V: *Plos one*, 10(2): e0117086.
- Ober Allen, Julie (2015): Ageism as a risk factor for chronic disease. V: *The gerontologist*, 56(4): 610–614.
- Ramovš, Jože (2006): Socialna vključenost starih. Sožitje generacij – medgeneracijsko sožitje. V: *Socialni razgledi*. Ljubljana: UMAR, str. 99–100.
- Stein, Renee; Blanchard-Fields, Fredda; Hertzog, Christopher (2002): The effects of age-stereotype priming on the memory performance of older adults. V: *Experimental Aging Research*, Apr-Jun 28(2): 169–181.

Foto: JA

Junaki naših otrok

■ **Tanja Pogorevc Novak**, profesorica likovne umetnosti, ima dvajset let delovnih izkušenj na področju poučevanja. Zaposlena je na OŠ Mozirje, učno obveznost dopolnjuje na II. OŠ Žalec – šoli z učenci s posebnimi potrebami. Je ilustratorica in avtorica lesenih didaktičnih lutk, ki jih predstavlja na svoji spletni strani *Bohkov kotek*.

Vsak narod ima svoje zgodbe, vsaka zgodba svoje junake, po katerih se otroci zgledujejo in oblikujejo svoj značaj. Odraščanje štejemo za zelo pomembno življenjsko obdobje, vendar smo odsev tega, kako nas je pregneto, ravno mi, odrasli.

Smiselno in prijetno odgovorno je slišati, da imamo v obdobju otrokovega razvoja najpomembnejšo vlogo predvsem starši. A starši še zdaleč nismo edini, ki skušamo otroke vzgojiti v razumne, odgovorne in duhovno trdne osebe. Vsakdo, ki preživlja čas z našim otrokom, je deloma gradnik njegove identitete, mu je zgled, opora, smerokaz. Je nekdo, ki z otrokom zavedno ali nezavedno upravlja. Ne samo stari starši, sosedje, vzgojitelji in učitelji; ne samo knjižni in literarni junaki. Vedno več in bolj tudi animacijski liki s TV-zaslono in iz računalniških iger, ki ob daljši aktivnosti popolnoma zaposlijo otrokovo osebnost. Za boljši tržni učinek k temu sodijo še igrače, lutke, ki so praviloma vzporedno z animiranim likom na tržišče dane v tridimenzionalni obliki, da lik postane otipljiv in s tem bolj resničen.

Izbira

Zdi se, da imamo starši danes težjo nalogo pri ločevanju kulture od plevla, kot so jo imeli nekoč. Razlog je na prvi pogled preprost – ponudba je postala neobvladljivo velika. Svet je vizualno preplavljen z vsemi mogočimi oblikami, barvami in figurami. Še ob nakupu hrane nam razni animirani liki svetujejo, kaj bi bilo najboljše za našega otroka. Nekateri se zdijo zanimiva domislica, drugi so mnogokrat žal brez ustrezne sporočilnosti. Proizvajalčev načrt je za starša zlovesč: argument priljubljenosti lika se

Jaslice.
Foto: Tanja Pogorevc Novak

Otipljiv lik oz. lutka otroci doživljajo kot samostojno živo bitje, ki jih nagovarja in z njimi ustvarja odnos. Z njo komunicirajo, usklajujejo mnenje, doživljajo čustva in se intenzivno vključujejo v dogajanje.

Friderik Baraga.
Foto: Tanja Pogorevc Novak

Friderik Baraga, slovenski misijonar, si je s širjenjem krščanske vere, z izobraževanjem in s priučitvijo mnogih obrti prizadeval izboljšati družbeni položaj Indijancev.

hitro zoperstavi načelom zdravega razuma. Če ne obvladamo vse palete aktualnih animiranih junakov, je dilema o tem, kaj je moralno sprejemljivo in kaj ne, brzokone pretrd oreh. Deklaracije na igračah nas osveščajo o kakovosti materialov, doseganju potrebnih standardov, medtem ko je presoja glede likovnoestetske in vsebinske vrednosti še vedno stvar potrošnika. Dokler starši lahko vplivamo na otroke, je izbira likov bolj ali manj odgovor na vprašanje, kaj navdušuje nas in kakšna so naša merila estetike in vsebinske sporočilnosti. Medtem ko ima sodoben otrok vedno manj idej za prosto igro, se zdi, da se ves tržni svet z igračami in licenčnimi liki vrti le okoli potreb po igranju in animiranju otrok. Producerske hiše za računalniško animacijo se drzno odzivajo na prazen prostor in so pri tem vedno bolj ustvarjalne. Proizvajajo vse tisto, česar si še včeraj nismo znali predstavljati, da bomo danes želeli in 'moralni' imeti. Potrošniški svet je lačen junakov, dobrih in slabih, da se z njimi poistoveti, z njimi vzpostavi čustven odnos in odpluje v svet med domišljijo in realnostjo, preteklostjo in sedanjostjo, med tveganjem in varnostjo.

Kje je meja kritičnosti?

Mediji like večinoma interpretirajo in oblikujejo tako, da bi jih sprejel čim širši krog ljudi, pa čeprav na račun banalnih in obrabljenih idej, nizkih vrednot in stališč. Če smo se včasih zmrdovali

li nad pretirano pasivnostjo slovenskih literarnih junakov, ki so svoji moči navkljub ostajali sprijaznjeni s trpečo družbeno vlogo, pa se danes lahko krepko zamislimo nad pretirano samozadostnostjo in agresivnim značajem likov brez kulturne identitete, ki nam jih vsiljujejo tuje produkcijske hiše. Naj gre za medijski produkt, ljudski arhetip ali resnično osebo iz katerega koli časovnega obdobja – če je nek lik zelo dostopen in je del široko sprejete ideje, še ne pomeni, da je skladen z našim mišljenjem in prepričanjem.

Domišljija, resničnost in nekaj vmes

Izmišljati si nadresnične like ni nov izum. Vsa stara ljudstva so rasla ob močnih zamislih, ko so razne junake povezovala z nadnaravnim in si z njimi razlagala neznano. Pravljične verzije resničnosti še danes bogatijo svet bajk in povesti ter predstavljajo del kulturne dediščine. Junaki zgodb, ki so preživele stoletja, bodo junaški, dokler si jih bomo podajali naprej. V njih sta ujeta duša naroda in njegov zgodovinski razplet. Takšni liki imajo vsebinski temelj, kar jim daje svoj smisel in vrednost.

Nasprotno je lik, ki temelji zgolj na domišljiji, nizkokaloričen in 'kratke sape', kajti tudi domišljija izgubi svoj pomen in namen, če jo povsem zamenjamo z neresničnim. Zanima me, kdo od otrok, ki je še pred kratkim neučakano pričakoval velikonočnega zajčka, danes, na pragu poletja, razmišlja o njem? In koga z navdušenjem prevzemajo Božički, ki so nekaj mesecev prej plezali po fasadah? Sezonska lika, ki sta iz potrebe novodobnega človeka, da beži v fantazijo še takrat, ko je resnica dovolj zgovorna, spremljata največja krščanska praznika in vsiljujeta popačeno vsebino. Zajček in Božiček sta morda lahko aktualna nekaj dni, vsega skupaj nekaj zaporednih let – dokler otrok ne spregleda prevare in doživi ponižanje svojega otroškega doje-

Peter Skala.
Foto: Tanja Pogorevc Novak

Domača izdelava lutk iz preprostih materialov krepi otrokovo ustvarjalnost, gledališka uprizoritev pa pozitivno vpliva na pozornost in koncentracijo.

manja. Nato pa ista lika zaradi globokega razočaranja postaneta predmeta še globlje brezbriznosti do verovanja, praznikov in njihove resničnosti.

Zgled junaštva

Otrok ne potrebuje veliko zgledov junaštva. Kakovosten junak je kot prijatelj, o katerem razmišlja, kako je ravnal in kako bi ravnal v podobni situaciji on sam. Lik brez sporočilne in estetske vrednosti otroke pušča prazne, zato jih znova in znova sili, da se zatečejo drugam. Lahko bi rekli, da tudi slabi liki veliko naučijo. Če ni slabega, se dobrega ne da spoznati.

Nedvomno svetel zgled junaštva kažejo svetniki in svetniški kandidati. Ljudje, ki so v svojem življenju širili ljubezen in mir ter si

z neomajno držo brez ošabnosti prizadevali za pravičnost tudi takrat, ko okolica temu ni bila naklonjena. To so junaki, ki so bili odprti za Boga in sočloveka, ki se niso bali misliti s svojo glavo in izkoristiti danih talentov. Svetniki nam vsem s svojim zgledom dajejo notranjo obogatitev. So najbolj verodostojni pričevalci za resničnost evangelija in zmage nad zlom.

V naravi človeka je, da poveže pozitivne občutke s svojo miselno shemo, naloga staršev pa je, da otroke v zgodnji dobi ustrezno pripravimo za vstop v medijski svet. Če jih spremljamo in skupaj z njimi premišljeno izbiramo vsebine, bodo v kasnejših letih, ko bo družbeni vpliv močnejši od starševskega, morda razumeli našo kritično presojo. Ali kot navaja Matejev evangelij: »Pustite, naj oboje skupaj raste do žetve.« Kako sicer ločiti ljujldko od pšenice?

Križev pot.
Foto: Tanja Pogorevc Novak

Ob dramski aktivnosti otrok razvija inteligentnost, ustvarjalnost in socialne veščine, kot so opazovanje, poslušanje, potrpežljivost, spoštovanje, sprejemanje drugih idej in medsebojno sodelovanje.

Usmiljeni Samarijan

■ **Barbara Peterlin**, dipl. medicinska sestra, je redovnica v *Družbi Marijinih sester čudodelne svetinje*, od leta 2011 je misijonarka v Ukrajini. Tam služi predvsem bolnikom na njihovih domovih in brezdomcem na ulici in v bolnišnici.

Tisti večer gre mimo njega mnogo ljudi, največ zdravstvenih delavcev in obiskovalcev v bolnišnici. Večina in njem vidi starega alkoholika: »Poglej ga, tako se je napil, da še hoditi ne more.« Obsodbe se kar stopnjujejo: »Jooj, kako nizko je padel tale brezdelnik, kradljivec, lenuh, ubijalec ...« Spet drugi so v skrbeh zase: »Samo da ga ne sprejmejo na naš oddelek.«

Po napornem delavniku ga opazi tudi kardiologinja Svetlana Mihajlivna. V množici je ena redkih, ki se ji zasmili. Dejstvo, da nebogljen brezdomec sedi na tleh v mesecu marcu, ko se temperature vrtijo še okoli ničle, ji ne da miru.

Ko naslednji dan pride v službo, zgrožena opazi, da Oleg še vedno sedi na svojem

mestu. Kupi mu vroč čaj, da bi se vsaj malo segrel. Nekdo drug mu prinese kavo in pico. Čez nekaj minut že zvoni moj telefon. Svetlana Mihajlivna mi razloži situacijo, v kateri je Oleg. Razumem, da je treba takoj ukrepati. Z Dimom se odpraviva v bolnišnico. Ko prideva tja, ga takoj zagledava. Ves moker in premražen sedi na tleh in ne

more vstati. Kmalu se nama pridruži tudi Svetlana Mihajlivna in skupaj se odpravimo na sprejemni oddelek, da bi Olega umili, preoblekli in za nekaj dni namestili v bolnišnici, dokler mu ne najdemo centra, kjer bi ga lahko sprejeli.

Predstojnica sprejemnega oddelka sedi zaklenjena v svoji pisarni in se verjetno s svojimi prijatelji gosti za bogato obloženo mizo. Ne odgovarja niti na telefonski klic Svetlane Mihajlivne. V čakanju na predstojnico sprejemnega oddelka se zapletemo v pogovor z neko novo dežurno zdravnico. Zelo je naperjena proti brezdomcem, v tem pa se ji hitro pridružijo tudi medicinske sestre in strežnice. Vztrajno zatrjuje, da ni razloga, da bi bil Oleg sprejet v bolnišnico. Svetlana Mihajlivna predlaga, da poizkusimo kar neposredno na internem oddelku. Z Dimom odhitiva v 6. nadstropje, pa predstojnica oddelka žal ta dan že ni več v službi. Ko ravno razmišljava, kako naprej, pride mimo oddelčna medicinska sestra, ki se počasi omehča. Pošteno si oddahnemo, da bo Oleg to noč na toplem in v postelji. Postrižen in obrit se v kadi ne le umije, temveč tudi malo segreje. Preden mu pomagava v posteljo, pokažem sobni zdravnici ozeble prste na nogah.

Na ostalih oddelkih imam še nekaj dela pri drugih brezdomcih. Ko se čez dve uri vrnem na interni oddelek, mi prva medicinska sestra, ki jo srečam, hiti pripovedovati, da so Olega premestili na kirurški oddelek, kjer bo operiran. Zanimivo! Še pred tremi urami ni bilo razloga za sprejem, sedaj pa je potrebna operacija.

S s. Jernejo čez dva dni obiščeva Olega. Ko me prepozna, se mu zasvetijo oči in ne prav zgovoren se zahvali: »Če ne bi vi ...« Stavka ne more dokončati, saj ve, kako blizu smrti je bil. Tudi jaz sem srečna, da se je našla Svetlana Mihajlivna in še nekateri drugi, ki v Olegu niso videli le pijanca, kradljivca, lenuha in ubijalca, ampak bližnjega, ki potrebuje pomoč.

Iz tedna v teden ima Oleg več moči. Čez tri tedne, ko ga pridemo iskat, da bi ga odpeljali v prenočišče k sestram Matere Terezije, nas že pričaka na vratih bolniške sobe. Dvakrat moram pogledati, ali je to res on. Obrit, umit, v kavbojkah, supergah in puloverju s kapuco se poln pričakovanja veselo smehlja. Vstajenje je lahko tudi to, da nekomu podaš roko, da vstane. Veselo *aleluja!* ◀

Foto: Marko Hrovat

Odgovor na potrebe umirajočih je sočutje, ljubezen, prisotnost

Odprto pismo o evtanaziji

V Hiši Ljubhospica z zaskrbljenostjo sledimo javni razpravi o evtanaziji. Prepričani smo, da tudi to – paradoksalno – vodi prav velik strah pred umiranjem, ki je v naši družbi še vedno (ali celo čedalje bolj) tabu. Pri svojem delu sledimo stališču svetovnega gibanja hospic, ki se zavzema za kakovostno paliativno oskrbo v zaključni fazi življenja, s katero slednjega ne podaljšujemo niti ne skrajšujemo, ter sočuten, iskren in enakopraven odnos z bolnikom do konca. Predčasni prekinitvi življenja odločno nasprotujemo.

V edini hiši hospica imamo zelo veliko izkušenj z neozdravljivo bolnimi tik pred smrtjo. Še vedno se zgodi, da imajo ob sprejemu neurejeno protibolečinsko terapijo, kopico predpisanih, a ne več potrebnih zdravil, rane, tudi duševni nemir, vendar pa željo, da bi predčasno zaključil svoje življenje, izrazi le redkokdo. Med več kot 400 bolniki, kolikor smo jih oskrbeli v zadnjih treh letih, bi takšne, ki so načenjali vprašanje evtanazije, lahko prešteli na prste ene roke.

Paliativna medicina je izjemno napredovala. Moteče simptome bolezni, ki lahko človeku jemljejo voljo do življenja, lahko dandanes v veliki meri zadovoljivo lajšamo. Zgodi se sicer, da tudi skrbno načrtovana terapija ne pomaga in bolečina ter drugi simptomi vztrajajo, vendar pa s sočutnim pristopom in nežno prisotnostjo neredko ugotovimo, da je to posledica strahu, neurejenih odnosov v družini, pogrešanja svojcev, ki jih kljub iztekanju dragocenega časa ni ob bolniški postelji, ali pa bolnikovih nezadovoljenih duhovnih potreb.

Bolniki nas učijo, da so najboljše zdravilne intervencije ljubezen, sočutje in prisotnost. Ko človek čuti, da ni nikomur v breme, in ko ni deležen ponižujočega pomilovanja, ampak iskrenega, sočutnega in enakopravnega od-

nosa, se lahko namesto bolezni posveti življenju. Prav to zadnje obdobje življenja je lahko dragocena priložnost za zaključevanje odnosov: do bližnjih, do okolice, do sveta, Boga, vesolja; za spravo s samim sabo. Gre za polnost življenja, četudi v iztekanju. Za popotnico, ki jo lahko še podarimo svojim bližnjim.

Pri svojem delu iz dneva v dan opazujemo, kako na človeka vpliva občutek, da je družini v breme, in v kakšno olajšanje je marsikomu sprejem v našo hišo. Stanje se tukaj pogosto stabilizira, celo začasno izboljša. Ustrezna terapija, ki pomiri razbolelo telo, še zdaleč ni edina, ki to omogoča. Občutek, da je razumljen, da imamo čas zanj, da se nam ne mudi, ampak želimo z njim prepotovati to pot, človeka razbremeni skrbi. Evtanazija se zdi odgovor, ki je naši družbi hitenja, hitrih rešitev in zapovedane storilnosti pisan na kožo, vendar pa je gibanje hospic nastalo prav kot drugačen odgovor na potrebe umirajočih.

Ne trdimo, da trpljenje ob koncu življenja včasih ne presega zmožnosti hospic paliativne oskrbe. Prepričani pa smo, da moramo, preden začnemo govoriti o sistemski ureditvi evtanazije, začeti urejati univerzalni dostop do celostne oskrbe bolnim v zaključni fazi življenja in zagotoviti, da bo slednja dostopna vsakemu, ki jo bo potreboval. V Sloveniji smo še svetlobna leta daleč od takšne ureditve; ne nazadnje edina hiša hospica, kjer zagotavljamo brezplačno oskrbo vsem, tudi tri leta po ponovnem odprtju deluje brez statusa in izključno s pomočjo donatorjev. Dokler strokovne in sočutne oskrbe ne bomo zagotovili vsem bolnikom, ki jo potrebujejo, je igranje z evtanazijo etično sporno in nevarno početje.

Tatjana Fink, vodja Hiše Ljubhospica

Koncert 'Bodi svetloba'

■ **Vital Mihelčič**, dipl. mikrobiolog, je zaposlen v *Društvu katoliških pedagogov Slovenije*, oče dveh otrok in dolgoletni skavtski voditelj.

Večer je ... Ker se noči, si prižgem luč, da bom lahko opravljal svoje delo. Potem pa kar naenkrat – popolna tema – zopet je zmanjkalo elektrike. Le kako naj se organiziram, kje naj najdem pripomočke, kaj naj počnem v popolni temi? Misel se mi ustavi pri osebah, ki se nad izgubo elektrike in s tem svetlobe ne pritožujejo, ker so vedno v temi in točno vedo, kje imajo kakšno stvar. To so slepi in slabovidni.

Program *Človek za druge*, ki v okviru *Društva katoliških pedagogov Slovenije* deluje že 19 let, deluje tudi na področju pomoči slepim in slabovidnim. Že nekaj let zapored program organizira dobrodelnice koncerte, katerih sredstva so namenjena delovanju programa. Tako je tudi letos padla ideja o koncertu, tokrat z naslovom *Bodi svetloba*, ki ga je zaznamovalo predvsem to, da so bili nastopajoči samo slepi in slabovidni.

Koncert, ki je bil 26. marca 2019 v Antonovem domu na Viču v Ljubljani, se je pričel z napovedjo, da se bo v celotni dvorani za daljši trenutek ugasnila luč, da bomo začutili, kaj vidijo slepi. Iz globoke

Koncert Bodi svetloba bi moral doživeti vsak specialni pedagog, svetovalni delavec, učitelj in študent pedagogike. V enem večeru smo dobili toliko sporočil o življenju slepih in slabovidnih, ki jih ne moremo sprejeti v več predavanjih. Uvod je bil izjemen, saj je napovedovalka začela koncert v temi. Tako smo doživeli, kako slepi vsak dan živijo in govorijo ljudem v temi. Tema pa ni bila prazna, ampak je šel napovedovalkin glas do ušes poslušalcev v polni dvorani. Kljub temu, da je tema, beseda teče in sporoča, se dotika srca. Doživeli smo moč besede, moč glasu, zvoka. Kot je pomembna svetloba, tako pomemben je glas, tako pomembna je beseda. Na tem koncertu smo doživeli prav to – moč besede. Ne le za slepe, ampak za vsakega človeka.

p. Silvo

Kadar Človek za druge pripravlja koncert, preprosto moram biti vsaj majčkeno zraven. Program Človek za druge občudujem že vrsto let. Veselim se, da ima DKPS tako izjemen program, ki združuje veliko ljudi, posebno mladih, ki se na mnoge načine učijo pomagati sočloveku. Biti dober je zame ideal, v katerega verjamem. Verjamem tudi, da je marsikaj odvisno od našega preraščanja egoizma, in kadar mladi poprimejo za večne vrednote, je upanje za svet.

Na letošnjem koncertu nisem imela konkretne zadolžitve. Iz vsakodnevne navade sem se tudi letos znašla v sobici za pripravo prigrizkov z domačim pecivom v rokah. Zaznala sem svetost sobice, v kateri se je kar trlo nastopajočih, maskerka pa je lepšala nekdanjo Slovenko leta, ki je vodila prireditve. Gledala sem nasmejane obraze. Kljub skorajšnjemu nastopu so se prijazno pogovarjali z mano.

Med koncertom sem se veselila vsake točke programa, saj je bila vsaka sama po sebi dosežek. Na poti domov sem razmišljala, da ni samo po sebi umevno, da vidim v barvah in vem, da se bom vsaj nekaj časa uspešno borila proti malodušju, ki se, kaj vem od kod, pritihtopi vame.

Hvala za prelep koncert in hvala tudi spremljevalcem, ki so večje nudili oporo nastopajočim.

Magda

teme je zazvenel glas Mie Koritnik, njeni glasbeni točki pa je sledila krasna, umirjena melodija klavirja, ki je pobožala vsakogar v dvorani. Med čudovitim preigravanjem Zorana Škrinjarja na klavirju se je v dvorano počasi začela stekati svetloba, ki so jo s pomočjo svečk prinašali prostovoljci programa *Človek za druge*. Z odra nas je pozdravila Sonja Pungertnik, povezovalka koncerta in Slovenka

Zelo mi je bil všeč začetek koncerta, ki se je odvijal v temi; to je bilo zelo pristno doživetje sveta slepih in osebno bi mi bil všeč tudi koncert, ki bi v celoti potekal na tak način. A na srečo ni, saj potem ne bi videli vseh obrazov nastopajočih, ki so izžarevali toliko pristnega veselja in sreče, da so z njima napolnili še vse, ki smo sedeli v dvorani. Najmočnejši vtis je name naredilo prav to iskreno veselje nastopajočih do glasbe in nalezljiva dobra volja ob nastopu, ki je pokazala, da je s pozitivno mislijo življenje lepo, ne glede na to, kakšna popotnica zanj nam je dana. Če smo vsi obiskovalci prispevali majhen košček k sreči nastopajočih in ostalih, ki jim prostovoljci pomagata (seveda pa tudi vam samim), je bil namen koncerta dosežen.

Matic

Foto: Matjaž Maležič

Tema ali pa le drobci svetlobe. To je svet, ki ga poznajo slepi in slabovidni, letošnji nastopajoči na koncertu programa Človek za druge, ki je imel naslov Bodi svetloba. Da bi obiskovalci koncerta vsaj za nekaj trenutkov spoznali njihov svet, smo na začetku ugasnili luči. Le pesem in melodija klavirja sta napolnili dvorano. A svet naših nastopajočih ni bil teman; nasprotno, njihove melodije in petje so polne iskrenosti, svetlobe in topline. Nastopali so z resničnim žarom, ki sem ga začutila in me je spremljal še na poti domov. Kot je rekel že Mali princ: »Bistvo je očem nevidno.« Upam, da so delček tega začutili tudi ostali obiskovalci koncerta.

Tanja

leta 2014, ki se je s svojim odločnim in toplim nastopom približala ljudem. Sredi koncerta je na oder prišla energična Ema Kotar, vodja programa *Človek za druge*, in nam predstavila svoj vidik prostovoljstva in vodenja programa. Na koncertu so se predstavili izvajalci različnih umetnostnih zvrsti. Pobudo za prostovoljne prispevke je na komičen način v idrijskem narečju podala izkušena igralka Metka Pavšič, učenci in dijaki iz centra IRIS pa so pod vodstvom Neve Laščak samozavestno odpeli zanimive skladbe. Svoj talent sta nam predstavila tudi kantavtor Aleksander Novak in pevka Anja Pustak Lajovic, na koncu pa nas je navdušeno, s skladbo *Na golici*, v noč pospremil harmonikar Benjamin Škrab.

Ker bi bil brez poslušalcev koncert namenjen zgolj samemu sebi, objavljamo nekaj njihovih odmevov. Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so koncert podprli, da je uspel po načrtih. Hvala vam, Radio Ognjišče, tonski mojster Matej Kržišnik, fotograf Matjaž Maležič in oblikovalka Laura Teršar, Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote, Grafis trade d. o. o., SITIK d. o. o., Pečarstvo Hrovat, Žito Podravka d. o. o., Milo za drago, Agregat d. o. o., Zaslon - digitalni medij, Sputnik kavarna d. o. o., Matjaž Štojs s. p., Združenje Sazas. Na koncertu smo videli, da lahko tudi slepota rodi veliko novih talentov, ob koriščenju le-teh pa veliko veselja in življenjskega optimizma. Za nas videče pa je bil to dokaz, kaj vse je mogoče doseči, če ima človek voljo in željo. ◀

Samovrednotenje znanja

Pri izbirnem predmetu Matematična delavnica

Tilka Jakob, mag. fizike, prof. matematike in fizike, svetnica, poučuje na OŠ *Vitanje* in ima več kot 30 let pedagoških izkušenj. Zadnjih deset let je tudi ravnateljica. Napisala je vrsto člankov.

Članek opisuje način samovrednotenja znanja učencev pri izbirnem predmetu Matematična delavnica (MD) s pomočjo barvanja 'kolesa delavnice' in dopolnitve z odgovori sovrstnika in učitelja.

Uvod

Pri izbirnem predmetu MD se učenci ukvarjajo z dejavnostmi, povezanimi z matematiko, ter izmenjujejo svoje ideje in razumevanje matematike s sovrstniki in učiteljem. Pri rednem pouku matematike je poudarek na oblikovanju matematičnih pojmov ter na pridobivanju osnovnih proceduralnih in problemskih znanj. V MD pa je pomembno, da učencem na zanimiv način prikažemo uporabo znanja, obravnavanega pri rednem pouku. Vklju-

čujemo tudi izkustveno učenje vsebin, vsebine navezujemo na doživljanje učencev in matematično znanje poglobljamo v smereh, ki niso neposredno povezane z delom pri pouku matematike. Metode dela so zato drugačne. Prevladujejo aktivne oblike dela, prilagojene interesom in sposobnostni strukturi razreda. Pri doseganju ciljev predmeta se odločamo za samostojno delo, samostojno ali skupinsko preiskovanje in aktivno pridobivanje izkušenj (npr. delo z materiali, modeli itd.), učenje z igro, izdelavo projektov, diskusi-

jo ... Vsebino in obliko dela prilagodimo interesom in sposobnostim učencev. MD je lepa priložnost za učenje sodelovalnih spretnosti (zmožnost slediti dogovorom in pravilom, iskanje skupnih rešitev in sklepanje kompromisov ter deljenje z drugimi). Učni načrt MD vsebuje 12 sklopov, učitelju pa omogoča, da v vsakem razredu izbere 3 ali 4 od predlaganih sklopov in jih po potrebi prilagodi ter dopolni v skladu s svojimi izkušnjami in znanjem. Učenci, ki se odločijo za ta predmet, imajo možnost svoje matematično znanje izraziti v raznovrstnih dejavnostih. Pri tem predmetu so tudi ocenjeni. Poleg uveljavljenih oblik (npr. pisne naloge, ustno spraševanje) ocenjevanje predvideva tudi druge oblike: predstavitev seminarških in

projektnih nalog, matematične raziskave, domače naloge ... Učenčev znanje spremlja in ugotavlja učitelj, koristno pa je, da ga vrednoti tudi učenec sam. Pri tem predmetu imamo veliko možnosti. Kriterije ocenjevanja jim predstavimo na začetku šolskega leta. Vključimo lahko tudi elemente formativnega spremljanja, ko se učenci sami ocenijo oz. sami ovrednotijo svoje delo.

Samovrednotenje

Samovrednotenje, vrstniško vrednotenje, samoregulacija so nekateri od načinov formativnega spremljanja učenčevega napredka. Učenci presojo svoje dosežke in dosežke sošolcev na podlagi dogovorjenih kriterijev uspešnosti, ki izhajajo iz načrtovanih učnih ciljev in standardov. Pomembno je, da učitelj skupaj z učenci oblikuje namene učenja in kriterije uspešnosti ter da so ti zapisani razumljivo. Na podlagi svoje in sovrstnikove presoje drug drugemu pomagajo ugotavljati močna (kaj dobro zna) ter šibka (česa še ne zna) področja. Na podlagi tega učenec razmišlja, kako bi svoje dosežene rezulta-

te izboljšal, ter lahko načrtuje nadaljnje korake. Samovrednotenje znanja poleg tega prispeva tudi k učenčevemu oblikovanju in prevzemanju odgovornosti za lastno znanje ter oblikovanju lastne učne poti. Da bi izboljšal kakovost znanja ter kakovost učenja in poučevanja ter da bi se učenci dobro počutili, lahko učitelj pri izbirnem predmetu izbere tudi dugačne oblike ugotavljanja znanja.

Potek dela

Izbirni predmet MD učenci na naši šoli izberejo v 7., 8. in 9. razredu. Da bi učence razbremenila, večino programa izvajam v strnjeni obliki (v času od novembra do decembra). Delo poteka v soglasju s starši, ki otroke pripeljejo v CŠOD na Gorenje v petek popoldne, po njih pridejo v nedeljo popoldne. Preden pričnemo z delom, se dogovorimo za določena pravila, ki morajo biti upoštevana v domu in seveda pri izvajanju programa. Za samovrednotenje pripravimo 'kolo delavnice'. Učenci na list narišejo velik krog in ga razdelijo na določeno število enakih delov – krožnih izsekov. Ob njih zapišejo posamezno temo, ki jo bodo v tem delu vrednotili.

Po vsaki končani temi, v kateri je zajetih več nalog, učence spodbudim k samovrednotenju tega sklopa oz. teme. Po rešitvi določene naloge morajo presoditi o doseganju znanja ob posamezni nalogi. V obliki barvanja kolesa delavnice vsak učenec vrednoti uspešnost posameznega dela MD. Pobarva si pripadajoči krožni izsek v krogu oz. kolesu delavnice, in sicer glede na opravljeno delo, glede na reševanje nalog (koliko pomoči je posameznik potreboval, kako mu je bila naloga razumljiva, kako uspešno jo je rešil, v celoti ali delno, ali jo je rešil natančno, je bil pri delu vztrajen ...). Na koncu pa o svojem delu razmišljajo še ob nedokončanih povedih oz. vprašanjih, ki

so zapisana ob kolesu delavnice. Napišejo, kje so dobri, kje bi lahko bili še boljši. Vse z namenom, da bi bili v bodoče na tem področju še boljši. Vsakemu učencu na koncu dela podam povratno informacijo. Že na začetku pa se dogovorimo, naj učenci spremljajo tudi delo sošolcev, ki sedijo poleg njih. Na koncu drug drugemu podajo mnenje v pisni obliki.

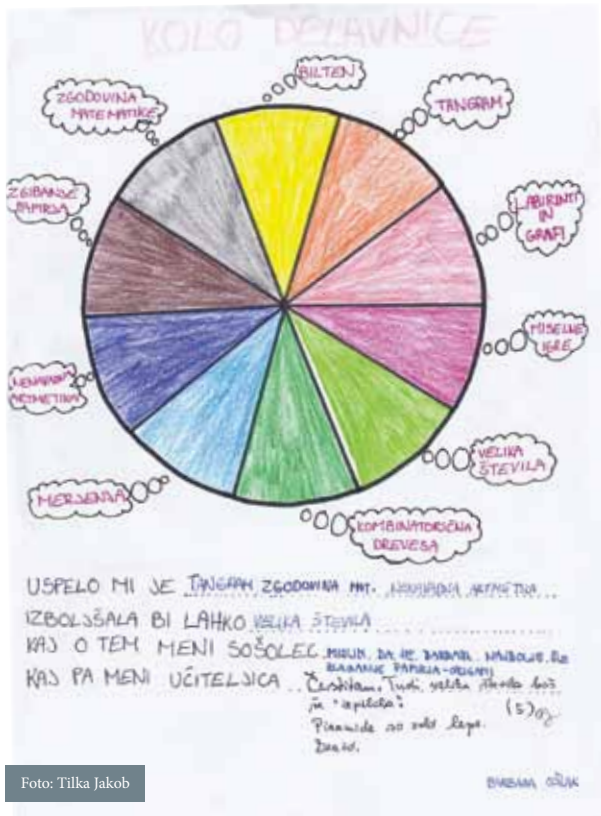
Zaključek

Med dejavnostjo sem učencem na razpolago za pomoč oz. za usmeritev pri delu. Učenje v skupini zelo dobro vpliva na motivacijo in vztrajnost pri delu, tako da večino programa realiziramo v teh treh dneh. V treh dneh intenzivnega dela, ukvarjanja z matematiko na bolj sproščen način kot v šoli se uspešno stkejo tudi socialne oz. prijateljske vezi med sošolci. K dobremu vzdušju in počutju učencev pripomoreta tudi dobra hrana v domu in koriščenje telovadnice v prostem času. Učence pri delu ne omejuje čas šolske ure. Ta oblika dela naše učence zelo navdušuje – k temu predmetu se prijavljajo skoraj vsi učenci iz razreda. S takšnega druženja prihajajo bogatejši tako učenci kot tudi učitelj. Večini učencev so naloge v MD všeč, ker so drugače zasnovane, kot so jih vajeni pri rednem pouku.

Ta način vrednotenja sem v tem šolskem letu prvič uporabila pri MD v vseh razredih. Učenci so bili nad tem zelo navdušeni. Ob koncu posamezne teme so kar sami vprašali: »Si sedaj lahko pobarvam v kolesu to temo?« Pri poročanju o presoji lastnega znanja so učenci najprej izpostavili svoja močna področja, nato pa še šibka. Tudi sama sem pri njih poiskala najprej močno področje. Ta izkušnja je bila zanje nekaj novega, zanimivega, drugačnega. Zato bom ta način tudi v prihodnje uporabila pri svojem delu. ◀

Viri in literatura

- Učni načrt izbirni predmet Matematična delavnica (2004). Ljubljana: Nacionalni kurikulumni svet, Zavod RS za šolstvo.
- Učiteljev glas, priloga revije Vzgoja in izobraževanje 2/2017, str. 12–15.
- Vključujoča šola (2017). Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. Formativno spremljanje v podporo vsakemu učencu, 2. zvezek. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi (2013). Matematika. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Sirnirk, Mateja; Suban, Mojca (2017): Pomen formativnega spremljanja pri učenju in poučevanju matematike. V: Matematika v šoli, letnik 23, št. 1, str. 2–10.

Marjana Škalič

Šola, kam greš?*Del 1: kritika šolskega sistema in predstavitev alternativ***Moravske Toplice: Pretok, 2018**
356 strani, cena: 28,00 €

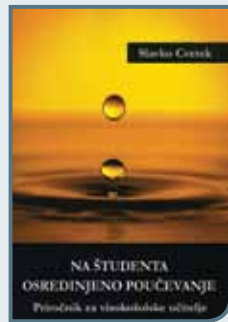
Knjiga strokovno, a poljudno navaja utemeljene kritike tradicionalnega šolskega sistema. Pri tem se opira na zapise znanih pedagogov in drugih velikih mislecev 19. in 20. stoletja ter na dela sodobnih avtorjev. Nato predstavi široko paleto alternativ tradicionalni šoli – glavne smeri napredne pedagogike in demokratične šole, šolanje na domu in učna središča. Avtorica poziva k razmišljanju o tradicionalnih šolskih praksah, ki smo jih sprejeli kot samoumevne, na primer (številčno) ocenjevanje; mogoče pa niso najboljše?

Matthew B. Crawford

Delo za dušo*O lepoti dela z lastnimi rokami***Ljubljana: Družina, 2019**
184 strani, cena: 29,90 €

Avtor piše o svoji izkušnji – kot doktor filozofije je zapadel v krizo identitete, od koder ga je potegnilo delo v popravilnici motociklov. Odpovedal se je odlični in dobro plačani pisarniški službi, zamenjal obleko za delovni 'kombinezon' in prišel do spoznanja, da delo z lastnimi rokami prinaša mnogo več zadovoljstva in od njega zahteva celo večje intelektualne napore. Ob svoji izkušnji razmišlja o tem, kako naj živimo in kako naj učimo otroke.

Slavko Cvetek

Na študenta osredinjeno poučevanje*Priročnik za visokošolske učitelje***Ribniško selo: Akadem, 2019**
120 strani, cena: 25,00 €

Avtor opisuje in utemeljuje načela in koristi na študenta osredinjenega učenja, ki danes predstavlja splošni okvir za modernizacijo poučevanja in učenja v visokošolskih ustanovah v Evropi.

V sedmih poglavjih lahko med drugim najdemo pregled razsežnosti in značilnosti pojma in ideje na študenta osredinjenega učenja, razloge za uporabo tega načina, primere ter smernice za oblikovanje na študenta osredinjenega kurikuluma predmeta in študijskega programa.

Ljubica Marjanovič Umek,
Urška Fekonja**Zgodbe otrok: razvoj in spodbujanje pripovedovanja****Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019**
132 strani, cena: 14,90 €

Otrokovo pripovedovanje zgodbe je naravna pot njegovega izražanja misli in čustev. V zgodbi se ustvarjalno izraža in se uči razumeti zapletene socialne odnose. Knjiga pripoveduje o tem, kakšne zgodbe pripovedujejo otroci in kako to delajo; o spodbujanju otrok k pripovedovanju zgodbe ter o vplivu družinskega in vrtčevskega okolja; o povezanosti pripovedovanja zgodbe z drugimi področji otrokovega govora, z mišljenjem, teorijo uma in socialnim razumevanjem, z likovnim izražanjem, zgodnjo ter poznejšo akademsko pismenostjo ter o analiziranju in ocenjevanju razvojne ravni otrokove zgodbe.

Sabina Košmrl

Srčni učitelj**Trbovlje: 5ka, 2019**
204 strani, cena: 23,00 €

Avtorica v knjigi razmišlja o paradoksih šolskega sistema, ki vztraja pri nekaterih načinih dela (ocenjevanje, tekmovanje, zunanja motivacija ipd.), kljub temu da tak način oddaljuje otroka (in učitelja) od tega, kar je v njem samem, da bi poiskal in razvijal svojo notranjo usmeritev, ustvarjalnost, željo po učenju. Knjiga je namenjena vsem, ki so del izobraževalnega sistema in ki so kakor koli soudeleženi pri vzgoji otrok in mladih.

Mel Robbins

Pravilo 5 sekund**Brežice: Primus, 2019**
285 strani, cena: 24,00 €

Avtorica piše o tem, kako v sebi najti pogum in začeti spreminjati svoje življenje tako, da bomo v njem bolj zadovoljni, da bomo počeli stvari, ki jih radi počnemo in za katere se sami odločimo. Svetuje, kako krepiti zadovoljstvo v sebi, izboljšati odnose z drugimi ter s tem živeti bolj polno in samozavestno.

Kata Laštro

Moje prvo zeleno berilo

Kranj: Narava, 2019
38 strani, cena: 14,90 €

Knjiga ponuja učenje črk abecede ob spoznavanju rastlinskega sveta in možnost, da postanemo pisarni za življenje. V celoti je povezana z rastlinami, zelišči, naravo in s črkami naše abecede. Namenjena je malim in velikim otrokom ter tistim, ki so otroci po srcu.

Jonathan Sacks

Veliko partnerstvo

Bog, znanost in iskanje smisla

Ljubljana: Družina, 2019
412 strani, cena: 49,90 €

Avtor dokazuje, da nas religija navdihuje za napredovanje in graditev skupnosti. Knjiga je znanstvena in pričevanska. V prvem delu avtor raziskuje, zakaj ljudje mislijo, da sta religija in znanost nespravljivi, v drugem pa, zakaj je religija pomembna in ob kaj bomo, če jo izgubimo. O tem govori zato, ker meni, da bolj ko ljudje izgubljajo vero v Boga, manj vidijo, zakaj je pomembna. Znanost je zmaga nad nevednostjo, religija pa rešitev pred samoto.

Krzystof Grzywocz

Neljuba čustva

Zavist, neuresničena zaljubljenost, agresivnost, sram, jeza, praznina in tujost

Ljubljana: Družina, 2019
123 strani, cena: 17,90 €

Erna Žgur, Ana Ferlinc

Specialno-pedagoška priporočila za delo z otrokom z razvojnimi primanjkljaji

Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 2019
60 strani, cena: 5,00 €

Katarina Kompan Erzar

Družina, vezi treh generacij

Ljubljana: Družina, 2019
228 strani, cena: 22,90 €

Skupščina in 30-letnica DKPS

V soboto, 16. marca 2019, smo v prostorih župnije Dravljje (ki ostaja zibelka rojstva DKPS) obeležili 30. obletnico delovanja našega društva.

V dopoldanskem delu smo imeli letno skupščino, na kateri smo preleteli delovanje društva v preteklem letu v Ljubljani in po Sloveniji, nanizali pa smo tudi nekaj idej in načrtov za prihodnost. Produktiven dopoldanski del se je iztekel v odlično kosilo in sproščeno druženje odgovornih članov DKPS.

V popoldanskem času smo se zbrali v še lepšem številu, saj so se nam pridružili številni gostje, člani društva in podporniki. S hvaležnostjo smo pogledali v 30-letni razvoj našega društva vse do ključnih aktivnosti, ki jih izvajamo danes. Sledila je okrogla miza *Učitelj in vera*, na kateri so sodelovali dr. Silvo Šinkovec, Jasna Korbar, prvi predsednik DKPS Marjan Peneš in bivša predsednica NSi Ljudmila Novak. Srečanje smo zaključili s slovesno sv. mašo, ki jo je daroval msgr. Stanislav Zore. Iskrena hvala vsem za desetletja skupnega dela!

Marija Žabjek

Študijski dan DKPS

Strokovni svet DKPS je aprila organiziral študijski dan, v katerem smo povezali pogled na preteklo in prihodnjo pot društvenih seminarjev ter nadaljevanje spoznavanja slovenskih pedagogov.

Strokovni del je pripravil prof. Jože Mlakar. Predstavil nam je življenjsko pot in delo Janeza Svetine, psihologa, filozofa, pedagoga, pesnika, prevajalca in svetovnega popotnika, ki je bil tudi prva civilna žrtev slovenske osamosvojitvene vojne. Med pomembnejše pedagoge se je umestil z nekaj strokovnoliterarnimi deli, v katerih razmišlja in opisuje smeri razvoja, poti in možne stranpoti slovenske šole v novem tisočletju.

Drugi del smo namenili temeljitemu pogovoru o seminarjih. Izvajalci in izvajalke seminarjev DKPS so nam zaupali svetle plati, težave, ideje in možnosti pri izvedbi seminarjev. Tako smo se z njihovo pomočjo pripravili na prihajajoče šolsko leto, ki bo z našimi seminarji še bolj pestro. Pri načrtovanju smo se osredotočili na seminarje s tako vsebino, ki je v sedanjih družbenih spremembah bolj pomembna. Začrtali smo tudi izvedbo mednarodne konference, ki bo namenjena vzgoji za ljubezen do domovine.

Helena Kregar in Vital Mihelčič

O, domovina

Mnogi izmed nas iz mnogih razlogov kar ne moremo pozabiti majske maše za domovino. Lep je občutek, da v molitvi prosimo za varstvo Slovenije, še lepši, da smo jo znova zaupali v varstvo Materi Mariji, in najlepše, da domovinska čustva predajamo mlademu rodu. Argentinski Slovenec, solist in tenorist Lucas Somosa Osterc ter organist Urban Debevec sta z blagozvočno milino povezala obe Sloveniji v ljubljanski stolnici pri maši za domovino, ki jo je daroval p. Silvo Šinkovec.

Magdalena Jarc

Človek kot umetniško delo

Ob 20-letnici izhajanja revije *Vzgoja* smo se v *Knjižnici Otona Župančiča* v Ljubljani v torek, 23. 4. 2019, pogovarjali o tem, kaj je vzgoja danes. Pri pogovoru so sodelovali urednik dr. Silvo Šinkovec, akademik dr. Milček Komelj, ki skrbi za naslovnico revije, dr. Dejan Hozjan s Pedagoške fakultete Koper, dr. Anton Meden, predsednik Zveze aktivov staršev Slovenije, Dragica Motik, dolgoletna strokovna sodelavka Zavoda za šolstvo. Pogovor je vodil Janko Jarc. Večer je potekal v okviru Svetovnega etosa Slovenija. Posnetek si je mogoče ogledati na spletni strani <http://www.svetovnetos.si/clovek-kot-umetniško-delo/>. V revijo *Vzgoja* je v 20 letih pisalo 1061 različnih avtorjev, napisali smo 1894 člankov, objavili 2138 fotografij, popisali 4300 strani in natisnili 195.700 izvodov.

Silvo Šinkovec

Bodi svetloba – Mozirje

V podporo programu prostovoljstva *Človek za druge*, ki ga izvajamo v okviru DKPS, smo se povezali z OS DKPS Mozirje in Karitas Mozirje ter 23. 4. 2019 pripravili še tretji dobrodelni koncert. Ta je bil v Mozirju. Medtem ko je ožja ekipa (Vital, Mihaela, Ema, Mihaela, Urška, Blažka in Brigita – hvala vam!) snovala potek in promocijo koncerta, so Mozirjani prijetno presenetili z izdelavo velikega plakata na krožišču ter z odlično domačo peko in pijačo, s katero smo pogostili nastopajoče in obiskovalce. Uživali smo ob glasbi družine Kobolt, skupine OŠ Mozirje, učencev *Glasbene šole Nazarje* ter skupin *Eni od sedmih milijard* in *Pvaninski abuhi*. Srčna hvala vsem sodelujočim in obiskovalcem!

Ema Kotar

Foto: arhiv Človek za druge

Pravkar sem bil višje od neba

Pri duhovnem branju pod oboki starodavne cerkve sv. Jakoba nam je dano v maju in delno v juniju pod vodstvom p. Silva pokukati v svet velikega mistika sv. Ignacija iz Loyole, ustanovitelja jezuitov. Pripoveduje nam o svojem življenju in o duhovnih stvareh. Pri tem naletimo na vprašanja, kot so: kaj se dogaja na notranjem ekranu, kdaj si gospodar sebe? Odgovori so v duhovnem svetu. Rojeni smo za višje stvari, za katere se splača živeti.

Magdalena Jarc

Izobraževanje o vodenju prostovoljskega dela

Na izobraževanju o prostovoljstvu, ki smo ga s sodelavci programa *Človek za druge* pripravili 11. 5. 2019, smo preživeli nadvse produktiven, sproščen, zanimiv in spodbuden dan! Naslov izobraževanja je bil *Kako vzpostaviti prostovoljsko delo v svojem kraju*.

Udeleženci so izobraževanje pohvalili:

- »Zelo dobro pripravljeno izobraževanje, znanje, ki ga lahko resnično uporabimo v praksi.«
- »Pričakovanja, ki sem jih imela na začetku, so več kot izpolnjena, saj sem dobila odgovore na vprašanja, na katera niti nisem pomislila.«
- »Bila sem že na podobnih izobraževanjih, pa še nikoli nisem slišala tako konkretnih in uporabnih informacij.«

Sproščeno in povezano vzdušje se je v naši skupini ustvarilo že na začetku. Hvala udeležencem za ustvarjalnost in pripravljenost pomagati ljudem na različnih koncih Slovenije.

Ema Kotar

Foto: arhiv Človek za druge

Taktilna integracija

V nedeljo, 19. 5. 2019, smo na *Srednji šoli za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo* uspešno zaključili prvi seminar MNRI® *Taktilna integracija*, ki je bil prvič v celoti izveden v slovenskem jeziku. Predavateljica Marjeta Krejči Hrstar ga je odlično vodila; z žarom je predajala svoje znanje in tako so ga udeleženci sprejemali. Ena izmed udeleženk je zapisala: »Bilo je dobro vzdušje in hvaležna sem za to izkušnjo.« Organizatorji, Društvo katoliških pedagogov Slovenije, pa že gledamo naprej, na naslednjo izvedbo takšnega seminarja.

Vital Mihelčič

Foto: Vital Mihelčič

Blaž Vozelj

Vpliv duhovnega življenja na celovito kvaliteto življenja odraslih oseb z zmernimi motnjami v duševnem razvoju

Magistrsko delo

Univerza v Ljubljani,
Pedagoška fakulteta, 2019

Koncept kvalitete življenja je za osebe z motnjami v duševnem razvoju temelj za oblikovanje kvalitetne podpore, ki posamezniku omogoča optimalen razvoj in dobrobit. Duhovnost kot ena izmed bistvenih dimenzij kvalitete življenja osmišlja posameznikovo življenje v skupnosti. Zato je naloga vseh strokovnjakov, ki delamo z osebami z motnjami v duševnem razvoju, da jim omogočamo pogoje, možnosti za razvoj in doživljanje teh dveh področij življenja, ki vplivata na njihovo delovanje, zadovoljstvo, ozaveščanje doživljanja in napredek, hkrati pa predstavljata del posameznikovega podpornega sistema. S kvalitativno fenomenološko raziskavo smo s pomočjo skupinskih intervjujev pre-

učili, kako odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju doživljajo duhovno življenje ter kako to vpliva na njihovo kvaliteto življenja. Izsledki so pokazali, da osebe z zmernimi motnjami v duševnem razvoju iščejo smisel življenja v odnosu, saj jim skupno delo, obroki, bivanje, obiski, druženja ob praznovanjih veliko pomenijo. Želijo si imeti čas za umiritev in srečevanje z Bogom preko molitve, pogovorov, obiska svetih maš, romanj. Duhovnost pozitivno vpliva na doživljanje izboljšanja kvalitete življenja. Na podlagi individualnih doživljajskih zgodb smo podali konkretne smernice za strokovne delavce na področju oblikovanja duhovnega programa, obenem pa spodbudili razmislek o pomenu duhovnosti. ◀

Programi Inštituta Franca Pedička

Strokovni posvet:

Kje smo z vzgojnim načrtom

Vabljeni strokovnjaki, ki bi radi prispevali k strokovnemu razmisleku o razvoju vzgojnih načrtov, in praktiki, ki bi radi predstavili dobro izkušnjo izvajanja vzgojnih načrtov.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Celje, 15. 11. 2019

Organizacijski tim: dr. Dejan Hozjan, dr. Silvo Šinkovec, Marijana Kolenko

Seminariji za posameznike in šolske zbornice:

Tanagogika: kultura poslavljanja

Pedičkov izraz tanagogika opisuje proces izgubljanja in poslavljanja, kar je tudi vsakdanji del pedagoškega procesa. Na seminarju udeležencem približamo proces žalovanja in spremljanje žalujočih.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 31. 1. 2020

Izvajalci: dr. Marjan Sedej, Tatjana Fink, dr. Silvo Šinkovec

Vzgojni izzivi v digitalni dobi

Predstavimo nekaj ključnih šolskih procesov v digitalnem svetu in razvoj možganov ter kognitivni, čustveni, socialni in moralni razvoj otrok pod vplivom digitalne civilizacije.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana, 6.–7. 3. 2020

Izvajalci: dr. Roman Globokar, Maja Klarendič, dr. Silvo Šinkovec

Kultura spoštovanja in vzgojni načrt

Vzgojni načrti imajo desetletno tradicijo. V nekaterih šolah potrebujejo razmislek, ob čem se gradijo dejavnosti vzgojnega načrta. Na seminarju predstavimo vrednoto spoštovanje kot izhodišče za dejavnosti in samospoštovanje kot jedro osebnosti, ki služi kot podlaga vzgojnega koncepta.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Celje, 13.–14. 3. 2020

Izvajalca: dr. Silvo Šinkovec, Marijana Kolenko

Večplastna interpretacija Krsta pri Savici

Udeleženci prisluhnejo recitalu Krsta pri Savici, pregledajo različne teme besedila in se soočajo z večplastno interpretacijo. Seznanijo se z zgodovinskim ozadjem Krsta pri Savici ter raziščejo sporočila za vsakdanje življenje.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Vrba, 18. 4. 2020

Izvajalci: Anatol Štern, ddr. Verena Perko, Dragica Motik, dr. Silvo Šinkovec

Informacije in prijave:

Inštitut Franca Pedička
Resljeva cesta 7, 1000 Ljubljana
ifp@vrn.si, 041 785 111

Programi profesionalnega usposabljanja bodo objavljeni v katalogu KATIS.

Slomškov dan

Vabimo na tradicionalno srečanje vseh, ki vzgajamo, ki bo na Ponikvi v soboto, 28. 9. 2019.

Človek za druge – vabljeni

Čeprav se prostovoljsko leto bliža koncu, v program *Človek za druge* vabimo nove prostovoljce tudi med počitnicami, zlasti pa septembra in oktobra, ko pričnemo novo prostovoljsko leto. Če imate željo in čas pomagati ostarelim, osebam s posebnimi potrebami, otrokom v vrtcu in OŠ, slepim, beguncem idr., nas najdete na <http://clovek-zadruga.blogspot.com/>; clovekzadruga@gmail.com; FB in 01/43 83 983.

Romanje

Vabljeni na 4-dnevno romanje v **San Giovanni Rotondo in Loreto**, ki bo od **27. do 30. 10. 2019**.

Duhovno vodstvo: p. Silvo Šinkovec. Informacije in prijave: www.dkps.si.

SIESC 2019

Vabljeni na letno srečanje SIESC-a v **Tinj** na Koroškem, tokrat že 64. po vrsti. Srečanje bo **od 22. do 27./28. julija 2019** na temo: *Prispevek šol k integraciji s pomočjo preudarne inkluzije*. Srečanje se začne 22. 7. ob 15:00, zaključek delovnih srečanj je v soboto, 27. 7., nato je izlet (po izbiri).

Več informacij na spletu: www.dkps.si ali SIESC-Annual Meetings.

Šola molitve in meditacije

Kdaj: 1.–4. 8. 2019

Kje: Duhovni dom Ilirska Bistrica

Vodita: p. Silvo Šinkovec, s. Irena Jurgec

Prijave in informacije: silvo.si@vrn.si; <http://silvo-sinkovec.rkc.si/>

Duhovne vaje

- 23.–28. 7. 2019, Dom duhovnih vaj Nazarje
- 6.–11. 8. 2019, Dom duhovnih vaj Ilirska Bistrica

Vodi: p. Silvo Šinkovec s sodelavci

Informacije in prijave: silvo.si@vrn.si

Seminarji 2019/2020

Seminarji za pedagoške delavce, starše in vse, ki želijo osebno in strokovno rasti. V Društvu katoliških pedagogov Slovenije (DKPS) jih izvajamo že več kot 20 let.

Moj otrok ima težave – kako mu lahko pomagam?

Možgani današnjih otrok so zaradi preobsežnega učnega načrta v šolah, pretirano vodenih dejavnosti v predšolskem obdobju in prevelikih pričakovanj staršev preobremenjeni s stresnimi hormoni. Posledice se lahko kažejo v govorno-jezikovnih težavah, motnjah branja in pisanja, pomanjkanju motivacije, čustvenih/duševnih stiskah, motnjah pozornosti, hiperaktivnosti (ADD/ADHD), nedoraslosti, motnjah avtističnega spektra in simptomatiki čustvene anksioznosti otrok. Na seminarju bomo predstavili znanje in tehnike za starše, da bodo znali vplivati na možganske strukture, preko katerih se izboljšuje delovanje višjih miselnih funkcij, kar bo otrokom omogočilo celosten razvojni napredek.

Obseg: 4 ure

Izvedba: Ljubljana

1. izvedba: 16. 9. 2019

2. izvedba: 12. 2. 2020

Predavateljica: Marjeta Krejči Hrastar

Inteligentna čustva

Čustva, njihov pomen in težave, ki jih imamo s čustvi. Čustvena pismenost predpostavlja poznavanje osnovnih čustev: jeze, strahu, žalosti, krivde, sramu, ponosa, ljubezni. Pri vsakem čustvu spoznamo, kaj nam sporoča, kako ga doživljamo in kako ga dobro ali slabo uporabimo.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana, 18.–19. 10. 2019

Predavatelj: dr. Silvo Šinkovec

Vpliv gibanja na razvoj in učenje otrok

Spoznamo ključne vzroke, ki vplivajo na možgansko delovanje otrok 21. stoletja (nemirnost, uravnavanje pozornosti z zdravili, nemotiviranost, porast bralnapisovalnih, učnih in čustvenih te-

žav). Teoretično in praktično spoznamo nove pristope k poučevanju, ki vključujejo gibanje in optimizacijo možganskega delovanja v vse procese vzgoje in učenja.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana

1. izvedba: 28. 9. 2019

2. izvedba: 7. 3. 2020

Predavateljici: Marjeta Krejči Hrastar, Tatjana Jakovljevič

Supervizija za pedagoške delavce

Udeleženci v mali skupini osvetlujejo različne situacije in vprašanja, povezana z vzgojnim, pedagoškim in drugim strokovnim delom, ter iščejo odgovore nanje. Supervizija je proces, ki v varnem okolju omogoča hitrejšo učenje in preizkušanje idej ter s tem povezano strokovno in osebno rast.

Obseg: 24 ur; 8 zaporednih srečanj po 3 ure

Izvedba: Ljubljana, 21. 10. 2019–11. 4. 2020

Predavateljica: Julija Pelc

Dobro obvladovanje stresa pri pedagoških delavcih

Prepoznavamo izgorelost in destruktivno delovanje majhnega dolgotrajnega stresa na naše možgane. Predstavimo znanja in tehnike pomoči pri obvladovanju stresnih situacij v pedagoškem poklicu. Praktično se usposobimo za tehnike samopomoči in samoregulacije v stresni situaciji.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana

1. izvedba: 9. 11. 2019

2. izvedba: 25. 1. 2020

Predavateljica: Marjeta Krejči Hrastar

Medvrstniško nasilje

Pridobili bomo znanje, ki omogoča konstituiranje sistemskih rešitev tako v preventivi kot kurativi medvrstniškega nasilja na ravni posameznega pedagoškega delavca ter na ravni šole.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 10. 11. 2019

Predavateljici: Marjeta Krejči Hrastar, Tatjana Jakovljevič

Učinkovito govorno nastopanje

Spoznamo pomen, vlogo in osnovna načela govornega nastopanja, usvojimo pravila učinkovitega predstavljanja misli, idej in spoznanj, uporabljamo posamezne elemente govorne prepričljivosti v različnih govornih položajih, usposabljam se za spretno argumentiranje ter oblikujemo živ slog govorjenja.

Obseg: 8 ur; do 15 udeležencev

Izvedba: Ljubljana, 16. 11. 2019

Predavateljica: mag. Hedvika Dermol Hvala

Vzgoja za ljubezen do domovine in države – mednarodna konferenca

Spodbudimo učitelje, da pri svojem predmetu znotraj vzgojno-izobraževalnega procesa razvijajo državljanske kompetence, kot so politična pismenost, razvoj kritičnega mišljenja, nekaterih stališč in vrednot, spodbujajo učence k aktivnemu državljanstvu in razvijajo pozitiven odnos do domovine in države.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Radlje ob Dravi, 23. 11. 2019

Predavatelji: Branka Roškar, dr. Silvo Šinkovec, ddr. Verena Perko, gostje iz Avstrije, Poljske in Iraka

Moteči, nevidni in travmatizirani učenci

Prepoznavamo otroke in mladostnike v stiski in se seznanimo z možnimi posledicami travmatskih izkušenj. Usvojimo večšine s področja učinkovitega sporazumevanja, gradnje kakovostnih odnosov, uravnavanja obrambnih vedenj in večšine reševanja problemov, ki pomagajo graditi kakovosten stik z otrokom, sodelavci in starši. Prepoznavamo svoje notranje vire moči in točke rasti.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 30. 11. 2019

Predavateljica: Julija Pelc

Vpliv nosečnosti, poroda in prvih treh let življenja na otrokov kasnejši razvoj

Seznanimo se z nevrološko osnovo razvoja otrokovega govora, pozornosti, vede-

nja, intelektualnih sposobnosti, čustvovanja, samostojnosti. Razjasnimo ovire v otrokovem nevrološkem razvoju, ki se kažejo kot razvojne, učne ali vedenjske motnje, ter vpliv dejavnikov sodobne družbe na razvoj otrok in porast odklonov v razvoju otrok.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 30. 11. 2019

Predavateljica: Marjeta Krejči Hrastar

Vključevanje otrok različnih kultur in veroizpovedi v skupino

Vzroki nestrpnega odnosa, ki izvirajo iz nepoznavanja in napačnega vrednotenja različnih kulturnih in verskih prvin, ozaveščanje o pomenu prepoznavanja in spoštovanja prvin kulture in vere otrok in mladostnikov ter povezovanja le-teh s prvinami kulture in veroizpovedi življenjskega okolja.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana

1. del: 30. 11. 2019

2. del: 7. 12. 2019

Predavatelji: Sara Bevc Jonan, dr. Silvo Šinkovec, Dragica Motik, Irma Veljić

Osebni dnevnik

Naučimo se uporabljati osebni dnevnik kot metodo osebnostne rasti. Urejamo svojo notranjost, da pridemo od tesnobe razpoloženja do notranjega miru. Prebujamo ustvarjalnost. Ozavestimo pretekle življenjske izkušnje in jih povežemo v smiselno celoto (narativna filozofija).

Obseg: 32 ur

Izvedba: Ljubljana

1. del: 10.–12. 1. 2020

2. del: 14.–16. 2. 2020

Predavatelj: dr. Silvo Šinkovec

Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja

Kaj je samospoštovanje, kako se razvija, kateri so znaki osebnostne krhkosti, visokega in nizkega samospoštovanja ter kakšen je pomen občutka lastne vrednosti za različna področja osebnosti. Seznanimo se z obrambnim vedenjem kot posledico nizkega samospoštovanja ter mehanizmi, ki vzdržujejo nizko samospoštovanje.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana, 24.–25. 1. 2020

Predavatelj: dr. Silvo Šinkovec

Učitelji, starši, učenci – ustvarjanje spodbudnega odnosa

Ugotavljamo in vrednotimo primerne ter trajne oblike stikov med učitelji, učenci in starši. Pridobimo potrebne komunikacijske veščine za razvijanje sodelujočega odnosa med vsemi deležniki. Usposobimo se za vodenje šole za starše.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana

1. del: 7. 3. 2020

2. del: 21. 3. 2020

Predavatelji: dr. Silvo Šinkovec, Dragica Motik, Irma Veljić

Nevrotaktilna integracija MNRI®

Nevrotaktilna integracija je osnovna tehnična metoda MNRI®. Njen cilj je preko kože optimizirati možgansko deblo, sprostiti obrambne reflekse in v celotnem sistemu spodbuditi varnost, iz katere izhajajo zaupanje, zdrav razvoj in pravilno delovanje ter odzivanje našega telesa. Otrokom tako zagotovimo zdravo zaznavo, optimalen razvoj kože ter pomiritev perifernega in centralnega živčnega sistema, kar je ključno za otrokov razvoj in napredek.

Obseg: 20 ur

Izvedba: Ljubljana, 23.–24. 5. 2020

Predavateljica: Marjeta Krejči Hrastar

Pedagoški delavci lahko udeležbo na seminarjih uveljavljajo pri predlogu za napredovanje zaposlenih v vzgoji in izobraževanju. Seminarji so uvrščeni v katalog KATIS, izvajamo jih tudi za učiteljske zbornice in zaključne skupine.

Cene seminarjev so objavljene na spletni strani <http://www.dkps.si>. Člani DKPS in tisti, ki pridobijo dodatnega udeleženca, imajo 10-odstotni popust. Posebni popusti veljajo za študente. Popusti se ne seštevajo.

Informacije in prijave:
Društvo katoliških pedagogov Slovenije (DKPS)
Rožna ulica 2, 1000 Ljubljana
01/43 83 983
dkps.seminarji@gmail.com
<http://www.dkps.si>

Zakaj otroci tečejo?

Saj ni pomembno, zakaj.
Edino kar šteje, je:
pridi še ti,
z nami se igrāj!

Če si dovoliš,
si lahko tak kot mi.
Naš korak je lahen, lica vesela.
Oj, ti neroda,
kaj so leta ti vzela!

Vsak še ima lahen korak,
v vsakemu spi ta mali junak.
Le skrb je radost vzela.
Nasmej se,
da sreča bo spet otroka objela!

Primož Rogelj

Foto: Benedikt Lavrh

The *Focus Theme* of the 82nd Issue of the *Vzgoja* magazine is Building Good Relationships in Kindergarten and School. Zora Rutar Ilc writes about how good relations affect the well-being in the classroom and the learning commitment, which in return have a positive influence on learning success. Irena Potočar Papež presents seven rules that create good relationships between people – both among children and between children and adults – and they should be taken into account in the field of education, too. Marijana Kolenko presents the causes, the origin and the importance of ethical codes that were adopted in her school separately for pupils, for employees and for parents. Bernard Mal asked elementary school pupils about what good relations are, how we create them and what this means, and wrote her thoughts on their responses. Kristina Grandovec asked future teachers – classroom students about how to build good relationships at school. They told her what they value in the process of education and what they miss. Anton Meden noted a view from parents' side – how parents should talk to children, what we should teach them, and what kind of example we should give them, so that the student-teacher-parent relationships will function well.

In *Our Interview*, Silvo Šinkovec talked to Alojz Kovšca, President of the National Council of the Republic of Slovenia. They talked about his attitude towards the homeland, about national identity, what is important for it, and how to build it.

In the *Teachers* section, Marija Preložnik, a nurse, writes about the education of children and adolescents in the field of health. Rok Bečan presents Janez Ludvik Schönleben, the first Carniolan polychrist, historian, genealogist, priest, mariologist, speaker and preacher. In the *Parents* section Lucija Ademoski writes about the importance of reading, especially reading in the family, from birth on. Romana Žitko Rožmanc writes about anger – this is a strong emotion that can be expressed in various ways. The author shows us how to use it for your own good and for the benefit of others. Neža Miklič reflects on her roles in life – as a person, as an expert. The roles intertwine and affect each other; However, the most important thing is the commitment in living both of them. Erika Ašič writes about sincerity – what

sincerity is in relation to oneself and what we can reflect on, so that the path to our interior will help us to progress.

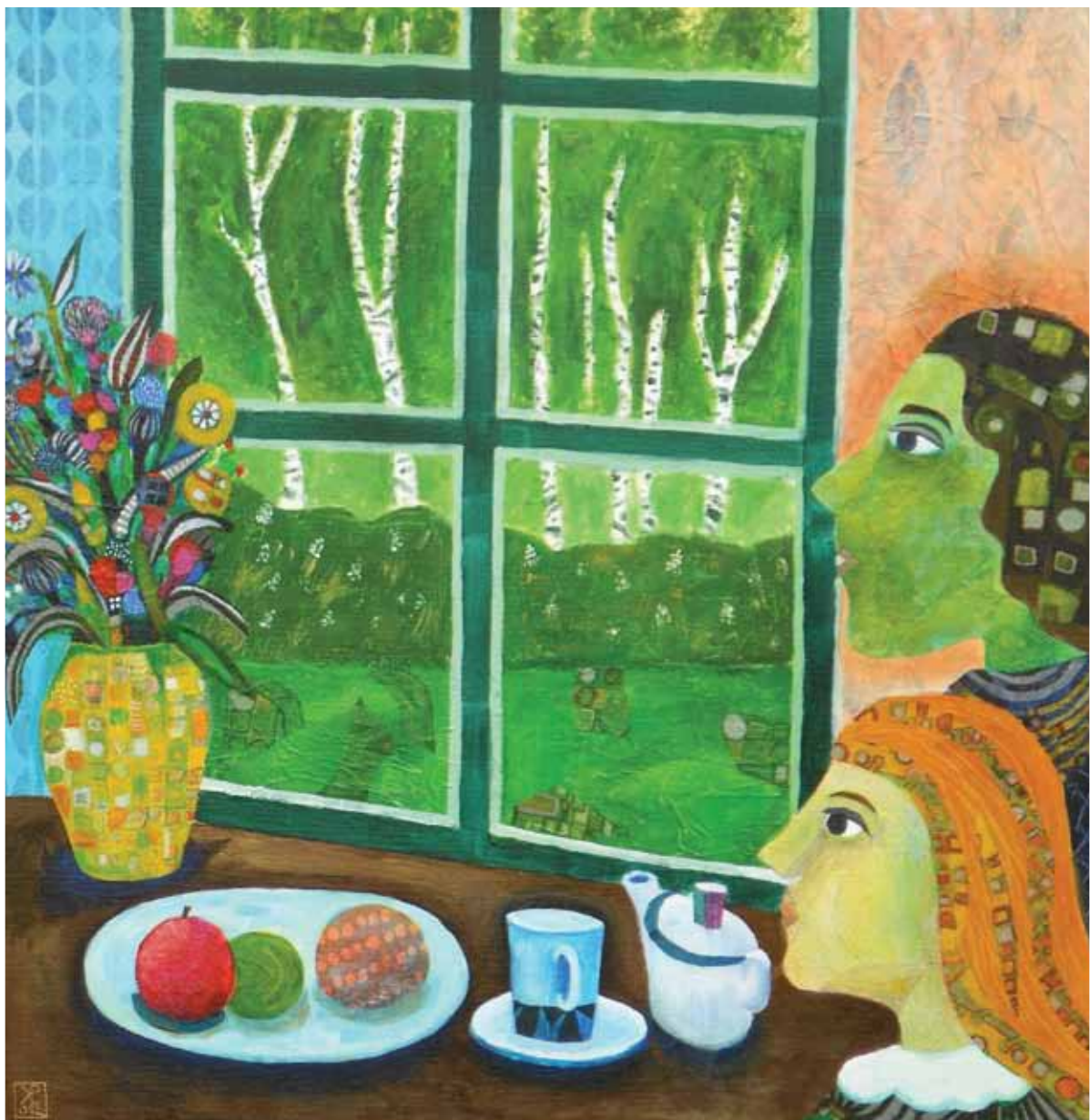
In the *Fields of Education*, Tatjana Vertačnik writes about the power of an honest conversation that we devote to another, even though this is an unknown person. Milček Komelj presents the work of the painter Polona Kunaver Ličen, *The View of the Birch* (2010). The work also adorns the magazine cover. Boris Kham from his experience writes about how teachers can encourage their students and organize lessons so that they can observe current events in nature. Marjeta Krejči Hrstar presents the MNRI® methods, which aim to stimulate reflexes for a better control of movements. Ana Nuša Zavašnik presents work with homeless people in the day care centre for the homeless, which works within the volunteer section of St. Vincent de Paul Society. Maja Velički wrote a summary of a minor research on the attitude of children to the elderly.

In the *Spiritual Challenge* section Tanja Pogorevc Novak presents her work – wooden paintings of saints that children could use for a play on values and good deeds. Barbara Peterlin writes about an example of help to a homeless and sick person, which saved his life and strengthened him to cope with the following challenges. We also publish an open letter from the Ljubospic house regarding euthanasia, which is unacceptable, since patients need sympathy, love and presence instead.

In the *Experience* section, Vital Mihelčič presents a concert, which was entirely performed by the blind and partially sighted, and organized by the volunteers of the programme Man for Others, which runs within the Association of Catholic Pedagogues of Slovenia. Tilka Jakob presents a way of self-evaluation of knowledge that was used in a mathematical workshop.

In the *New Insights* section, we present a new master's thesis, and in the *Reading Tip*, we present some new books in the field of education. ◀

Written by: Erika Ašič
Translated by: Tanja Volk

Polona Kunaver Ličen: Pogled na breze, 2010
akril, dekopaž, 50 x 50 cm
zasebna last